

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

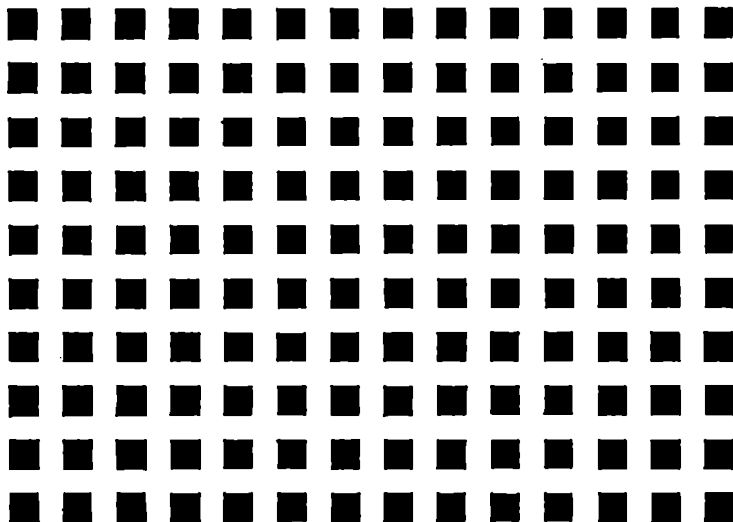
SPROGFORENINGENS ALMANAK FOR 1964

HER ER 150 PUNKTER

og der er 150 steder i landet hvor der ydes

HANDELSBANK-service

i SØNDERJYLLAND

ER DER 23

HANDELSBANKEN

-altid med i bil

Sprogforeningens
ALMANAK 1964

Udgivet af
SPROGFORENINGEN

Redaktion: Morten Kamphövener

71. ÅRGANG

HEJMDALS BOGTRYKKERI . AABENRAA

INDHOLD

Almanak og kalender	4
En halvfjerdsårig	33
<i>Cai M. Woel</i> : Fra den store retræte	37
<i>Inge Margrethe</i> : Di vint' å e skif	55
<i>Ernst Ipsen</i> : Lars Jensen Ipsens minder fra Dybbøl 1864 ..	57
<i>Morten Kamphøener</i> : Ved den gamle grænse	70
<i>Martin N. Hansen</i> : Net skal en væ'e	82
<i>Jens Lampe</i> : Når nøden er størst	85
<i>P. J. Gad</i> : En vestslesvigsk slægts saga	90
<i>Lauritz Ludvigsen</i> : Den gode sæd	94
<i>Hans Schmidt</i> : Stine Bæk	105
<i>Lucie Feldmann</i> : Et tidligt frieri	108
<i>Søren Vibe</i> : Lida Maria	114
<i>R</i> : Da Klugmann kedede sig	121
<i>Bothilde Hansen</i> : Gammel Mine	122
<i>Onkel Lauritz</i> : Lidt om tændstikker	124

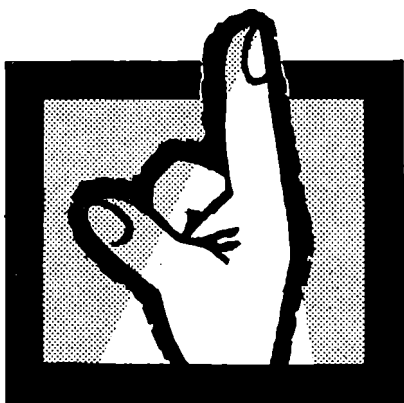
Mindeord:

<i>Simon J. From</i> : Martin Wiuff, Sillerup	127
<i>B. Vinge Madsen</i> : Jørgen Frank, Lysmose	129
<i>J. J.</i> : Sophus Thomsen, Tønder	131
<i>A. S.</i> : Frederik Bach, Sdr. Hostrup	132
<i>Morten Kamphøener</i> : Cai M. Woel	133
<i>Herman Hunger</i> : Jørgen Brag, Undelev	134
<i>M. K.</i> : Niels Schmidt, Glasergård	135
<i>Lars H. Schubert</i> : Detlev Ingwersen, Flensborg	136
<i>A. S.</i> : Hans Skau, Lillehave	137
<i>Jens Holdt</i> : Anders Jensen, Svanstrup	138
<i>E. Paulsen</i> : Jacob Friis, Hauge	139
<i>Jens Holdt</i> : Peter Mathiesen, Ballum	140
<i>J. P. Møller</i> : Peter Lassen, Rise	142

Regering og folketing	145
Nationale foreninger og institutioner	146
Biblioteker	148
Erhvervs-institutioner og organisationer	150
Danske organisationer og institutioner i Sydslesvig	163
Undervisning	168
Jagttabel	169
Porto-takster	173
Dræglighedstabel	176
Markedsfortegnelse	177
Kendingsbogstaver for motorkøretøjer	182

I mere end 150 år har sparekasserne ydet bistand og vejledning i alle økonomiske spørgsmål som et led i deres idealistiske sigte.

At en sparekasses overskud ikke udbetales som udbytte, men kun bruges til sikring af sparernes indskud og til velgørende formål, understreger yderligere,

at det gi'r tryghed at gå i SPAREKASSEN

DE SØNDERJYDSKE SPAREKASSER

Formørkelser i året 1964

1. **Partiel solformørkelse** den 14. januar, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i jordens sydlige havområder og i Antarktis.

2. **Partiel solformørkelse** den 10. juni, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i Australien og New Zealand samt i havområderne syd herfor til Antarktis.

3. **Total måneformørkelse** den 25. juni, synlig i Danmark. Formørkelsen begynder kl. 00,09 og slutter kl. 04,03, hvilket er efter månens nedgang i København. Formørkelsen er total fra kl. 01,16 til kl. 02,57.

4. **Partiel solformørkelse** den 9. juli, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i de nordlige polaregne, i Nordgrønland og i store dele af Canada og Sibirien.

5. **Partiel solformørkelse** den 4. december, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i dele af det nordøstlige Asien og det nordlige Stillehav.

6. **Total måneformørkelse** den 19. december, synlig i hele sin udstrækning i Danmark. Formørkelsen begynder kl. 01,59 og slutter kl. 05,15. Den er total fra kl. 03,07 til kl. 04,07.

Planeterne i året 1964

Merkur er i almindelighed solen så nær, at den ikke kan ses med blotte øjne. Den 27. januar, 24. maj og 18. september er planeten længst vest for solen og står omkring disse dage i København op henholdsvis $1\frac{1}{4}$ time, $\frac{1}{2}$ time, og $1\frac{3}{4}$ time før solen. Den 7. april, 5. august og 30. november er den længst øst for solen og går omkring disse dage i København ned henholdsvis $2\frac{1}{4}$ time, $\frac{1}{2}$ time og 1 time efter denne.

Venus er den 20. juni i nedre konjunktion med solen. Den 10. april er planeten længst øst for solen og går da i København ned 5 timer efter denne; den 29. august er den længst vest for solen og står da i København op $4\frac{1}{4}$ time før denne. Venus lyser stærkest den 13. maj og 26. juli.

Mars står ved årets begyndelse i Skytten. Midt i månederne januar, februar og marts går den ind i henholdsvis Stenbukken, Vandmanden og Fiskene. Først i maj går Mars ind i Vædderen, først i juni i Tyren og sidst i juli i Tvillingerne. Midt i september går planeten videre til Krebsen, midt i oktober til Løven, og sidst i december går den ind i Jomfruen. Planeten kommer ikke i opposition til solen i 1964. Den står i syd: ved årets begyndelse kl. 13, først i april kl. $11\frac{1}{2}$, først i juli kl. 10, sidst i september kl. $8\frac{1}{2}$ og ved årets udgang kl. 5.

Jupiter står ved årets begyndelse i Fiskene. Midt i april går den ind i Vædderen. I årets anden halvdel står planeten i Vædderen og Tyren og stadig nær grænsen mellem disse stjernebilleder. Jupiter er i opposition til solen den 13. no-

vember, og den står i syd: ved årets begyndelse kl. 18, først i april kl. 13, først i juli kl. 8¹/₂, først i oktober kl. 3 og ved årets udgang kl. 20¹/₂.

Saturn står ved årets begyndelse i Stenbukken. Mod slutningen af februar går den ind i Vandmanden, hvor den forbliver til årets udgang. Planeten er i opposition til solen den 24. august, og den står i syd: ved årets begyndelse kl. 15, sidst i marts kl. 10, sidst i juni kl. 4, sidst i september kl. 22 og ved årets udgang kl. 16.

Uranus, som under særligt gunstige omstændigheder kan skimtes med blotte øjne, opholder sig hele året i Løven. Den er i opposition til solen den 27. februar og står da omkring midnat i syd 43¹/₂° over Københavns horisont.

Neptun, som ikke er synlig for blotte øjne, opholder sig hele året i Vægten. Den er i opposition til solen den 7. maj og står da omkring midnat i syd 19¹/₂° over Københavns horisont.

Pluto opholder sig hele året i Løven og er i opposition til solen den 3. marts. Planeten ses kun i store kikkerter.

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er ligesom tidligere år her i almanakken beregnet for Havneby på Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end Havneby, må man ved:

Nordslesvig:	Rømødæmningen	lægge 10 min. til
	Lakolk	trække 30 min. fra
	Højer sluse	lægge 40 min. til
	Koldby	lægge 30 min. til
	Ballum sluse	lægge 15 min. til
	Rejsby sluse	lægge 30 min. til
Fanø/Esbjerg:	Vester Vedsted	lægge 20 min. til
	Nordby, Fanø	lægge 35 min. til
	Esbjerg	lægge 30 min. til
Sydslesvig:	Sønderho, Fanø	trække 10 min. fra
	Dagebøl	trække 7 min. fra
	(forbindelsen til Før)	
	Bongsiel	trække 27 min. fra
	(forbindelsen til Halligerne)	
	Husum	trække 37 min. fra
	(forbindelsen til Pelvorm m.m.)	
	Frederiksstad	trække 13 min. fra
	Tønning	trække 1 time og 7 min. fra
	St. Peter	trække 1 time og 46 min. fra
Wyk	trække 26 min. fra	
Westerland	trække 1 time og 41 min. fra	

Willy Buch.

1. uge. **Fadervor**, Matth. 6, 5-13. 1' række, Luk. 2, 21.

		op			
O.	1	Nytår	18 18	{ Sol. op 8. 42', n. 15. 44' Tusmørket varer 52' Jorden nærmest solen	3.32 15.56 4.16 16.43 4.59 17.30 5.42 18.15
To.	2	Abel	19 40		
F.	3	Enoch	21 0		
L.	4	Methusalem	22 18		

2. uge. **Barnemordet i Bethlehem**, Matth. 2, 13-18.
1' række, Matth. 2, 19 til enden.

S.	5	S. e. nytår	23 32	Simeon	6.25 19.01
M.	6	Hellig 3 konger	0 45	☾ s. kv. 16. 58'	7.07 19.48
Ti.	7	Knud hertug	0 45	{ Sol. op 8. 39', n. 15. 54' Tusmørket varer 51' ☾ fjernest jorden	7.55 20.40
O.	8	Erhardt	1 56		8.51 21.42
To.	9	Julianus	3 7		10.05 22.50
F.	10	Paul eremit	4 17		11.18 23.50
L.	11	Hyginus	5 27	-	12.17

3. uge. **Jesus velsigner de små børn**, Mark. 10, 13-16.
1' række, Luk 2, 42 til enden.

S.	12	I. s. e. h. 3 k.	6 34	Reinhold	0.44 13.09
M.	13	Hilarius	7 36		1.31 13.55
		ned			
Ti.	14	Felix	15 32	☉ n. m. 21. 43'	2.13 14.35
O.	15	Maurus	16 36	{ Sol. op 8. 33', n. 16. 6' Tusmørket varer 50'	2.50 15.12
To.	16	Marcellus	17 48		3.24 15.49
F.	17	Antonius	19 6		3.59 16.25
L.	18	Prisca	20 25		4.36 17.03

4. uge. **Zakæus**, Luk. 19, 1-10. 1' række, Joh. 2, 1-11.

S.	19	2. s. e. h. 3 k.	21 46	Pontianus	5.12 17.42
M.	20	Fabian og Seb.	23 8		5.49 18.22
Ti.	21	Agnes	-	{ Sol. op 8. 24', n. 16. 19' Tusmørket varer 49' ☽ f. kv. 6. 29'	6.25 19.04
O.	22	Vincentius	0 31		7.07 19.54
To.	23	Emerentius	1 56		8.00 20.59
F.	24	Timotheus	3 22		9.12 22.18
L.	25	Pauli omvendelse	4 48		10.39 23.37

5. uge. **De betroede talenter**, Matth. 25, 14-30. 1' række, Matth. 20, 1-16.

S.	26	Septuagesima	6 8	Polycarpus	- 12.01
M.	27	Chrysostomus	7 16	☽ nærmest jorden	0.46 13.11
Ti.	28	Fred. 6. fødsel	8 8	Merkur størst vestl. elong.	1.45 14.11
				Carolus Magnus	
				op	
O.	29	Chr. 7. fødsel	17 10	Valerius	2.36 15.03
To.	30	Adelgunde	18 32	{ Sol. op 8. 13', n. 16. 33' Tusmørket varer 47'	3.21 15.49
F.	31	Vigilius	19 53		☽ f. m. 0. 23'

JANUAR 1964

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

Februar 1964			O.C.N.	Blidemåned	29 dage	Se anm. s. 5 om højvande	
L.	1	Brigida	^{op} 21 11			4.42	17.11
6. uge. Sædens vækst, Mark. 4, 26-32. 1' række, Luk. 8, 4-15.							
S.	2	Sexagesima	22 26	Kyndelmisse		5.21	17.49
M.	3	Blasius	23 39			5.57	18.25
Ti.	4	Veronica	-			6.42	19.00
O.	5	Agathe	0 51	Sol. op 8. 0', n. 16. 48' Tusmørket varer 46' ☾ s. kv. 13. 42' ☾ fjernest jorden		7.07	19.39
To.	6	Dorothea	2 2			7.50	20.28
F.	7	Richard	3 12			8.49	21.35
L.	8	Corintha	4 21			10.12	22.56
7. uge. Op til Jerusalem, Luk. 18, 31 til enden. 1' række, Matth. 3, 13 til enden.							
S.	9	Fastelavn	5 24	Quinquagesima. Esto mihi Apollonia		11.36	-
M.	10	Scholastica	6 21			0.09	12.41
Ti.	11	Hvide tirsdag	7 7	Euphrosyne		1.06	13.33
O.	12	Aske onsdag	7 44	Eulalia Sol. op 7. 45', n. 17. 4' Tusmørket varer 44' ☉ n. m. 14. 1'		1.52	14.17
To.	13	Benignus	^{ned} 16 49			2.29	14.55
F.	14	Valentinus	18 10			3.05	15.31
L.	15	Faustinus	19 32			3.40	16.08
8. uge. Hvem er den største? Luk. 22, 24-32. 1' række, Matth. 4, 1-11.							
S.	16	1. s. i fasten	20 55	Quadragesima. Invocavit Juliane		4.17	16.46
M.	17	Findanus	22 19			4.55	17.24
Ti.	18	Concordia	23 44	Ammon Sol. op 7. 29', n. 17. 19' Tusmørket varer 43' ☾ f. kv. 14. 24' ☾ nærmest jorden		5.31	18.02
O.	19	Tamperdag	-			6.07	18.41
To.	20	Eucharias	1 10			6.47	19.27
F.	21	Samuel	2 34			7.38	20.29
L.	22	Peters stol	3 55			8.51	21.53
9. uge. Menneskets afmagt, Jesu magt, Mark. 9, 17-29. 1' række, Matth. 15, 21-28.							
S.	23	2. s. i fasten	5 5	Reminiscere. Papias		10.27	23.23
M.	24	Skuddag	6 2			11.58	-
Ti.	25	Matthias	6 44	Sol. op 7. 13', n. 17. 34' Tusmørket varer 42' ☉ f. m. 13. 39' Uranus i opp. til solen		0.37	13.08
O.	26	Victorinus	7 15			1.37	14.07
To.	27	Inger	^{op} 17 28			2.26	14.55
F.	28	Leander	18 47			3.07	15.36
L.	29	Øllegaard	20 4			3.45	16.12

FEBRUAR 1964

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

Marts 1964

O.C.N.

Tordmåned

31 dage

Se anm. s. 5
om højvande10. uge. **Løgnens fader**, Joh. 8, 42-51. 1' række, Luk. 11, 14-28.

		op			
S.	1	3. s. i fasten	21 19	Oculi. Albinus	4.21 16.46
M.	2	Simplicius	22 33		4.55 17.18
Ti.	3	Kunigunde	23 45	Pluto i opp. til solen	5.27 17.47
O.	4	Adrianus	-	{ Sol. op. 6. 55', n. 17. 49'	5.57 18.17
To.	5	Theophilus	0 57	{ Tusmørket varer 42'	
F.	6	Gotfred	2 6	{ ☾ fjernest jorden	6.28 18.49
L.	7	Perpetua	3 12	{ ☽ s. kv. 11. 0'	7.05 19.32
					7.57 20.30

11. uge. **Jesu livets brød**, Joh. 6, 35-51. 1' række, Joh. 6, 1-15.

S.	8	Midfaste	4 11	Lætare. Beata	9.12 21.52
M.	9	40 riddere	5 2		10.48 23.25
Ti.	10	Ædel	5 42	{ Thala	- 12.08
O.	11	Frederik 9.	6 13	{ Sol. op 6. 37', n. 18. 3'	0.34 13.07
To.	12	Gregorius	6 37	{ Tusmørket varer 42'	1.24 13.52
F.	13	Macedonius	6 57		2.04 14.31
		ned			
L.	14	Eutychius	18 34	{ ☉ n. m. 3. 14'	2.39 15.08

12. uge. **Mariæ lovsang**, Luk. 1, 46-56. 1' række, Luk. 1, 26-38.

S.	15	5. s. i fasten	20 0	Judica. Zacharias	3.16 15.45
M.	16	Gudmund	21 27		3.54 16.23
Ti.	17	Gertrud	22 55	{ ☽ nærmest jorden	4.33 17.03
O.	18	Fred. 3. fødsel	-	{ Alexander	
To.	19	Joseph	0 23	{ Sol. op 6. 19', n. 18. 18'	5.12 17.42
F.	20	Gordius	1 46	{ Tusmørket varer 42'	5.51 18.22
				{ Jævn døgn	
L.	21	Benedictus	3 0	{ ☽ f. kv. 21. 39'	6.34 19.09
					7.28 20.10

13. uge. **Jesus salves i Bethania**, Mark. 14, 3-9. 1' række, Matth. 21, 1-9.

S.	22	Palmesøndag	4 0	Paulus	8.44 21.37
M.	23	Fidelis	4 46		10.23 23.13
Ti.	24	Ulrica	5 19		11.52 -
O.	25	Mariæ bebudelse	5 43	{ Sol. op 6. 1', n. 18. 32'	0.27 13.01
To.	26	Skærtorsdag	6 2	{ Tusmørket varer 42'	
F.	27	Langfredag	6 18	{ Gabriel	1.24 13.55
				{ Kastor	2.10 14.37
			op	{ Eustachius	
L.	28	Dronning Ingrid	19 1	{ ☽ f. m. 3. 48'	2.49 15.14

14. uge. **Kristi opstandelse**, Matth. 28, 1-8. 1' række, Mark. 16, 1-7.

S.	29	Påskedag	20 15	Jonas	3.23 15.46
M.	30	2. påskedag	21 29	Quirinus	3.56 16.17
Ti.	31	Fred. 5. fødsel	22 41	Balbina	4.29 16.46

MARTS 1964

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.
- 9.
- 10.
- 11.
- 12.
- 13.
- 14.
- 15.
- 16.
- 17.
- 18.
- 19.
- 20.
- 21.
- 22.
- 23.
- 24.
- 25.
- 26.
- 27.
- 28.
- 29.
- 30.
- 31.

April 1964		O.C.N.	Fåremåned	30 dage	Se anm. s. 5 om højvande
O.	1 Hugo	^{op} 23 53	{ Sol. op 5. 43', n. 18. 46' { Tusmørket varer 43' ☾ fjernest jorden		4.58 17.04
To.	2 Theodosius	-			5.26 17.41
F.	3 Nicætas	1 1			5.57 18.12
L.	4 Ambrosius	2 3			6.34 18.52
15. uge. Vogt mine får , Joh. 21, 15-19. 1' række, Joh. 20, 19 til enden.					
S.	5 1. s. e. påske	2 56	{ Quasimodo. Irene { ☾ s. kv. 6. 45' Merkur størst østl. elong.		7.23 19.45
M.	6 Sixtus	3 40			8.31 20.57
Ti.	7 Egesippus	4 14			10.00 22.24
O.	8 Chr. 9. fødsel	4 40	{ Janus { Sol. op 5. 25', n. 19. 0' { Tusmørket varer 44' Venus størst østl. elong.		11.27 23.47
To.	9 Procopius	5 1			12.00 -
F.	10 Ezechiel	5 18			0.44 13.20
L.	11 Leo	5 34			1.29 14.01
16. uge. Hyrden og fårene , Joh. 10, 22-30. 1' række, Joh. 10, 11-16.					
S.	12 2. s. e. påske	^{ned} 18 59	{ Misericordia Domini { Chr. 4. fødsel. Julius { ☉ n. m. 13. 37' ☽ nærmest jorden Olympia		2.08 14.40
M.	13 Justinus	20 30			2.47 15.20
Ti.	14 Tiburtius	22 1			3.29 16.01
O.	15 Chr. 5. fødsel	23 31			4.11 16.43
To.	16 Prinsesse Margrethe		{ Sol. op 5. 7', n. 19. 14' { Tusmørket varer 45' Mariane		4.55 17.25
F.	17 Anicetus	0 51			5.40 18.08
L.	18 Eleutherius	1 58			6.29 18.58
17. uge. Vejen, sandheden og livet , Joh. 14, 1-11. 1' række, Joh. 16, 16-22.					
S.	19 3. s. e. påske	2 49	{ Jubilate. Daniel { ☽ f. kv. 5. 9'		7.28 19.59
M.	20 Sulpicius	3 25			8.46 21.21
Ti.	21 Florentius	3 51	{ Sol. op 4. 50', n. 19. 28' { Tusmørket varer 47'		10.19 22.56
O.	22 Cajus	4 10			11.42 -
To.	23 Georgius	4 26			0.09 12.44
F.	24 Bededag	4 40		Albertus	1.05 13.33
L.	25 Markus evangel.	4 52		1.48 14.12	
18. uge. Sandheden gør fri , Joh. 8, 28-36. 1' række, Joh. 16, 5-15.					
S.	26 4. s. e. påske	^{op} 19 15	{ Cantate. Cletus { ☺ f. m. 18. 50'		2.25 14.47
M.	27 Charl. Amalie	20 28		Ananias	3.00 15.18
Ti.	28 Vitalis	21 40	{ Sol. op 4. 34', n. 19. 42' { Tusmørket varer 49'		3.31 15.49
O.	29 Peter martyr	22 50			4.03 16.18
To.	30 Severus	23 55		☾ fjernest jorden	4.34 16.47

APRIL 1964

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

Maj 1964		O.C.N.	Majmåned	31 dage	Se anm. s. 5 om højvande
F.	1 Philip og Jacob	op —	Voldermisse		5.05 17.16
L.	2 Athanasius	052			5.37 17.48
19. uge. Jesu bøn for disciplene , Joh. 17, 1-11. 1' række, Joh. 16, 23-28.					
S.	3 5. s. e. påske	139	Rogate. Korsmisse		6.16 18.28
M.	4 Florian	216	☾ s. kv. 23. 20'		7.03 19.16
Ti.	5 Danmarks befrielse	244	{ Gothard De lyse nætter begynder		8.04 20.17
O.	6 Joh. ante portam	3 6	{ Sol. op 4. 18', n. 19. 55' Tusmørket varer 52'		9.18 21.32
To.	7 Kristi himmelf.	324	{ Flavia		10.39 22.53
F.	8 Stanislaus	339	{ Neptun i opp. til solen		11.46 23.58
L.	9 Caspar	354			— 12.41
20. uge. At de alle må være eet , Joh. 17, 20 til enden. 1' række, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1-4.					
S.	10 6. s. e. påske	410 ned	Exaudi. Gordianus		0.51 13.28
M.	11 Mamertus	1928	☉ n. m. 22. 2'		1.37 14.13
Ti.	12 Pancratius	21 1	☾ nærmest jorden		
O.	13 Ingenius	2230	{ Sol. op. 4. 4', n. 20. 9' Tusmørket varer 55'		2.24 14.57 3.09 15.43
To.	14 Kristian	2346	{ Venus lyser stærkest		3.57 16.27
F.	15 Sophie	—			4.45 17.12
L.	16 Sara	046			5.35 17.59
21. uge. Helligåndens komme , Joh. 14, 15-21. 1' række, Joh. 14, 23 til enden.					
S.	17 Pinsedag	128	Bruno		6.28 18.50
M.	18 2. pinsedag	157	{ Erik ☾ f. kv. 13. 42'		7.29 19.48
Ti.	19 Potentiana	219	Angelica		8.40 21.01
O.	20 Tamperdag	236	{ Sol. op 3. 52', n. 20. 21' Tusmørket varer 58'		10.00 22.26 11.15 23.38
To.	21 Helene	249			— 12.13
F.	22 Castus	3 2			0.34 13.00
L.	23 Desiderius	314			
22. uge. Dåb i den treenige Guds navn , Matth. 28, 18 til enden. 1' række, Joh. 3, 1-15.					
S.	24 Trinitatis	327	{ Esther		1.18 13.40
M.	25 Urbanus	342	{ Merkur størst vestl. elong.		1.58 14.17
Ti.	26 Beda	2039 op	☉ f. m. 10. 29'		2.35 14.51
O.	27 Lucian	2147	{ Sol. op 3. 42', n. 20. 32' Tusmørket varer 62'		3.10 15.25 3.44 15.56
To.	28 Vilhelm	2247	{ ☾ fjernest jorden		4.17 16.27
F.	29 Maximinus	2338			4.51 16.59
L.	30 Vigand	—			
23. uge. Den rige bonde , Luk. 13-21. 1' række, Luk. 16, 19 til enden.					
S.	31 1. s. e. trinit.	018	Petronella		5.26 17.34

MAJ 1964

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

Juni 1964		O.C.N.	Skærsommer	30 dage	Se anm. s. 5 om højvande
M.	1	Nikomedes	0 48	Erasmus Sol. op 3. 34', n. 20. 42' Tusmørket varer 65' ☾ s. kv. 12. 7' Bonifacius	6.05 18.12
Ti.	2	Marcellinus	1 12		6.50 18.55
O.	3	Fred. 8. fødsel	1 30		7.40 19.46
To.	4	Optatus	1 46		8.41 20.47
F.	5	Grundlovsdag	2 1		9.49 21.58
L.	6	Norbertus	2 15		10.59 23.10
24. uge. Kristi efterfølgelse, Luk. 14, 25 til enden.					
1' række, Luk. 14, 16-24.					
S.	7	2. s. e. trinit.	2 30	Jeremias	- 12.02
M.	8	Medardus	2 49		0.14 12.57
Ti.	9	Primus	3 13		1.12 13.51
O.	10	Onuphrius	21 22	Sol. op 3. 29', n. 20. 49' Tusmørket varer 68' ☉ n. m. 5. 22' ☽ nærmest jorden	2.08 14.40
To.	11	Barnabas apost.	22 32		2.58 15.28
F.	12	Basilius	23 23		3.49 16.14
L.	13	Cyrillus	23 59		4.41 17.01
25. uge. Den fortabte søn, Luk. 15, 11 til enden. 1' række, Luk. 15, 1-10.					
S.	14	3. s. e. trinit.	-	Rufinus	5.32 17.48
M.	15	Valdemarsdag	0 24	Vitus	6.24 18.38
Ti.	16	Tycho	0 43	Sol. op 3. 27', n. 20. 54' Tusmørket varer 70' ☽ f. kv. 0. 2'	7.20 19.30
O.	17	Botolphus	0 58		8.19 20.29
To.	18	Leontius	1 11		9.13 21.38
F.	19	Gervasius	1 23		10.30 22.50
L.	20	Sylverius	1 36	11.29 23.52	
26. uge. Elsk Eders fjender, Matth. 5, 43 til enden.					
1' række, Luk. 6, 36-42.					
S.	21	4. s. e. trinit.	1 50	Albanus	- 12.21
M.	22	10 000 martyrer	2 7	Solhverv, længste dag	0.43 13.07
Ti.	23	Paulinus	2 28	☽ fjernest jorden	1.29 13.48
O.	24	St. Hansdag	2 56	Sol. op 3. 28', n. 20. 55' Tusmørket varer 70'	2.12 14.28
To.	25	Prosper	3 33		☉ f. m. 2. 8'
F.	26	Pelagius	22 19	Måneformørkelse	3.28 15.38
L.	27	Syvsoverdag	22 52		4.05 16.12
27. uge. Peters bekendelse, Matth. 16, 13-26. 1' række, Luk. 5, 1-11.					
S.	28	5. s. e. trinit.	23 18	Caroline Amalie. Eleonora	4.40 16.45
M.	29	Petrus Paulus	23 38		5.16 17.20
Ti.	30	Lucina	23 54		5.54 17.57

JUNI 1964

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

Juli 1964			O.C.N.	Ormemåned	31 dage	Se num. s. 5 om højvande
O.	1	Chr. 2. fødsel	op -	Fr. 2. fødsel. Theobaldus Sol. op 3. 33', n. 20. 54' Tusmørket varer 68' ☾ s. kv. 21. 31'		6.34 18.34
To.	2	Mariæ besøgelse	0 8			7.15 19.17
F.	3	Cornelius	0 22			8.04 20.07
L.	4	Ulricus	0 36			9.04 21.10
28. uge. Den rige yngling, Matth. 19, 16-26. 1' række, Matth. 5, 20-26.						
S.	5	6. s. e. trinit.	0 52	Anshelmus Jorden fjernest solen Sol. op 3. 40', n. 20. 49' Tusmørket varer 66' ☾ nærmest jorden ● n. m. 12. 31'		10.14 22.27
M.	6	Dion	1 13			11.27 23.45
Ti.	7	Villebaldus	1 40			- 12.34
O.	8	Kjeld	2 20			0.54 13.33
To.	9	Sostrata	21 11			1.57 14.27
F.	10	Knud konge	21 55			2.53 15.17
L.	11	Josva	22 25			3.45 16.03
29. uge. Bekendelse uden frygt, Matth. 10, 24-31. 1' række, Mark. 8, 1-9.						
S.	12	7. s. e. trinit.	22 47	Henrik Sol. op 3. 49', n. 20. 42' Tusmørket varer 62' ☽ f. kv. 12. 47'		4.35 16.48
M.	13	Margarethe	23 4			5.23 17.33
Ti.	14	Bonaventura	23 18			6.10 18.18
O.	15	Apostl. deling	23 31			6.56 19.02
To.	16	Susanne	23 44			7.42 19.48
F.	17	Alexius	23 57			8.31 20.39
L.	18	Arnolphus	-			9.27 21.45
30. uge. At høre og gøre derefter, Matth. 7, 22 til enden. 1' række, Matth. 7, 15-21.						
S.	19	8. s. e. trinit.	0 13	Justa ☽ fjernest jorden Sol. op 4. 0', n. 20. 31' Tusmørket varer 59' Hundedagene begynder		10.31 22.59
M.	20	Elias	0 32			11.35 -
Ti.	21	Evenus	0 58			0.04 12.31
O.	22	Maria Magdalene	1 31			1.01 13.23
To.	23	Apollinaris	2 16			1.50 14.45
F.	24	Christina	op 20 55	☽ f. m. 16. 58'		3.13 15.20
L.	25	Jacobus	21 23			3.49 15.54
31. uge. At vente på Herren, Luk. 12, 32-48. 1' række, Luk. 16, 1-9.						
S.	26	9. s. e. trinit.	21 44	Anna Venus lyser stærkest		4.24 16.28
M.	27	Martha	22 1			4.59 17.03
Ti.	28	Aurelius	22 16	Sol. op 4. 12', n. 20. 19' Tusmørket varer 55'		5.33 17.38
O.	29	Oluf	22 29			6.10 18.12
To.	30	Abdon	22 43			6.48 18.48
F.	31	Germanus	22 58			

JULI 1964

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

August 1964		O. C. N.	Høstmåned	31 dage	Se anm. s. 5 om højvande	
L.	1	Peters fængsel	23 16	☾ s. kv. 4. 29'	7.31	19.32
32. uge. Dom over denne slægt, Matth. 11, 16-24. 1' række, Luk. 19, 41 til enden.						
S.	2	10 s. e. trinit.	23 39	Hannibal	8.24	20.34
M.	3	Nikodemus	-		9.37	21.56
Ti.	4	Dominicus	0 12	Sol. op 4. 24', n. 20. 6' Tusmørket varer 52'	11.00	23.27
O.	5	Osvaldus	0 58		☾ nærmest jorden	-
To.	6	Kristi forklarelse	2 2	☾ n. m. 20. 17' De lyse nætter ender	0.45	13.21
F.	7	Donatus	20 23			1.51
L.	8	Ruth	20 48		2.48	15.04
33. uge. Jesus og synderinden, Luk. 7, 36 til enden. 1' række, Luk. 18, 9-14.						
S.	9	11. s. e. trinit.	21 8	Romanus	3.37	15.48
M.	10	Laurentius	21 23		4.21	16.29
Ti.	11	Herman	21 36	Clara Sol. op 4. 38', n. 19. 50'	5.03	17.10
O.	12	Chr. 3. fødsel	21 49		Tusmørket varer 49'	5.43
To.	13	Hippolytus	22 3		6.21	18.26
F.	14	Eusebius	22 17		6.57	19.01
L.	15	Mariæ himmelf.	22 35	☾ f. kv. 4. 19'	7.33	19.42
34. uge. Bepottelse imod Ånden, Matth. 12, 31-42. 1' række, Mark. 7, 31 til enden.						
S.	16	12. s. e. trinit.	22 58	Rochus	8.19	20.36
M.	17	Anastatus	23 29	☾ fjernest jorden	9.19	21.55
Ti.	18	Agapetus	-	Sol. op 4. 51', n. 19. 34' Tusmørket varer 47'	10.40	23.22
O.	19	Sebaldus	0 9			11.54
To.	20	Bernhard	1 2		0.31	12.55
F.	21	Salomon	2 5		1.27	13.43
L.	22	Symphorian	3 17		2.13	14.25
35. uge. Den er størst, som tjener, Matth. 20, 20-28. 1' række, Luk. 10, 23-37.						
S.	23	13. s. e. trinit.	20 8	Zakæus ☺ f. m. 6. 25' Hundredagene ender	2.48	14.55
M.	24	Bartholomæus	20 23		Saturn i opp. til solen	3.25
Ti.	25	Ludvig	20 37	Sol. op 5. 5', n. 19. 17' Tusmørket varer 46'	3.58	16.03
O.	26	Irenæus	20 50			4.33
To.	27	Gebhardus	21 4		5.09	17.12
F.	28	Lovise	21 21	Augustinus	5.45	17.46
L.	29	Joh. halshugg.	21 42	Venus størst vestl. elong.	6.20	18.21
36. uge. Den syge ved Bethesda dam, Joh. 5, 1-15. 1' række, Luk. 17, 11-19.						
S.	30	14. s. e. trinit.	22 10	Benjamin	7.01	19.08
M.	31	Bertha	22 50	☾ s. kv. 10. 15'	7.54	20.12

AUGUST 1964

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

September 1964 O.C.N.			Fiskemåned	30 dage	Se anm. s. 5 om højvande	
Ti.	1	Ægidius	op 23 45	{ Sol. op 5. 18', n. 18. 59' Tusmørket varer 44' ☾ nærmest jorden Theodosia	9.09	21.42
O.	2	Elisa	-		10.42	23.20
To.	3	Seraphia	0 57		-	12.05
F.	4	Juliane Marie	2 19		0.40	13.11
L.	5	Regina	3 45		1.44	14.03
37. uge. Eet er fornødent, Luk. 10, 38 til enden. 1' række, Matth. 6, 24 til enden.						
S.	6	15. s. e. trinit.	ned 19 27	{ Magnus ☉ n. m. 5. 34' Robert	2.36	14.48
M.	7	Louise	19 41		3.20	15.27
Ti.	8	Mariæ fødsel	19 54	{ Sol. op 5. 31', n. 18. 41' Tusmørket varer 43'	3.58	16.04
O.	9	Gorgonius	20 7		4.34	16.41
To.	10	Burchhardt	20 21		5.07	17.15
F.	11	Hillebert	20 38		5.39	17.47
L.	12	Guido	20 59		6.20	18.19
38. uge. Lazarus' opvækkelse, Joh. 11, 19-45. 1' række, Luk. 7, 11-17.						
S.	13	16. s. e. trinit.	21 26	{ Cyprianus ☽ f. kv. 22. 24' ☽ fjernest jorden	6.41	18.55
M.	14	† ophøjelse	22 2		7.20	19.45
Ti.	15	Eskild	22 49	{ Euphemia Sol. op 5. 45', n. 18. 23' Tusmørket varer 42'	8.15	20.57
O.	16	Tamperdag	23 48		9.34	22.34
To.	17	Lambertus	-		11.08	23.56
F.	18	Chr. 8. fødsel	0 58		-	12.21
L.	19	Constantia	2 13		Merkur størst vestl. elong.	0.56
39. uge. Jesus som gæst hos tolderen Levi, Mark. 2, 14-22. 1' række, Luk. 14, 1-11.						
S.	20	17. s. e. trinit.	3 33	Tobias	1.42	13.50
M.	21	Matthæus	op 18 43	{ ☉ f. m. 18. 31' Sol. op 5. 58', n. 18. 4' Tusmørket varer 42' Jævndøgn	2.19	14.23
Ti.	22	Mauritius	18 57		2.53	14.57
O.	23	Linus	19 11		3.28	15.33
To.	24	Tecla	19 26		4.04	16.09
F.	25	Cleophas	19 46		4.40	16.45
L.	26	Chr. 10. fødsel	20 12	Adolph	5.18	17.24
40. uge. Det sande vintræ, Joh. 15, 1-11. 1' række, Matth. 22, 34 til enden.						
S.	27	18. s. e. trinit.	20 47	{ Cosmus ☾ nærmest jorden ☾ s. kv. 16. 1' Sol. op 6. 12', n. 17. 46' Tusmørket varer 42'	5.57	18.05
M.	28	Vencelaus	21 37		6.39	18.55
Ti.	29	St. Michael	22 42		7.34	20.04
O.	30	Hieronymus	-		8.51	21.38

SEPTEMBER 1964

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

Oktober 1964			O.C.N.	Sædemåned	31 dage	Se num. s. 5 om højvande	
			op				
To.	1	Remigius	0 0			10.31	23.16
F.	2	Ditlev	1 24			11.54	-
L.	3	Mette	2 49			0.31	12.57
41. uge. De første disciple, Joh. 1, 35 til enden. 1' række, Matth. 9, 1-8.							
S.	4	19. s. e. trinit.	4 13	Franciscus		1.30	13.46
			ned				
M.	5	Placidus	18 0	☉ n. m. 17. 20'		2.15	14.26
Ti.	6	Fred. 7. fødsel	18 13	Broderus		2.55	15.02
				{ Amalie			
O.	7	Fred. 1. fødsel	18 26	{ Sol. op 6. 26', n. 17. 28'		3.29	15.37
To.	8	Ingeborg	18 41	{ Tusmørket varer 42'		4.02	16.10
F.	9	Dionysius	19 0			4.32	16.42
L.	10	Gereon	19 23			5.01	17.11
42. uge. De utro vingårdsmænd, Matth. 21, 28-44. 1' række, Matth. 22, 1-14.							
S.	11	20. s. e. trinit.	19 55	Fred. 4. fødsel		5.28	17.42
M.	12	Maximilian	20 38	☽ fjernest jorden		5.59	18.19
Ti.	13	Angelus	21 32	☽ f. kv. 17. 56'		6.37	19.07
				{ Sol. op 6. 40', n. 17. 10'			
O.	14	Calixtus	22 37	{ Tusmørket varer 42'		7.27	20.13
To.	15	Hedevig	23 50			8.36	21.39
F.	16	Gallus	-			10.04	23.08
L.	17	Florentinus	1 7			11.29	-
43. uge. Markerne er hvide til høst, Joh. 4, 34-42. 1' række, Joh. 4, 46-53.							
S.	18	21. s. e. trinit.	2 27	Lukas evangelist		0.13	12.27
M.	19	Balthasar	3 49			1.01	13.10
Ti.	20	Felicianus	5 14			1.41	13.46
			op				
O.	21	11 000 jomfruer	17 31	{ Sol. op 6. 54', n. 16. 53'			
To.	22	Cordula	17 49	{ Tusmørket varer 43'		2.18	14.24
				{ ☽ f. m. 5. 45'		2.56	15.02
F.	23	Søren	18 12	☽ nærmest jorden		3.35	15.42
L.	24	FN's dag	18 44	Proclus		4.16	16.25
44. uge. Ve verden for forargelserne, Matth. 18, 1-14. 1' række, Matth. 18, 23 til enden.							
S.	25	22. s. e. trinit.	19 30	Crispinus		4.57	17.08
M.	26	Amandus	20 32			5.40	17.57
Ti.	27	Sem	21 47	☽ s. kv. 22. 59'		6.26	18.54
				{ Simon og Judas			
O.	28	Marie Sophie Frederikke	23 10	{ Sol. op 7. 9', n. 16. 37'		7.23	20.05
				{ Tusmørket varer 44'			
To.	29	Narcissus	-			8.39	21.34
F.	30	Absalon	0 34			10.12	23.03
L.	31	Louise	1 57	Reformationens beg.		11.32	-

OKTOBER 1964

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

November 1964

O.C.N

Slagtemåned

30 dage

Se anm. s. 5
om højvande

45. uge. Jordens salt og verdens lys, Matth. 5, 13-16.

1' række, Matth. 5, 1-12.

S.	1	23. s. e. trinit.	3 17	Alle helgen	0.13	12.32
M.	2	Alle sjæle	4 36		1.03	13.19
Ti.	3	Hubertus	5 53		1.46	13.59
O.	4	Otto	16 47	{ Sol. op 7. 24', n. 16. 22' Tusmørket varer 45' ☉ n. m. 8. 16'	2.24	14.35
To.	5	Malachias	17 3		2.58	15.09
F.	6	Leonhardus	17 24		3.30	15.43
L.	7	Engelbrecht	17 53		4.00	16.15

46. uge. Fra døden til livet, Joh. 5, 17-29. 1' række, Matth. 9, 18-26.

S.	8	24. s. e. trinit.	18 30	{ Claudius ☽ fjernest jorden	4.29	16.46
M.	9	Theodor	19 20		4.59	17.19
Ti.	10	Luther	20 20	{ Sol. op 7. 39', n. 16. 8' Tusmørket varer 47'	5.31	17.58
O.	11	Morten bisp	21 29		☽ f. kv. 13. 20'	6.08
To.	12	Torkild	22 44	Jupiter i opp. til solen	6.55	19.40
F.	13	Arcadius	-		7.52	20.50
L.	14	Frederik	0 1		9.02	22.09

47. uge. Når kommer Guds rige? Luk. 17, 20-33.

1' række, Matth. 24, 15-28.

S.	15	25. s. e. trinit.	1 21	Leopold	10.21	23.18
M.	16	Othenius	2 43		11.30	-
Ti.	17	Anianus	4 7	{ Sol. op 7. 53', n. 15. 56' Tusmørket varer 48'	0.13	12.13
O.	18	Hesychius	5 36		1.00	13.09
To.	19	Elisabeth	16 11	☉ f. m. 16. 43'	1.45	13.53
F.	20	Volkmarus	16 39		2.28	14.38
L.	21	Mariæ ofring	17 20	☾ nærmest jorden	3.13	15.24

48. uge. Den sidste dom, Matth. 25, 31 til enden.

1' række, Matth. 11, 25 til enden.

S.	22	26. s. e. trinit.	18 17	Cecilia	3.57	16.11
M.	23	Clemens	19 30		4.42	17.02
Ti.	24	Chrysogonus	20 54	{ Sol. op 8. 6', n. 15. 47' Tusmørket varer 49'	5.27	17.54
O.	25	Catharina	22 20		☽ s. kv. 8. 10'	6.17
To.	26	Conradus	23 44		7.12	19.59
F.	27	Facundus	-		8.19	21.15
L.	28	Sophie Magd.	1 5		9.39	22.33

49. uge. Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1-9. 2' række, Luk. 4, 16-30.

S.	29	1. s. i advent	2 24	Saturninus	10.58	23.38
M.	30	Chr. 6. fødsel	3 41	{ Andreas Merkur størst østl. elong.	12.00	-

NOVEMBER 1964

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____
22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____

December 1964			O.C.N.	Kristmåned	31 dage	Se anm. s. 5 om højvande
			op			
Ti.	1	Arnold	4 57	{	Sol. op 8. 19', n. 15. 39' Tusmørket varer 51'	0.29 12.49
O.	2	Bibiana	6 13			1.14 13.32
To.	3	Svend	7 28			1.54 14.10
			ned			
F.	4	Charl. Fr.rikke	15 54	{	Barbara ☉ n. m. 2. 18'	2.30 14.47
L.	5	Sabina	16 28			3.05 15.23
50. uge. Når menneskesønnen kommer, Luk. 21, 25-36. 2' række, Matth. 25, 1-13.						
S.	6	2. s. i advent	17 13	{	☽ fjernest jorden	3.37 15.56
M.	7	Agathon	18 9			4.09 16.29
Ti.	8	Mariæ undfang.	19 15	{	Sol. op 8. 29', n. 15. 35' Tusmørket varer 52'	4.40 17.05
O.	9	Rudolph	20 27			5.13 17.43
To.	10	Judith	21 42			5.50 18.24
F.	11	Damasus	22 59			6.30 19.09
L.	12	Epimachus	-	☽ f. kv. 7. 1'		7.15 20.04
51. uge. Johannes Døber i fængsel, Matth. 11, 2-10. 2' række, Luk. 1, 67 til enden.						
S.	13	3. s. i advent	0 17		Lucia	8.11 21.07
M.	14	Crispus	1 38			9.15 22.18
Ti.	15	Nikatius	3 1	{	Lazarus Sol. op. 8. 36', n. 15. 34' Tusmørket varer 53'	10.28 23.24
O.	16	Tamperdag	4 29			11.36 -
To.	17	Albina	6 2			0.24 12.36
F.	18	Lovise	7 34			1.18 13.32
			op			
L.	19	Nemesius	15 36	{	☉ f. m. 3. 41' ☾ nærmest jorden Måneformørkelse	2.08 14.25
52. uge. Johannes' vidnesbyrd, Joh. 1, 19-28. 2' række, Joh. 3, 25 til enden.						
S.	20	4. s. i advent	17 4		Abraham	2.58 15.18
M.	21	Thomas	18 27		Solhverv, korteste dag	3.44 16.06
Ti.	22	Japetus	19 56	{	Sol. op 8. 41', n. 15. 37' Tusmørket varer 53'	4.30 16.57
O.	23	Torlacus	21 25			5.17 17.50
To.	24	Alexandrine	22 50			6.07 18.43
F.	25	Juledag	-		☾ s. kv. 20. 27'	6.57 19.39
L.	26	St. Stephan	0 11			7.51 20.40
53. uge. Simeon og Anna, Luk. 2, 33-40. 2' række, Luk. 2, 25-32.						
S.	27	S. im. j. og n.	1 29		Johannes evangelist	8.55 21.46
M.	28	Børnedag	2 46			10.08 22.52
Ti.	29	Noah	4 1	{	Sol. op 8. 42', n. 15. 43' Tusmørket varer 53'	11.17 23.59
O.	30	David	5 16			- 12.14
To.	31	Sylvester	6 29			0.40 13.04

DECEMBER 1964

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

Det danske kongehus

Kong *Frederik IX* til Danmark, de Venders og Goters, hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, født 11. marts 1899, succederede 20. april 1947, formælet 24. maj 1935 med dronning *Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta*, prinsesse af Sverige, født 28. marts 1910.

Døtre: 1. Tronfølgeren *Margrethe Alexandrine Thorhildur Ingrid*, født 16. april 1940. 2) *Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid*, født 29. april 1944. 3) *Anne-Marie Dagmar Ingrid*, født 30. august 1946.

Broder: Arveprins *Knud Christian Frederik Michael*, født 27. juli 1900, formælet 8. septbr. 1933 med *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid* (se nedenfor). Børn: a) *Elisabeth Carolline-Mathilde Alexandra Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée*, født 8. maj 1935. b) *Ingolf Christian Frederik Knud Harald Gorm Gustav Viggo Valdemar Aage*, født 17. februar 1940. c) *Christian Frederik Franz Knud Harald Carl Oluf Gustav Georg Erik*, født 22. oktober 1942.

Faders søskendes børn: a) *Feodora Louise Carolline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne*, født 3. juli 1910, formælet 9. september 1937 med *Christian Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan*, prins af Schaumburg-Lippe, født 20. februar 1898. b) *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid*, født 27. april 1912, formælet 8. september 1933 (se ovenfor). c) *Gorm Christian Frederik Hans Harald*, født 24. februar 1919.

Farfaders broders børn: 1) *Axel Christian Georg*, født 12. august 1888, formælet 22. maj 1919 med *Margaretha Sofia Lovisa Ingeborg*, prinsesse af Sverige, født 25. juni 1899. Søn: *Georg Valdemar Carl Axel*, født 16. april 1920, formælet 16. september 1950 med *Anne Ferelith Fenella*, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917. 2) *Viggo* (se nedenfor) 3) *Margrethe Françoise Louise Marie Helene*, født 17. september 1895, formælet 9. juni 1921 med *Renatus Karl Maria Joseph*, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

Viggo Christian Adolph Georg, født 25. december 1893, prins, greve af *Rosenborg*, formælet 10. juni 1924 med dr. med *James O. Greens* datter *Eleanor Margaret*, prinsesse *Viggo*, grevinde af *Rosenborg*, født 5. nov. 1895.

JANUAR 1965

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

FEBRUAR 1965

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

En halvfjerdsårig . . .

SPROGFORENINGENS ALMANAK går nu ind i sin énog-halvfjerdsindstyvende årgang. Det vil sige, at den gamle folkebog og folkeven fylder 70. Men tørres støvel af denne kendsgerning, viser det sig, at den stadig er ung. Fra første årgang og fremover, navnlig i årene under fremmedherredømmet, har den stået i forsvarets og kampens tegn. Det ses straks af det første bidrag, et digt af *Zakarias Nielsen*, »Ved Aarsskiftet«. Dets første og sidste vers indeholder formålsparagraffen:

*Naar bryder Du igjennem Taagen,
Du Nytaarstid med Blus i Sky?
Jeg veed en Slægt, forpint af Vaagen,
som rede staar med Dannebrogen
og venter kun paa Festens Gry.*

*Hold ud, hold ud, trods Men og Skrammer,
du stærke Slægt og spejd i Sky!
En Dag, naar Nytidssolen flammer,
Du henter Flaget fra dit Kammer
og aander op i Festens Gry.*

En spådom, en forudsigelse ganske vist, men læst i dag er det rammen om en dansk befolknings levnedsløb. Første årgang bringer en fortegnelse over 28 europæiske fyrstehuse. Af dem er der kun 6 tilbage idag. Der spores fasthed og linje i redaktionen, som blev varetaget af trekløveret *Fausbøl, Skrumsager* og *Andresen*. De er alle bidragydere, men bag dem titter *Nikolaj Andersens* drilske vid frem. Med fortællinger møder to flittige bidragydere gennem de følgende år, *P. Skovrøy* og *N. Callesen*, og endelig bringer

den første almanak *H. P. Hanssens* lille fortælling »Et Møde«, den senere så ofte omtalte beretning om sønderjysk trofasthed mod det danske sprog.

De mange årgange er en skat at eje.

★

SPROGFORENINGENS ALMANAK har haft og har stadig sin mission. Men den har også på anden måde været det, en almanak skal være. En almanak har tradition. I gamle dage mente man i visse egne af Danmark, at det var kvinderne, som i »Blidemåned«, der er det gode, gamle navn for februar, lavede vejret. Månedens enkelte dage blev fordelt blandt konerne i landsbyen, alt efter rang, og man mente i fuldt alvor, at vejret rettede sig efter vedkommende kones sindelag. Hun kunne gøre en meget påskønnet indsats for vejret, idet hun gik en tur, tyndt påklædt, eller med en rigtig sommerhat. I Nordvestsjælland bestod denne »hat« af en kyse af pap, smukt bemalet med de fagreste sommerblomster.

Hvis vejret virkelig rettede sig efter hendes ønske, blev der holdt gilde. De andre koner kom med bagværk, kaffe og pølser og andet godt. Hvis derimod vejret blev dårligt, krævede almindelig retfærdighed, at denne kone fik lov til at »prøve sit eget vejr«. Hun blev, indtil hun kom på bedre tanker, bundet til et træ i haven eller til brønden. Undertiden lod man hende slippe, men så kom nabokonerne på besøg, iført deres tykkeste og varmeste vadmelsklæder, så meningen var ikke til at tage fejl af.

Konernes indsats for at skabe blidere vejr ophørte ganske naturligt Skt. Petersdag, den 22. februar. Det er den katolske helligdag Petrus Cathedra, til minde om pavestolens oprettelse. Efter reformationen kunne man ikke forvente, at bønderne i Norden kunne huske sammenhængen, og således må man forklare det svenske navn for denne betydningsfulde dag, »Peters Kast«. På denne dag kaster Peter nemlig

en varm sten ned i vandet og fremkalder derved tøvej. Det var oprindeligt den nordiske gud Thor, der havde denne opgave, men efter kristendommens indførelse var det kun naturligt, at Peter overtog hvervet, og da apostlen som bekendt havde en hyrdestav, så blev det til, at han denne dag stikker sin stav i jorden for at fremkalde tøbruddet.

Hvis man slet ikke kunne forsmå apostlen til at foretage denne samfundsgavnlig handling, havde man i Slesvig og Frisland et ufejlbarligt middel til at minde ham om hans pligter, idet man »sved hans skæg«, dvs. man tændte bål på marken. Det berettes, at indtil 1846 dansede karle og piger omkring disse bål og råbte »Wodke teare«, dvs. Odin fortære (frokosten). Det gamle hedenskab kan stikke sin hestehov frem de mest forunderlige steder. På tysk hedder Odin »Wotan«. Det var en meget stor dag i Frisland, idet skibsfarten nu begyndte ligesom fiskeriet i Norge. Da gjaldt det om at tage afsked med venner og frænder.

Mens Sankt Peter således, på de gamle hedenske guders vegne, bebudede tøvejret, blev det endelig bragt til landet den 12. marts af den hellige Gregorius. Denne dag var det, indtil den store kalenderreform i 1700, forårsjævndøgn, på samme måde som den 13. december Santa Lucia var vintersolhverv. Denne kalenderreform har bragt almindelig forvirring i begreberne, og det gamle mundheld om, at ved Gregori tid er dag og nat lige vidt, gåsen skal til at lægge æg, og ploven til at skride, passer derfor ikke mere.

Alligevel mente man, at hvis tagene ikke dryppede på Sankt Gregorius, blev det et uår. Gregorius tø er værd 100 læs hø, mente vore forfædre. Gregorius vakte alt til live, og derfor var det i mange egne, både i Danmark og Sydsverige, skik denne dag at løbe barfodet gennem markerne. Dels beskyttede det mod sygdomme, og dels fik den, der vandt barfodsløbet gennem tre bønders marker, som det var brug i Bohuslen, den bedste høst. Ligesom hos de sommerklædte

kvinder i Blidemåned kan man her spore resterne af gamle ritualer, hvor man gennem fuldstændig eller delvis nøgenhed mente at fremme væksten.

Næste mærkedag er Sankt Benediktsdag den 21. marts, forårsjævndøgn. Den stakkels helgen fik navnet »Svinebent«, fordi man denne dag drev svinene ud, dog ikke før man havde beskyttet dem mod hekse og andet skarnsfolk ved at give dem tre slag over ryggen med en bynke.

Våren plejer at lade vente på sig. Men fruedag, den 24. marts, er det endelig alvor. Hvis det fryser denne nat, er det en ulykke, da frosten så vil fortsætte i 18 nætter. Fruedag kommer tranen til landet og »bærer lys i senge«, dvs. efter et solidt aftensmåltid jages folkene på gården i seng inden solnedgang og uden lys, så man ikke skræmmer våren. Næste dag kan man begynde med vårpløjningen.

Derfra stammer det gamle mundheld, at tranen pløjer og viben sår, fordi det er vitterligt, at viben lægger sine æg i marts, netop som bonden sår.

*

SPROGFORENINGENS ALMANAK er vel nok en gammel almanak, men den har fulgt sine egne veje. Den har haft sine særlige og særprægede skribenter, som bidrog til, at den blev de mange hjemms gode ven. Den, der tager sig tid til at gøre sig bekendt med de mange årganges indhold, vil kunne tilegne sig en særlig fortrolighed med tanker og minder fra den bevægede tid, der ligger bagude. Nærværende årgang er særligt præget af hundredåret for den ulykkelige krig 1864 og indeholder både et novellistisk bidrag og nogle optegnelser, fortalt af en, der selv deltog i kampene ved Dybbøl. Op mod 800 levnedsløb, mindeord om »de gamle der faldt«, som almanakken gennem de mange år har bragt, siger os noget om de mænd og kvinder, som følte sig forpligtet over for den landsdel, hvor de havde hjemme.

Der er grund til at løfte hatten for den gamle!

11)

Fra den store retræte

Af Cai M. Woel.

Tidligt på eftermiddagen den syvende februar bankede fire soldater fra 9. regiment på en dør til et indsiderhus i Dybbøl by. Længe havde de gået, fra Dannevirkes store skanser, stået og ventet fjenden som de sidste af hæren, ventet og ventet, slidt sig frem til Flensborg, hvor de både fik mad og hvile, men kun i få timer, så videre. De havde skilt sig ud og hade humpet om fra hus til hus, alle var tomme. Kulde havde slået dem imøde, og de trængte netop til det modsatte. De bankede igen og igen, og endelig blev døren åbnet af en gammel kone, som skræmt så dem an.

— Ku det tænkes, spurgte 34, ostehandleren, at I var til at formå — for betaling, naturligvis, at gi fire af Kong Christians folk lidt varmt i livet ? —

Konen åbnede døren helt og lod dem gå ind. Varmen i den lille stue gjorde godt. Forsigtigt satte de gevæerne i kroge og fandt plads på slagbænken langs vinduerne.

— Med forlov, hvor kommer I fra? spurgte konen og gemte hænderne frysende under forklædet.

— Fra Dannevirke! svarede ostehandleren. Korporalen flyttede sig over til en bred stol ved bilæggeren og forsøgte at få støvlerne af — det lykkedes ikke. Han satte tåen hårdt mod hælen og trak benet til sig under stille jamren, men støvlen blev siddende. 38 rejste sig og gik hen til ham: — Du får dem alder på igen —

— Om jeg endda blot ku få dem af. Mine fødder er som bylder. Jeg må ha vasket dem og givet dem noget brændevin. Jeg har en slat tilbage i feltflasken, gemt til det samme, skønt jeg ofte har trængt til den. Det var ligodt den værste tur, jeg har været med på i min tid —

38 lagde sig på knæ og tog varsomt om støvlen og rokede den forsigtigt af foden: — Kom så med næste ben — jae, godt gø'et ikke. Du må love, du kuns har to —

Pludselig vågnede konen op: — Fra Dannevirke! — helt dernede i det sydlige, ad Slesvig til? Næh vel? —

— Joe, svarede ostehandleren, og vi har ikke fåt mad længe. Har Du noget og bide i, ligemeget hvad? Ka vi få en tår kaffe? Penge har vi nok af, såd'n da — Du skal nok få din betaling —

— Jo-oe, konen trak på det, lidt har jeg da, brød og flæsk, pølse og ost —

— Ka ikke være bedre, og hvis du fandt det frem i en hast, blir vi ikke kede a'et! —

Konen gik ud i køkkenet. Korporalen så undersøgende på sine fødder: — De er hovned svært op, mon jeg ka få dem i lidt varmt vand? spurgte han opgivende. Trætheden lå over ham, han kunne dårligt få ordene frem.

— Du skal få både mad og vand — ostehandleren var den mindst medtagne af dem. Han kikkede i kakkelovnen, hentede en gryde i køkkenet og fik sat vand over. 67, fynboen sov, så snart han havde sat sig, og 38 havde smidt sig på gulvet, han snorkede lydeligt.

Korporalen faldt også hen, inden konen kom med maden. Forskrækket så hun på de sovende mennesker. 34 beroligede hende. De havde ikke fået ordentlig søvn i mange nætter, og dagene havde været trælse. Ikke underligt, de sov. Nu var det om at få rusket liv i dem. Han gik fra den ene til den anden: — Op folk, fjenden er der! Fynboen skvat op og så sig forvildet omkring. 38 rejste sig med besvær, gned

Parti fra Dannevirke med Valdemarsmuren, til venstre en af de nye skanser fra 1864

øjnene længe, men glemte trætheden, da han så det dækkede bord. Tavs satte de sig til at spise .

Flæsket var hårdt og sejt, vindhærget sul, kaldte man det på sjællandsk. Men det gik ned. De gnosk det i sig under energisk tavshed. Fynboen tog lommekniven til hjælp, skar skiven ud i passende firkanter og bed grådigt brødbidderne i sig. En kovs surt øl gik på omgang fra mand til mand.

Konen stod noget fra og så på den. Hun kunne ikke mindes at ha set mennesker få mad på den måde. Her rådede alvoren. De fire mænd spiste i en vis takt, lisom de afpassede sig efter hinanden. Kun mod brødet viste de grådighed, sulet tog de til sig med omtanke og sparsommelighed, at det kunne slå godt til. De holdt det samme tempo længe.

Endelig sagde 38: — Kask ded ikke hade gjort noget, om vi hade hat en dram — du har vel ingen brændvin i huset, mor? —

Konen gik uden at svare og kom tilbage med en grøn

trepægleflaske og to rummelige snapseglas: — Det er, hvad jeg har — om I forsyner jer med måde, da er det jer vel undt. I ser ud til at trænge til det —

Korporalen og fynboen drak først.

— Hjærtens Fryd og Tulipanakkevit! mumlede odsherredsmanden, 38, da det blev hans tur, en slags besværgelse, en formular fra heksetiden, forandret, gledet over i det muntre gennem de senere århundreder. Ostemanden lagde nakken godt tilbage: — Ahe, det er kraftens til dråber, hval! — han løftede flasken op mod ruden — der er mindst til to omgange, det lister ligodt brødet godt afvejen! —

Korporalen klagede over, at han frøs om fødderne. Konen kom med et par sivsko. Det hjalp. Strømperne hang i laser. — Om man endda hade haft sit tornyster, så ku man ha fået et rent par på, men vi finder vel frem til byen inden aften —

— Det bliver vist tvivlsomt, mente ostehandleren — når nu vor mor gir os en kop kaffe, og du får vasket fusserne, vil jeg stemme for, vi kryver op i høet og tar os en skraber. Sønderborg! Det véd man aldrig, hva ka blive til. Men vi véd, at både 7. og 8. brigade nu er der, resten kommer snart, det blir ikke let og hitte natlosi dér. Næh, la os blie i det gode, det længste vi kan —

— Og prøjserne? spurgte korporalen.

— De kommer ikke ad disse kanter foreløbig, det ska nok ta sin tid, og da er vi forlængst borte —

— Sku vi nive en lille en til, foreslog odsherredsmanden, det linder ligodt svært — de sir, det ska være det bedste for de indvendige dele —

Korporalen skænkede for ham og ostehandleren: — På en go krig! Skidt begyndt ka godt være halvt fuldendt! —

— Det tror du jo itt på sel, mumlede fynboen og tog glasset fra 38.

— Måske ikke godt fuldendt, Korporalen slog snapsen i

sig — som skrevet står: hade du tro som et sennepskorn, da, — — jeg husker ikke resten, det er noget med at brede sig over verden —

— Ku du flytte bjæрге, rettede fynboen —

— Tro ska der til, osse til krig —

38 slog med knivskaftet i bordet: — Hvudden sku vi få tro til noget efter detteher! Nu hår vi ased og stridt og rendt og sprunget siden — Gud véd hvornær, hva — — altid baglæns! Forære dem Dannevirke! Ingen ska bilde mig ind, ded er gået til med ret —

— Hva tror du da, 38? spurgte korporalen.

— De har sålt os, de skidthase! —

— Hvem? —

— Jae, se ded vå'ed! Hva véd en anden en om ded; kask ded er kongen, han er jo noed tysk i'ed, sir de — jeg ska itt ha savt noed, men —

— Så du ikke kongen i Slesvig forleden — så han ud som en forræder? —

-- Nøe, itte såd'n, men man ka itt ret sig efter udseen-det —

— Alligevel — det kommer ikke fra kongen! Det kommer heller ikke fra den gamle, vor far er go nok. Men der er jo mange andre — — nu sku vi vist ha kaffen? —

Korporalen gabede. Maden og snapsene hade gjort ham døsig. Stuevarmen hjalp til. De hældte kaffen op i underkopperne og slubrede den i sig uden ord.

— Hvis du hade en spand, så jeg ku sidde lidt med tærne i det varme vand, mor, så ska du ha tak. Det ska du ha livel, for traktementet — hva ka vi være skyldige? —

Konen kom med spanden. 38 hældte vandet op og prøvede varmen med en finger: — Ded har graderne! far frem med varsomhed! —

Korporalen skrabede strømperesterne af fødderne med lommekniven, satte forsigtigt tærne ned i vandet og kla-

gede sig i vânde: — Huha, det er — jae varmt, det er hva det ska være — efterhånden fik han foden ned og prøvede den anden. Med et lettelsens suk satte han sig til rette. Det skulle nok hjælpe.

Ostehandleren spurgte konen, hvad de var skyldige. Det vidste hun ikke, det ku hun ikke udtale sig om. Han smed en mark på bordet, de andre gjorde ligeså: — Er du tilfreds med det? spurgte korporalen.

— Jøsses da! smilte konen og samlede pengene sammen, det er endda for galt —

— Gå I nu og læg jer! sagde korporalen, jeg bliver siddende lidt i ro, så længe vandet er varmt, det ska I ikke vente på —

Da de var gået, kom konen og satte sig. Hun jamrede over tiderne. Byen var rømmet. Sognefogeden hade også været hos hende, men hvor sku hun ta hen. Hun hade slægt højt oppe i Jylland, den hade hun ikke set noget til i mere end tredve år, kanske levede de ikke mere. Hun hade giftet sig med en mand her fra det sydlige, meget mod slægtens vilje. Han var død for nogle år siden. Nu skulde hun komme og være til byrde — næh, så hellere blive. Hvorfor skulle hun rømme, vilde tyskerne gøre en enlig kvinde noget, det var næppe til at tro —

Korporalen beroligede hende. Kunde hun ikke gå til Sønderborg og melde sig som husvild, så fik hun nok et sted at være. Staten kunne vel ikke jage folk fra hus og hjem uden at gi dem noget til gengæld.

Vandet var nu halvkoldt. Han gned fødderne rene, fik et stykke at tørre dem med, og inden han var færdig, kom konen med et par hvide hoser — hun hade dem liggende efter manden, han måtte gerne ha dem.

— Det er for galt, alt for galt — korporalen krængede dem over fødderne, han ville betale dem, men nej — kom tyskerne, tog de vel, hvad der var, så var det da bedre, han

fik dem. Han takkede igen, tog feltflasken og hældte den rest brændevin, han havde i den, ud over fødderne. Det sved og bed. Nu følte han dem som et par ildklumper i sivskoene. Da han rejste sig, kunne han næppe støtte på dem, så ømme føltes de. Han måtte holde sig til bordet, til dørkarmen — et ynkeligt skue.

Konen stod og så efter ham: — Sølle karl, mumlede hun, da han var ude af døren. Han var nær aldrig kommet op på stænget. Stigetrinnene skar ham i fødderne som knive. På knæ kravlede han ind i høet. Hvordan skulle han nå videre til Sønderborg? Måske kunne han ikke få støvlerne på — nu ville han ikke tænke på det, bare sove, sove — —

Han havde ikke behøvet at beslutte sig. Et øjeblik efter tog søvnen ham.

*

De vågnede hen på morgenen og kravlede ned ad stigen. Lidt efter sad de ved bordet og fik morgenkaffe. Sigtebrødet var tørt og skorpet, det måtte blødes op i den tynde kaffe, men det smagte godt, og de forsynede sig rigeligt.

Ingen af dem sagde stort. Odsherredmanden forsøgte en vits, den faldt død ned. Fynboen så fortænkt på ham, han fattede ikke det sagte. Ostehandleren var morgensur, og korporalen havde sine tanker langt borte. Konen sad ved bilæggeren og så mismodig ud.

Mændene gav hende hver en skilling og takkede for god behandling. 34 fandt gevæerne frem fra kroen, mens korporalen tog halmviskerne ud af sine stive støvler: — Nu er det, om man kan slippe i dem! sagde han. Endnu havde han ikke mærket noget til ømheden i fødderne. Forsigtigt stak han foden i den højre og trådte til — Iev, joe, det gik da. Han prøvede at gå over gulvet. Det lod sig gøre. Så trak han den anden støvle på og trådte smilende til.

De gik med gevæerne skråt opefter i højrehånden side om side gennem den øde by. Morgenens lys var underlig

uldent, himlen var som mel, gråhvid, men efterhånden, som de kom frem mod stillingen, fik lyset mere kraft, det blev højt og hårdt og faldt over landskabet på en ubarmhertig, afslørende måde.

Ved indgangen til skanserne stod folk fra 17. regiment vagt, trætte og triste, var først nået frem sent på natten og efter få timers søvn purret ud igen til vagttjeneste.

— Hvor kommer I fra? spurgte vagten og så lungt på dem.

— Vi rastede i Dybbøl by i aftes. Vi har da haft det med fred, for os selv. Det er godt i disse tider! —

— Jah, uha! en anden en fik knap dyttet øjnene til, så op og kig igen! Der kommer non fra 16., de har det strengt —

Korporalen vendte sig og så ud over landet. Ret for ham løb Chausséen ud i det uendelige. Markerne lå sneføgne med hegn og gærder som sorte streger på den hvide flade. Fra Stenderup til Alssund skimtede han vedetkæden. Han spurgte vagten, hvad det var for afdelinger, der hade fået den hundevagt.

— Første brigade står ned mod sundet, og 2. derudad! pegede soldaten, de kan dårligt holde sig oprejst — hva står de der for, det er helt hen i vejret. Sku tysken komme ad disse kanter, ku vi da se dem heroppefra: Det er osse kuns, fordi de ett ka kløves a'et dernøre; de sir, den gamle ska bort, og holsteneren med — joe, til København og stå skole-ret! Men løgn er'et vel, det må da håbes —

— Det må det dog vel være, sagde korporalen sindigt, men han tænkte sit. Han så ud over skanserne, stod længe og flyttede øjnene fra afsnit til afsnit, så de sammensunkne volde og de uregelmæssige palisaderinger, de tomme skansekurve, de påbegyndte, halvfærdige opholdsrum, de få og små kanoner — det hele gjorde et ufærdigt og sølle indtryk. Skansevoldene ragede knapt op i mandshøjde — hvad var

Ved Dybbøl kirke den 17. marts 1864, tegnet af Otto Bache

de mod de mægtige Dannevirkeskanser, hvis dimensioner var så storladne, at de alene derved havde indgivet mandskabet mod og tryghed.

Langsomt drejede korporalen hovedet og så rundt over terrænet. Foran ham lå Dybbøl mølle, spredte huse, bjælkehytter, opholdsrum, underlig tilfældigt placeret med møllen som et skævt centrum. Landskabet skrånede til alle sider — dybt nede lå Vemmingbund stålblåt i dagens kølige lys.

Hvad nyttede det allsammen! Mod og tapperhed, mandskabets gode vilje og sejge kraft — hvad nyttede det! d'herrer i hovedstaden var så kloge! Disse kontorsyslere! de skulle herover og ta en hånd med i'et, ud i møjet, ud i granatilden — det ville ændre deres sparsommelighed omgående!

Næh, det nyttede ikke noget. Man fik ingen til at tro det. Når vor far forlod Dannevirke for at »frelse« hæren i disse huller, måtte der ligge noget under. Hvem kunne finde ind til det?

Det var altså resultatet af regering og rigsdags mange og evindelige forhandlinger i mere end et tiår. Hvor havde de ikke toppedes på rigsdagen om de elendige bevillinger til Dannevirke — når de sagkyndige folk forlangte 2 millioner, havde rigsdagen bevilget 50.000, og så havde d'herrer gods-ejere endda slået sig vældigt for brystet. Og Dybbølstillingen — den havde det altid knebet at få bevillinger til, for man havde jo Dannevirke, som altså heller ikke var i orden!

Korporalen sukkede. Danmark var et lille land. Det krævede kun at få lov at leve i fred. Det fornærmede ikke sine store, magtfulde naboer, hverken mod øst eller vest eller syd, det kunne aldrig klare sig, når det skulle være magt, der afgjorde tingene.

Korporalen stampede leret af sin ene støvle og så vredt ud over de lave skanser. I de huller skulle de altså mødes med to stormagter! Han tog kasketten af og tørrede sig

over panden med sit blåternede lommelærklæde. Tanken gav ham en pludselig varme. Vreden sad i ham som gløder. Urettens frådende harme gav ham nye kræfter.

— Lutter jammerlighed! mumlede han.

— Ded er, hva ded er! svarede 34 og lændte sit lille snorketræ, menne hva jæ ville ha sagt, ka der gøres noet ve'et for elles så — —

— Næh vel, ded er så sandt —

— Og så har de aller en krumme i den rådne by, sagde vagten pludselig og stødte geværet hårdt mod sløvlenæsen. Han var en lille buttet mand. Den lange knivbajonet ragede ham over hovedet — ligner det noed, de har sendt alle brød-vogne nordpå, og de har alder en pind brød og kuns to bagere, hva forslår det, sæl om de stræver alt de ka, — næh, de har klared det ringe! —

Korporalen så sig om for sidste gang. Hér lå det altså, Dybbølbjærget! Hér skulde slaget stå. Ja ja! Hér eller dér, det ku vel være ligeegyldigt. Hade Vorherre bestemt at sætte punktum hér, så må vi lystre, men han kunne godt ha undt os lidt bedre vilkår.

*

Der gik fire soldater ned mod Sønderborg om morgenen den ottende februar. De hade gået fra Dannevirke i sne og slud, i nat og mørke. De hade ventet i timevis, mens hestene faldt og de gamle basser tumlede med de tunge kanoner, som de *ville* ha med frem — til tyskernes opmuntring! Nu lakkede det mod hæld på det tredie døgn, og endnu var de ikke ved vejs ende. Men de nærmede sig målet. Hade man spurgt dem hver især, og så ingen andre hørte svaret, ville de sikkert medgi, at nu, de var fremme, stod det dem klart, at der intet mål var at gå efter. Døden kan man finde hvor-somhelst, lisågodt ved Dannevirke som ved Dybbøl. Rende med halen mellem benene i mulm og mørke for at nå frem til disse hobe — næh, nok er vi fra landet og itt æstimeret

stort på de højere steder, menne — — 34 ville trække munden om i et skævt grin og beholde resten i sig — enhver ville forstå ham! — —

Der gik fire danske soldater ned mod Sønderborg by for at finde deres afdeling. De gik med tungt hjerte, men de gik stadig. Hvorfor smed de ikke gevæerne i sundet, da de gik over pontonbroen? Hvorfor nægtede de ikke at gå med til det dansebal, hvor tyskerne ville ha alle musikanterne, og de bare hade at holde trit med musikken? Det kom vel strengt taget ikke dem ved. De vidste, hvad deres sag var. De var folk, der kom og gik på befaling. Det var de. Og de vidste det. Blev de skidt kommanderet — det var ikke deres sag. De kunne hjælpe lidt på en skidt kommando, for de var forstandige folk, og de vidste meget om livet mellem mænd. De kunne gå både frem og tilbage, lisom man ønskede det.

Derfor gik de roligt, som det sømmer sig danske soldater, sønner af et frit folk og et drømmende land. De hade dybt i sig deres lønlige ønsker, men det kom ikke dette ved. Dog alligevel — det var jo for landets skyld, de gik her og ødede tiden. Joe vel — det kom dem ved altsammen, også papirheltene i København, de hørte med i deres skæbne.

Den lange, trælse vandring fra Dannevirke til Dybbøl var mere end et tilbagetog fra ét fæstningsværk til et andet. Det var en vandring fra en gammel død tid ind i en ny — måske en endeløs vandring?

Men de gik rolige, bevidste, uden ængstelse. Danske soldater — de sidste fra den store retræte — nåede endelig ind i Sønderborg.

*

Efter et par dages hvil kom der fart i arbejdet. Dybbølstillingen blev udbygget og gjort færdig med palisaderinger, skanser og løbegrave. Kanoner blev bragt i stilling, dels dem hæren hade bragt med fra Dannevirke, dels helt nye,

Skanserne fra Dybbøl udbedres 1864. (Samtidigt fotografi)

der efterhånden nåede frem fra København. Mandskabet sled som bæster, og stillingen blev gjort brugelig, ikke stort mere.

Fra landsiden rykkede fjenden stødt frem. Vi holdt ganske vist fortærrænet fra Vemmingbund over Bøffelkøbbel, Stenderup skov og mose, Ragebøl skov ud til Ravnskøbbel, men kun med små styrker, ca. tusind mand, fordelt over den lange strækning, en tynd dækningskæde, der altid måtte vige og hver dag opgive vigtige positioner. Både officerer og mandskab knurrede — hvorfor brugte man ikke hæren? Prøjserne havde højst 10.000 mand, og på Als lå mindst 25.000 danske soldater. Hvorfor vovede man ikke et stort angreb? Ingen forstod det. Var den nye overkommando under general Gerlach så kuert af krigsministeriet i København, at den slet intet turde foretage sig?

Ugerne gik langsomt — februar, marts havde stadig hårdt vintervejr med frost og sne, senere med regn og storm. Stillingen var ved at drukne i pløre, alt gik til i fugt, ikke mindst humøret. På fortærrænet rykkede fjenden stadig nærmere, og en nat faldt de første granater fra de prøjsiske batterier på Broager, de gjorde dansk artillerividen til skamme, de nåede godt nok frem over Vemmingbund og sprang med stor kraft. Blokhuse i skanserne brast sammen over mandskabet, som var de bygget af pindebrænde. Skanserne blev revet op, de store kanonplacementer faldt sammen. Vore kanoner kunne ikke besvare ilden, så langt rakte de glatløbede ikke; kun fra skanse II, hvor man havde fået nye riflede, svenske kanoner stillet op, svarede vi med stor virkning. Men skanse II var kun én stilling, prøjserne havde mindst ti batterier med langtrækkende kanoner på Broager.

En sludfuld eftermiddag faldt der granater i Sønderborg. Den første faldt i Slotsgården, som var fyldt af æglbøndernes køretøjer. Der opstod panik, hestene stejlede, mændene løb i dækning, alt var rod og kaos. Et nyt nederlag gjorde det totalt.

Skanserne lå døgn efter døgn under fjendens voldsomme ild. Kong Christian besøgte stillingen om natten den 22. marts. Da kongen forlod skanse II, slog granater fra Broager ned, netop hvor kongen få minutter før havde stået. Påskelørdag, den 26. marts, tog kanonaden til. Den var særlig rettet mod skanse II. De første granater faldt midt i skansen og kastede jord og træstumper til alle sider. Mandskabet stod op ad jordvoldene og så forfærdet på ødelæggelserne, men så lød kommandørens befaling: »Kanonvis, charger!« og snart gik det varmt til. Artilleristerne, som bragte granaterne fra magasinet til kanonerne, svedte bravt, og krudtrøgen satte sig i deres ansigter, så de kom til at ligne negre. Prøjsernes granater bragede mod brystværnet, og den oppløjede jord faldt som et vældigt haglvejr. Blokhuset i skan-

sens østre ende blev ramt flere gange, og bjælkestumper og splinter fløj omkring mændene. De syntes ikke at ta sig af det. Under den vedvarende larm bevægede de sig roligt, som var de til eksercits på Fælled. Ingen mæglede et ord. Enhver havde nok at gøre. Nu og da hørtes løjtnant Castenskjolds korte kommando, han iagttog i kikkert nøje skudenes virkninger og stod rolig og uanfægtet mellem de flyvende granater. Senere på dagen foretog prøjserne et stort angreb på stillingen, måske en slags prøvestorm, der endte med nederlag. Forud var gået en voldsom kanonade, så fulgte en kort stilhed, og så rykkede de frem, men angrebet faldt sammen under ilden fra skanserne.

Dage og nætter slæbte sig hen. Efterhånden, som prøjserne byggede løbegrave foran skanserne, lå disse i dagens mange timer i krydsild, dels fra Broager, dels fra Avnsbjerg. Der faldt i april daglig ca. 5000 granater over Dybbølstillingen, stigende fra døgn til døgn — i det sidste døgn før stormen den 18. april blev der kastet 15.000 granater. Skanserne lod sig ikke mere istandsætte om natten, de fleste af kanonerne var ødelagte og kunne ikke betjenes. Mandskabet lå i jordhuler og ventede. Hver dag blev forsyningstjenesten og mandskabets afløsning vanskeligere og krævede mange ofre. Stillingen var håbløs, overkommandoen havde endda påtænkt at sprænge enkelte af skanserne i luften, så medtagne var de, bl. a. den største af dem, skanse IV, men det blev ved tanken. Forskellige af de højere officerer opfordrede overgeneralen til at opgive stillingen, tilbød endda at påtage sig ansvaret, men intet skete.

Stormen kom den 18. april kl. ti. Den blev indledt med en stor stilhed, da kanonerne pludselig tav. I skanse II kiggede folkene over brystværnet og så prøjserne vælte frem i stormende løb, man brugte hele 12 kompagnier mod denne ene skanse, hvor der ud over kanonerne konstabler kun fandtes 17 infanterister. I det samme lød de skrattende salver fra

geværerne fra løbegravene, stormkolonnen standsede i sekunder, skrig og klageråb hørtes, så brasede skaren frem igen med fornyet kraft. Skansens eneste brugelige kanon blev affyret, skuddet var uden større virkning, og inden man fik ladet med kardæsker, var kolonnen nået uden for kanonens virkeområde. Endnu et skud blev fyret, inden kanonen blev foraglet. Så var prøjserne over brystværnet. Kampen var kort. Skansen fyldtes til trængsel med prøjser, de var vilde og rasende. En prøjser gennemborede en konstabel, der kom op fra krudtmagasinet, ubevæbnet — en reel ugerning, født af »Kampens hede«.

De øvrige skanser faldt efter en kort, men hård nærkamp, der krævede mange ofre på begge sider. Danskerne var underlegne i tal, det meste af hæren lå ubrugt på Als.

*

Endnu mens kampen stod på, rykkede ottende brigade, 20. og 9. regiment, op ad vejen mod skanserne. Det var modige folk, ført af oberst Scharffenberg. Brigaden kunne være nået hurtigere frem og ha hjulpet det udtrættede mandskab i skanserne, om ikke kommandoforholdene hade været så ejendommelige, som de var. Da den endelig fik lov at gå i aktion, var skanserne tagne, nu skulle brigaden forsøge et modangreb, det var håbløs gerning, nytteløst, men heroisk, og angrebet blev da også et hædersminde over den danske soldat den 18. april 1864.

Det var brigadens opgave at standse de prøjsiske troppers fremgang ad chausseen. Brigaden var på 3000 mand, fjendens styrke var vel det tredobbelte. Alligevel satte angrebet ind med stor kraft, og trods fjendens frygtelige ild nåede den frem og fik prøjserne til at vakle. Mange faldt på begge sider. Kaptajn Redsted nåede med sine folk helt op til ruinerne af Dybbøl mølle, men blev dér hårdt såret; kaptajn Knauers folk formerede et kraftigt bajonctangreb — kaptajnen faldt lige uden for møllen — en voldsom nær-

kamp udviklede sig, man sloges med bare næver, og prøjserne veg, til de fik fire friske bataljoner til forstærkning, de knuste det danske angreb i blod.

*

Bag et gærde lidt fra møllen lå fire kammerater og ventede. Korporalen mindede om ikke at skyde for tidligt. Ostehandleren brummede og holdt hårdt på geværet. Fynboen blinkede nervøst med øjnene. Odsherredmanden lo gnækkende: — La dom bare komme, så mange de vil, vi ska nok kue dom! —

Ostehandleren rystede på hovedet: — Vi smider os hen til unytte, ded er hva vi gør, men kask det endda er vel gjort, hvem ka vide det — der kommer resterne af 22. regiment, det er skrumpet noget ind — skynd jer nu, folk, I har gjort jer skyldighed, nu er det vor tur! —

Foran dem, inde mod møllen, tog skyderiet til. De danske veg, de første kom løbende, nogle slæbte sårede med, flere og flere kom tumlende med prøjserne efter sig.

— Så gir vi dem, hvad vi har, sagde korporalen og tog sigte. De skød alle fire, biede nogle øjeblikke, men opgav at få ladet igen. De rejste sig. Kuglerne peb omkring dem, fynboen blev ramt i skulderen, han smed geværet og jamrede svagt. — Ta ved ham, 38 — vi må bort med de andre —.

Odsherredmanden og ostehandleren tog fynboen mellem sig og løb luntende ned mod brohovedet, resterne af brigaden fulgte efter. Prøjserne hade kørt kanoner op uden for møllen. Mange faldt på det sidste stykke inden brohovedet. Det gav læ og dækning. Man kunne trække vejret lettet og takke Gud for livet.

Korporalen og odsherredmanden bragte fynboen til lægevagten. Der herskede kaotisk travlhed — en mand, der kunne gå selv, hade man ikke tid til at ta sig af. En sygeplejerske lagde en foreløbig forbindelse og udtalte trøstende, at det så ikke så galt ud. Lidt efter gik de gennem byen ud

til alarmpladsen, hvor resterne af brigaden var samlet. Den hade skæmmet sig svært.

— Hja, mumlede ostehandleren — nu fik Monrad da sin vilje, endda med sparsommelighed — hvorfor ku vi kun bruge én brigade til modangrebet? Resultat ku der vel være blevet, om vi hade brugt lidt mere af hæren, det er jo det, den er til — at kæmpe i kampens stund! Nu måtte vi fra ottende bære byrderne —

Korporalen så ud over rækkerne: — De blev tunge, mumlede han, men vi rendte da ikke fra Dybbøl uden kamp, som vi gjorde fra Dannevirke, det gør nu ligodt en forskel!—

— Ja, sagde fynboen, en stor forskel! —

Bag denne vold af muld og jern
vi kæmper til det sidste;
men Danmark er ej uden værn
selv om de begge bristel
Et *Dannevirke* til sin trøst
det har endda i nøden
i hver af sine sønners bryst,
det sprænges først i døden!

Erik Bøgh.

Den største glæde, der er beskåret dødelige, den eneste glæde, der varer og vokser og trodser alle ulykker — det er glæden ved et arbejde, der stemmer med ens natur og udvikler én.

Graham Philips.

DI VINT' Å E SKIF

*Ue i Syndeborre op å e bro
stoj Kedde o Jønne i jenle ro.*

*Men nend ve e havn va de fuldt a folk
— en bilfuld haj kommend ove fra Lakolk —*

*Di ande va ligh fra e Drej o te Blans,
o sin nov skolbøen nend fra Svans.*

*E kvindfolk va køen, o e mandfolk it ble'nd,
e kravtøj de sat', o e sol den ske'nd.*

*E amtmand haj fe'e i sin syndashat,
o Koføeds orkester speld' som besat.*

*O old spejdere stoj å en strief.
(De va joun ette e friville brandværns pief!!!)*

*E boen stoj me blomme o gjavve o flagh,
o di stoe i staj e jo alde ebagh!*

*Men old kund foliss — bore stajsbo og buen,
jo di vindt å e skif me e kong o hans kuen.*

— *Sondt stoj di o vindte i me'e stoend,
fo e skif kom sejlend egemmel e soend.*

*Da øjt di hurra o vifte o sang
o it fo jen jennest haj e ti væt fo lang.*

*E flaghalle blaffre så vi o så røe,
e dronning vinke o e kong go honnoc.*

*Men Kedde o Jønne i jenle ro
haj keghend å de hele op fra e bro.*

*No stældt di sæ styvt i en fale fa'et,
e hænde fløj a e fekke ledt temle sna'et.*

*O Kedde han skekke Jønne nov øjn:
»Tej e møts av Jønne! E kong seje møjn!«*

Inge Margrethe.

1864

(11)

Lars Jensen Ipsens minder fra Dybbøl 1864

Genfortalt af hans søn, kaptajn Ernst Ipsen.

Lars Jensen Ipsen er født i Gislinge i Holbæk amt den 30. juli 1836 som søn af fæstegårdmand Jens Larsen, kaldet Ipsen, og hustru Anna Margrethe Pedersdatter. Da han i skolen havde vist gode evner bl. a. i tegning, kom han efter konfirmationen i 1851 i malerlære i København, hvor han også gennemgik et par klasser på kunstakademiet. Imidlertid blev hans interesse fanget af dekora-tionsmaling, og som det pligtmen-neske han hele livet var, valgte han det sikrere malerhåndværk og opgav en måske usikker kunst-nerisk løbebane. På sessionen blev han udtaget til fodfolket og kom

Lars Jensen Ipsen

i 1859 som rekrut til 2. bat. i Eckernførde, hvor han blev udtaget til korporal. 1863 blev han genindkaldt og deltog som delingsfører og våbenmester i krigen. Han var med ved Mysunde 2. febr. 1864 og på tilbagetoget herfra efter op-givelsen af Dannevirkestillingen og igen ved Dybbøl.

Om sine oplevelser under krigen har han fortalt sine børn. Hans skildring af kampene ved Dybbøl bliver genfortalt af hans søn, kaptajn Ernst Ipsen:

I slutningen af marts blev beskydningen af skanserne voldsom- mere, ikke alene om dagen, men også om natten.

Efterhånden lærte man granaterne at kende, de havde en be- stemt måde at opføre sig på. Sålænge kun batterierne i fronten skød, var det let nok, dækning fik man ved at kaste sig ned bag

brystværnet, helst op i hjørnet ved en travers, senere, da flankeringsbatterierne fra Broager trådte i virksomhed, blev det ikke så let. Men som sagt, man lærte dem at kende; det var underligt at stå og se glimt af skuddet ovre på Broagerland, så lidt efter hørte man knaldet, og så kunne man se granaten, der ligesom stod stille i luften, det vil sige, den blev jo større og større fra en lille bitte prik, man næsten ikke kunne få øje på, og til den syntes at styre lige ned i hovedet på en.

Og så sprang den; sprængstykkerne gjorde et slemt spektakel, nogle kom med en hvinende lyd, andre fløjtede, og atter andre kom sådan underligt slubrende, alt efter splinternes form, størrelse og hastighed.

De, der fløjtede eller hvinede, det var de farligste, men der er jo et godt gammelt soldaterord, der siger, at den kugle, man kan høre, den gør ikke noget, det er den, man ikke nåede at høre, der betød noget.

Efterhånden blev det dog uudholdeligt at ligge i skanserne, og man lavede derfor en stor løbegrav bag ved skanserne, hvor man var bedre beskyttet. Her lå infanterimandskabet uvirksomt, medens artilleristerne søgte at svare igen med de kanoner, som kunne skyde. Havde en sådan kanon haft held med sig og fået ram på et fjendtligt batteri, blev øjeblikkelig en koncentrisk ild rettet mod den formastelige, og så kom det til at se forfærdelig ud i skansen; det endte som regel med, at en eller flere kanoner blev demonterede, og så måtte man om natten se at få nye voldlavetter ud i skanserne og bakse kanonerne over i dem.

Skanse 4 hørte til de store skanser, der havde 6 stykker 84-pundige granatkanoner, men efterhånden blev de fleste demonterede, og så trak man de sidste tilbage og skjulte dem med sandække for at have dem parat den dag, stormen kom. Blokhuset i skansen, som skulle give mandskabet læ under beskyddingen, var lavet af svære pommerske bjælker, hvorover var lagt et tykt jordlag, men det blev snart skudt i stykker, de svære bjælker knækkede som tændstikker, når en granat af det svære tyske belejringsartilleri slog ned, havde der blot været betonkasematter i skanserne, kunne vi have sparet mange menneskeliv.

I skanse 2 var der riflede kanoner, som kunne række til de fjendtlige batterier, og der blev vedligeholdt en kraftig ild fra disse kanoner, så kraftig at der en skønne dag kom en parlamentær fra den præjsiske overkommando, som udbad sig navnet på den artilleriofficer, som kommanderede i skanse 2. Det var nu

I en skanse ved Dybbøl, tegnet af C. Neumann

tilfældigvis den kendte løjtnant Ancker, som den dag havde tjene-
ste, men alle var enige om, at løjtnant Castenskjold burde have
været nævnet sammen med Ancker; thi han var lige så dygtig.
Men nu blev det Ancker, som fik hele æren, og som en aner-
kendelse lod præjserne ham efter stormen, da han blev taget til
fange, beholde sin sabel: en fremgangsmåde som jo ikke er
ukendt, når det drejer sig om hæderlig krigsførelse.

Vi var nu nået hen til april måned. I løbegravene lå mand-
skabet, forkomne af at ligge der i snesjap og blæst, dårligt for-
plejet og fremfor alt dårligt udrustet til at tage en sådan vinter-
krig. De gik med træsko for at kunne holde fødderne nogenlunde
tørre og varme i det ælte, som skansernes indre og løbegravens
bund var omdannet til. De, der havde islandske strømper, trak
dem udenpå benklæderne, for de var mere vandskyende end det
grove soldaterklæde, som benklæderne var lavet af. Det så just
ikke særlig militært ud, men det var praktisk, og blev derfor
tolereret. Værre var det, at sanitetstjenesten var meget mangel-
fuld.

Våbenmester Jensen havde forlangt i sin deling, at når mand-
skabet skulle forrette et naturligt ærinde, måtte det ske ude på
marken bagved løbegravene, ikke nede i denne; men ude på mar-

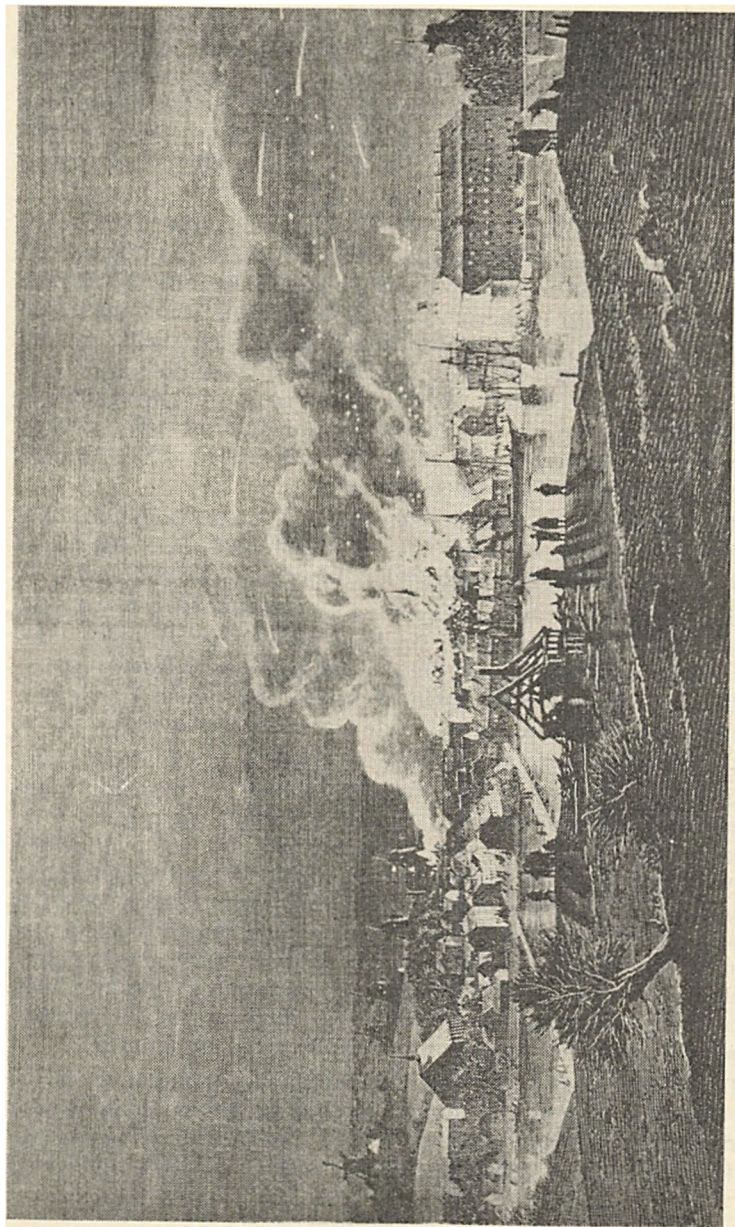
ken sprang granaterne jo ret ofte, så det gjaldt om at gøre opholdet der ude så kort som muligt, derfor sprættede mandskabet sømmen bag i bukserne op, så det var rart nemt og hurtigt at komme til, når man sad på hug derude, og granaterne hvinede hen over hovedet på en. Men mandskabet fik maveforkølelse i udstrakt grad ved sådan at gå med åbne bukser til stadighed. Slemst var det ude på marken, våbenmester Jensen fik selv en granatstump lige ind i knæhasen, men det var en rikochet, som kraften var løbet af.

Efter at Sønderborg var bleven bombarderet i de første dage af april, fulgte en voldsom stigning i antallet af granater, som blev kastet mod skanserne og løbegravene, og man begyndte at tale om, at tyskerne måske ville så tæt ind på skanserne, at de var nærmere end danskerne, som lå bag ved skanserne i løbegravene.

Tyskerne havde etableret en formelig belejring af Dybbølskanserne; i sidste halvdel af marts havde de gravet en lang dyb løbegrav langs med Dybbøl-stillingen, den såkaldte 1. parallel; i den første uge af april lavede de en mindre løbegrav, den såkaldte halvparallel, og den lå kun 700 meter fra skanserne, derefter arbejdede de tyske pionerer sig frem i zig-zag gange, hvor de kunne gå fuldstændig dækkede, og gravede en ny løbegrav, der blev kaldt 2. parallel, kun 400 meter fra skanselinien. Samtidig blev beskydningen af skanserne stærkere og stærkere, der faldt mellem 3 og 4000 skud i døgnet og mest over skanserne 2 og 4.

Der gik rygter om, at prøjserne ville storme den 14. april, og i virkeligheden var beskydningen den 13. så voldsom, at man måtte tro det, over 7000 granater blev sendt ind over de ødelagte skanser og mod de små hobe af trætte modløse folk, der lå sammenkrøbne i løbegrave og huller bag skanserne.

Stormen lod imidlertid vente på sig, beskydningen var den 14. april noget svagere end dagen forud, og så fik man nys om, at tyskerne gravede endnu flere zig-zag gange frem og anlagde 3. parallel, som kun lå godt 250 meter fra skanserne. Nu var der virkelig noget om, at det gjaldt om, hvem der først kom op i skanserne, prøjserne, der skulle storme dem, eller danskerne, der skulle forsvare dem. 2. regiment havde været i hvilestilling på Als og skulle den 17. april tilbage i stillingen. Man var klar over, at ret længe kunne det ikke vare, før prøjserne stormede. Menig Jens Aashøj filosoferede over, om det nu var værd at tage mod en sådan storm, som jo kun ville betyde, at skanserne blev taget,

Sonderborgs brand den 3. april 1864 om aftenen, set fra Dybbølsiden. Tegnet af V. Fauerholdt

at en masse mennesker blev dræbt eller lemlæstede, og at en mængde ville blive taget til fange. »Hvorfor laver vi ikke nogle fine trækanoner og maler dem sorte, så kan vi jo putte dem i lavetterne og flytte vores rigtige kanoner over på Als. En skønne nat så lister vi ganske stille af og lader projsjerne storme trækanonerne, det kan sagtens gå, for vi skyder jo alligevel ikke med vore kanoner.«

Desværre sad Jens Aashøj ikke i overkommandoen, for hans forslag havde nu været ganske godt, det ville have været en moralsk slappelse for den præjsiske hær, der nærmest betragtede kampene og belejringen som et praktisk kursus i moderne krigstjeneste — en del generalstabsofficerer, en garderafdeling og meget andet var kommanderet til tjeneste ved belejringsarmeen — et kursus, som ville kunne afsluttes med en storm på skanserne udført til tonerne af den særligt til anledningen komponerede »Dybbøl Storm-March«. En storm på trækanoner ville ikke give den rette baggrund for al den festivitas.

Tanken om »camouflage«, som blev så meget benyttet i den første verdenskrig, var altså ikke ukendt i 1864, men det var jo kun en lille sjællandsk bondesoldats hjerne, der fostrede den.

Jens Aashøjs røst kunne ikke høres op i de sale, hvor den danske hærs skæbne blev afgjort, vi skulle af politiske grunde tage kampen i Dybbølstillingen, selv om den berøvede os halvdelen af vor aktive hær, og tilføjede resten af hæren et moralsk knæk, som senere under forsvaret af Als viste sig skæbnsvangert.

En tilbagetrækning af styrkerne til Als med en del af det svære artilleri fra Dybbølstillingen ville have givet os en relativ gunstig stilling, Alssund kunne vi beskyde kraftigt, og nogen støtte kunne man vel også få fra marinen, selv om det måtte være uhyre farligt at sende skibe ind i de smalle farvande, som kunne beherskes af de tyske belejringsbatterier. Men fremfor alt, man havde sparet adskillige tusinde danske soldaters liv og lemmer, man havde kunnet opretholde modet og lysten til at kæmpe videre endnu en stund, og af stormagterne England og Frankrig blev der stadig virket for en afslutning af kampene og en grænse-dragning, som i det hele og store skulle følge sproglinien.

Regeringen nærede dog den overbevisning, at Danmark ved at fortsætte sin heltemodige kamp ved Dybbøl, selvom denne skulle ende med et nederlag, ville stå bedre i sine fordringer på hertugdømmet Slesvig; sålænge der stod danske soldater i Sundeved,

havde man bedre chancer, end hvis man opgav det sidste fodfæste på Slesvigs jord uden sværdslag.

Og befolkningen ville heller ikke kunne forstå, at man nu atter opgav en kampstilling, hvor mangelfuld denne så end var.

Altså fortsatte man den håbløse kamp til det sidste.

Den 17. april om aftenen kom 2. regiment marcherende fra Als og skulle over i stillingen. Der var nogen uro i enkelte afdelinger, og våbenmester Jensen så godt nok, at der var opmarcheret ved siden af vejen. Man gjorde holdt og afventede nærmere. Regimentskommandøren for 2. regiment, oberstløjtnant Dreyer, kom lidt efter til stede, han var meget alvorlig og holdt en tale til mandskabet, hvoraf fremgik, at der var nogen, der havde trykket sig ved at gå over i stillingen, her er sat en plet på dansk soldater-ære, tilføjede han. Oberstløjtnant Dreyer spurgte mandskabet, om man kunne svigte kammeraterne derovre i skanserne, som nu lå og ventede på at blive afløst, et enstemmigt nej var svaret. »Nå folk, lad os så vise dem, at 2. regiment vil gøre sin pligt og afvaske den plet, der er sat på den danske soldats ære«, råbte oberstløjtnanten, og 2. regiment satte sig i march syngende: »Nu skal vi da atter med prøjserne slås, de skal ikke finde os bange« og »Dengang jeg drog afsted«.

De andre afdelinger derinde på marken sluttede op, og således drog den sidste afløsning over pontonbroen over Allsund op i Dybbølstillingen til »ligkisterne« som skanserne kaldtes, for mange — alt for mange — blev det den sidste march.

Man fortæller, at den franske militærattaché, som opholdt sig ved hæren, så afløsningen komme syngende ned mod pontonbroen og da skal have sagt: »Jeg regner min armé for at være den bedste i verden, men dette kunne vore folk ikke gøre, det fik vi dem ikke til«. Sandt eller ikke sandt, at historien er fremkommet viser dog, at det, vore folk den gang udførte, var en bedrift ikke ringere end dem, man i store hæere berømmer.

I skanse 4 så der frygteligt ud, broen i struben kunne ikke trækkes ind, traverserne var skudt sønder og sammen, af skansens 6 stk. 84-pundige kanoner var flere demonterede. Blokhuset var en forvitret bunke jord og splintrede bjælker.

Det var lykkedes at få en af de 84-pundige kanoner gjort skudklar og at lade den med kardæsk, derefter blanderede man skydeskåret med sandsække og undgik derved, at kanonen blev yderligere beskudt, nu var der dog en mulighed for at kunne

afgive eet måske to skud mod stormkolonnerne, når de brød frem fra 3. parallel.

Den 18. april oprandt med smukt vejr. Kl. 4 om morgenen åbnede samtlige tyske batterier en morderisk ild mod Dybbøllstillingen og terrænet lige bag skanserne. I tiden fra kl. 4 til kl. 10 blev der afgivet henimod 8000 skud; på venstre fløj af stillingen, hvor ilden var kraftigst, kom granatekspllosionerne slag i slag, undertiden kunne man tælle op til 30 i et minut, undertiden gik bragene ud i eet.

Våbenmester Jensen kunne i de få øjeblikke, hvor der var ro, høre lærkerne synge højt oppe i luften ovenover de hvinende granater og de voldsomme eksplosioner, som sendte en regn af sprængstykker ned over de sørgelige rester af det, der engang havde været skanser, og mod de svage danske styrker, som lå sammenkrøbne i løbegravene og ventede på stormen.

Kommandoen over 3. kompagni var givet til premierløjtnant H. R. Gjørup, og foruden ham fandtes af officerer ved kompagniet kun en svensk frivillig, løjtnant Åkerhjelm, en meget smuk og statelig mand.

Våbenmester Jensen blev kaldt til kompagnikommandøren, og da det var vanskeligt at komme frem, mandskabet lå jo sammenklumpet nede i bunden af løbegravene, sprang han op på brystværnet og løb hastigt hen til kompagnikommandørens plads. Der røg adskillige granater forbi ham, medens han løb der, og en af dem var så nær, at lufttrykket slog huen ned over det ene øre og tvang ham i knæ. »Nåda våbenmester, der var De nok lige ved det«, råbte adjudanten ved regimentets 2. bataljon, løjtnant Hindenburg, der holdt udgik fra løbegraven. »Vil de bare alle sammen blive ligeså langt væk i dag, så går det jo«, råbte våbenmesteren tilbage. Han nåede hen til premierløjtnant Gjørup og dukkede ned i graven til ham.

Kl. 10 holdt skydningen op som ved et trylleslag, og i samme nu hørte man signalet »lang tone« blive blæst. I grøften langs chausseen havde man posteret hornblæsere, som skulle blæse »lang tone«, når prøjserne satte stormen an, således at bagved værende reserver kunne blive averteret, og skansebesætningen være klar til at løbe frem fra løbegravene og besætte skanserne. Det var næsten et kapløb om, hvem der kom først, de der skulle forsvare skanserne, eller de der skulle angribe dem.

Prøjserne havde kort efter genoptaget beskydningen, men rettede nu ilden længere tilbage mod brohovedet for at forhindre

Episode fra kampen den 18. april 1864, tegnet fra kirkebatteriet på Als af Fr. Visby

de danske reserver i at nå op og understøtte skansebesætningerne, hvis noget sådant skulle blive forsøgt fra dansk side.

De stakkels hornblæsere havde lagt sig på ryggen i chaussegrøften for at dække sig mod den frygtelige ild og blæste af alle kræfter »lang tone«, men i larmen var det umuligt, at signalet kunne høres og forplantes videre ud til reserven, og nogle af hornblæserne var vel også blevet ramt. Men uopholdelig blev de, der var tilbage, ved at blæse den lange uhyggelige tone, som betød den sidste kamp på liv og død. Våbenmester Jensen havde trukket sin fodfolkssabel og råbte til sit mandskab: »Så folk, nu skal vi derop«. Folkene rejste sig villigt, de havde jo lovet at følge våbenmesteren, hvor han gik, men der manglede en mand; det var P. Våbenmesteren fandt ham i et hul bag løbegraven. »Nå«, sagde han, »jeg har hørt noget om, at i dag har De kun en kugle, og den er bestemt for mig, men så må De med derop, for der er jeg. Se så at komme op og det lidt villigt«. Et rap af den flade klinge fik fart i P., og så gik det i stormløb op i skansen. P. glemte snart sin trusel, der blev andet at tænke på. Henne i spidsen af brystværnet lå underkorporal Haste og skød så hurtigt, han kunne. To mand lå sammenkrøbet bag

ham og ladede gevæerne, så hurtigt de blev rakt ned fra Haste. Våbenmester Jensen løb op til Haste, mandskabet havde hurtigt fundet hver sin plads og lå nu og skød på de præjssiske stormkolonner, som væltede fremad mod skanse 4. Det præjssiske mandskab var forsynet med små sandsække, som det bar på hovedet, der var bøjet fremad i stormløbet; disse sandsække gav god dækning mod de projektiler, som ramte sandsækkene, men de projektiler, som gik lavere, traf deres mand.

Vore skud gav slemme sår, thi projektillets blymasse var ved ladestokkens hamren drevet ned over tappen i riflens bund, og ved skuddets afgang udvidedes den af tappen frembragte fordybning i projektiler rosetformet, sårene var derfor frygtelige med stærkt udrevne rande.

Og der blev truffet en del under fremløbet mod skanse 4. Våbenmester Jensen stod anspændt og stirrede frem mod de fremstormende præjsere. Der styrtede én forover, dér faldt en anden sammen, som om luften gik ud af ham, der slog én pludselig ud med armene og tabte både gevær og sandsæk. Men stormkolonnen løb uden at standse videre fremad; da bragede skuddet fra den svære 84-pundige kanon, og kardæskan pløjede tværs igennem stormkolonnen. Det så frygteligt ud, det var, som om der blev åbnet en gade ned gennem kolonnen, i snesevis væltede dræbte og sårede mellem hinanden.

Våbenmester Jensen syntes, at Haste var blevet så stille, han skød ikke mere, »blev De truffet Haste?« spurgte han, men Haste svarede ikke mere, fra et lille bitte hul midt i panden piblede en tynd blodstribе ned i sandet.

Den præjssiske stormkolonne delte sig nu i to dele, den ene løb nord, den anden syd om skansens fremspring og skød fra alle sider ind i den lille hob danske soldater, der stod langs resterne af brystværnet med geværkolberne og bajonetterne parat til at tage den sidste dyst. Fra struben skød andre præjssiske styrker ind i skansen, det var en fuldkommen håbløs kamp.

Våbenmester Jensen følte pludselig en underlig lammende smerte i baghovedet, det sortnede for hans øjne, han styrtede forover, greb for sig med den ene hånd, men så forlod bevidstheden ham; kort efter fandt han sig liggende nede foran brystværnet, han forsøgte at komme på benene, de ville ikke rigtig lystre, og hans første tanke var, at han var blevet truffet i baghovedet, der var intet blod, så han blev nu helt rolig, sprang op ad brystværnet; helt sikker på benene var han dog ikke, og det

smertede voldsomt i baghovedet. Han svang sig dog op over brystværnet med sin korte fodfolkssabel i hånden og ville springe ned mod de tyske soldater, men en tysk officer greb ham i armen og råbte: »Stehen Sie nur still Kammerad, Ihr hab't Euch tapfer gehalten«. Våbenmesteren stak sin klinge ind i brystværnet, han ville dog ikke sådan »overgive« sig ved at aflevere sit våben, og lænede sig tilbage mod jordvolden, han kunne næsten ikke holde sig oprejst for smerter i baghovedet, og nu var han klar over, at det var et kolbestød, tilføjet ham bagfra, der havde sendt ham ud over brystværnet. Han stod og så sig omkring, skansens indre frembød et trist skue, rundt omkring lå døde og døende danske soldater, somme steder lå et par oven på hinanden, blodet løb fra enkelte af dem, man kunne tydeligt skelne det i det grå sand, som dækkede en del af skansen; de præjsiske soldater stod roligt, støttende sig til deres geværer, en underlig stilhed bredte sig over skansens indre, i det fjerne hørte man granaternes eksplosioner og larm af skud og råb.

Våbenmester Jensen kom til at se hen på nogle af hans deling, mange var der ikke, som stod i en lille klynge og småskuttede sig. Et par præjsiske infanterister stod som bevogtning hos dem, støttende sig til deres Zündnadel-geværer, han kunne ikke lade være med at drage sammenligning mellem de to forskellige grupper. Prøjsjerne var næsten pilne og fine i tøjet, deres livremme var nykridtede, brødposerne nyvaskede, det var næsten, som de skulle stille til parade, og først nu slog det våbenmesteren, hvor afrakkede de danske soldater så ud. Tøjet var snavset, men det havde jo heller ikke været af kroppen i flere døgn, ler, jord sad på albuer og knæ, støvlerne var helt klampede af lerknolde fra bunden af løbegraven bag ved skanserne. Ansigterne var blege, jordgrå af søvnløshed og snavs, de der havde fuldskæg, og det var de fleste, så vel knap så medtagne ud, som dem der havde lange skægstubbe på hage og kinder.

Ved en øjeblikkelig indskydelse kom våbenmesteren til det resultat, man skal nu ikke holde militær, når man ikke har råd til det, dette her er alt for ulige. Disse præjsere ser jo ud, som om de lige er kommet fra kasernegården. Han huskede, hvad en af mandskabet havde sagt under belejringen: »Havde vi bare haft ordentlige våben og ammunition nok, så var dette her blevet en blodig historie«.

Befalingsmænd havde vi heller ikke nok af, her ved kompagn-

niet var der i dag kun to officerer, hvor er forresten løjtnant Åkerhjelm?

Den svenske frivillige løjtnant sad bleg med ryggen op mod resterne af det, der en gang havde været en travers; ud fra begge kinder stod en lille blodtut, et skud vær gået tværs igennem munden uden at berøre underkæben eller andre knogler.*)

I våbenmesterens svimle hoved slog den fanden-i-voldske tanke ned: »Han bliver jo bare endnu kønnere, han får to smilehuller af det«.

Godt det hele er forbi.

Atter hørte han lærkesangen højt oppe i luften, og han undrede sig over, at den lille fugl ikke var så forskræmt af al den larm og støj, at den forlængst var flygtet bort. Det klare forårslys lod alle konturer træde skarpt frem, alt tegnede sig så grelt og uhyggeligt. Nu først kunne han se, hvor blodig en dag, det havde været, der lå mange døde og sårede, både danske og tyske, og hos de fleste var dødens grå farve allerede begyndt at brede sig over ansigtstrækkene.

— — —
For sin indsats på Dybbøl blev våbenmester Jensen 28 år gammel benådet med Dannebrogsmændenes hæderstegn, og sammen med mange andre blev han af regimentets chef indstillet til tapperhedsmedaljen, der dog aldrig blev uddelt. Efter tilfange-tagelsen kom han i fangenskab først i Kosel i Slesien, senere i Krems i Østrig.

Modtagelsen i København ved hjemkomsten fra fangenskabet var ikke så god, som de havde ventet. En lille skare havde indfundet sig på toldboden for at byde de hjemvendte krigsfanger velkommen hjem til Danmark. Der var kun få pårørende, der var ingen hjertelighed, humøret var sløjt, og man gjorde sig klar til at liste stille af sted til Sølvgades kaserne, hvor kvarter var anvist.

Der lød hist og her et pift, en stemme råbte: »Der har vi de feje ka'le, der har ladet sig ta'«.

En af disse gadens helte havde fået arbejdet sig frem og spyttede hånligt efter soldaterne; våbenmester Jensen kunne lige nå ham, og i samme øjeblik, kommandoen lød til afmarch, fik han med et

*) Løjtnant Åkerhjelm kom sig og levede mange år. Den 18. april 1914 var han med til 50 års mindefesten i København og deltog den 22. april i en festmiddag, hvor kong Chr. X var til stede.

pludseligt greb i armen fyren revet med ind i kolonnen. »Fast trit« kommanderede våbenmesteren. Folkene var straks med, den ivrige demonstrant blev slæbt med, og det var ikke få drøje nævehug og spark, der blev tildelt fyren, inden han endelig slap ud igen.

»Ja folk, det er altså den velkomst, man her byder os«, sagde våbenmesteren og tænkte, at de dog allesammen efter bedste evne havde gjort deres pligt og sat livet ind for at forsvare den danske jord og det danske sprog. — En følelse af dybt mismod havde grebet dem alle, man havde vel ikke ventet æresporte og jublende menneskemasser eller officielle velkomsttaler, men man havde dog regnet med en vis taknemmelighedsfølelse, en rolig, værdig omend bedrøvet holdning, men at blive modtaget på denne måde, det var bittert, alt for bittert; thi det var uretfærdigt.

Disse brave folk havde gjort deres pligt ærligt og trofast, og nu var de blevet behandlet på en så oprørende måde — de glemte det aldrig.

Efter endnu en kort tid ved militæret vendte *Lars Jensen Ipsen* tilbage til sit civile erhverv, og i 1866 forlovede han sig med *Laura Holst*, en datter af malermester *Niels Peter Holst* og hustru *Sophie Bambine Ritz* i Bogense, og året efter, da han etablerede sig som mester, giftede de sig. I ægteskabet fødtes 7 børn: sønnerne *Carl* og *Ernst*, døtrene *Margrethe*, *Valborg*, *Inger*, *Ellen* og som den yngste den senere skuespillerinde *Bodil Ipsen*. I 1898 afstod *Lars Jensen Ipsen* sin forretning i København og blev inspektør for stiftelsen »Alderstrøst«. I 1901 blev han udnævnt til kancelliråd og i 1912, året før sin død, til Ridder af Dannebrog.

Det drejer sig i virkeligheden ikke nær så meget om at hjælpe en slægt til en morallære som at hjælpe den til en samvittighed.

Morten Pontoppidan.

Der er grund til at frygte, at revolutionen, ganske som Saturn, vil opøde sine børn, ét for ét.

Pierre Vergniaud.

Ved den gamle grænse

Af Morten Kamphövener.

Den gamle grænse! Jeg gør et forsøg på at lade dens forløb, dens bugtninger langs hegn og åløb, fra Hejlsminde til Vadehavet vesterude, passere i min erindring. Man har kaldt den Kongeå-grænsen, men det er et navn af nyere dato, idet dette vandløb først op mod år 1700 fik sit kongelige navn. Man kender vist ikke grunden til navngivningen og ændringen fra Skodborg-å til Konge-å. I øvrigt danner den på sin 65 km lange vej kun grænseskillet på en strækning af 26 km.

Den nævnes allerede i de gamle sagaer, men kaldes da blot »åen«. Først Snorre kalder den Skotborg å, og nævner den da allerede som et skel. Og det er meget gammelt. Når der om Kongeå-dalen er blevet skrevet, at dette almindelige engdrag ved tidens ugunst kom til at skille jyder fra jyder, kan det kun være tilfældet for en senere tids vedkommende. Den store Farris-skov, som der nu kun er få rester tilbage af, men som har strakt sig som et bredt bælte fra Skamling til ud mod Vesterhavet, har dannet en langt mere markant grænse. Det viser kirkernes og storgårdenes beliggenhed omkring den med stor tydelighed.

Landet syd for denne storskov blev året 815 kaldt »Silænd«, d. v. s. det store len, som omfattedes af de sønderjyske sysler Barvid, Ellem og Isted, og som må have eksisteret før den feudale tid, der skulle blive så skæbnesvanger for vort land, og kom til at præge den historiske udvikling. Der droges grænseskel fra den tid, da de holstenske grever med

vore egne stormænd som hjælpere reves om Danmark. Selv den nuværende grænse bærer præg af den tids handlinger og handeler.

I et gammelt latinsk digt, en såkaldt klagesang fra disse onde år, der indledes med ordene »Suk med skel, lad sorg dig hærge, Danmark kummerfuld i hu«, hedder det, at landmærket er vejet skridt for skridt og »ind dig tvang grænse trang: åen midt i jydens land.« Og det slutter med at omtale den grå og ringe bondes sorg over det, der var sket, og med en hentydning til, hvad danske stormænd havde været med til at forårsage:

*Dansken dog sig heldet røved,
da han brød den svorne pagt.
Klerken det kun hued slet,
bonden siden har begrædt,
at de grå, ringe små
dengang ej af sin vej
fremmed adelsvold fik bragt.*

På den måde blev det gamle »Sillænd« til det omstridte Slesvig. Det kan jeg ikke lade være med at mindes, når jeg tænker tilbage på den gamle grænse i tiden efter, vi mistede Sønderjylland. Der kunne skrives meget om alt det, der er foregået ved den grænse, ved overgangsstederne ved Frederikshøj, hvor den danske konge 1920 holdt sit indtog i det gamle land, om alt det der skete ved det sagnomspundne Skodborghus, ved det idylliske Foldingbro og ved det i visen om dronning Dagmar besungne Gredstedbro. Man kunne beskrive en vandring langs grænsen, gennem det særprægede landskab. Jeg vil nøjes med at fortælle om det lille stykke af grænsen, jeg synes er mit, dér, hvor jeg er født og opvokset.

*

Min fødeby ligger i en lysning, som i den tidlige middelalder må have banet sig vej ind i den store skov. Den har

lagt sig i læ af et bakkedrag mod øst, som stiger til en højde, der sammen med Knivsbjerg, næst efter Skamling, er Nord-slesvigs højeste punkt. Der oppe fra kan man i godt vejr øjne både Skamling og Knivsbjerg, og vender man blikket mod sydvest, ses skovene ved Gram og bakkerne inde ved Gestrup. I det lave strakte sig min barndoms mose, en tidligere langsø. Over mosegravene og det høje siv sværmede store, vidunderlige sommerfugle, og når bekkasinen, som vi kaldte »Skronnemet«, i skumringsdisen lod sin brægende lyd høre, stod vi stille og lyttede. En stemning, som oplevede vi en mærkelig trolddom.

Man kunne have en følelse af at være indelukket i det lave. For oppe på højden mod øst løftede Trindholm sig, en lund, synlig viden om med sine 20 høje bøge. Den største var 25 meter høj, og dens stamme målte fire meter i omfang. »Det store træ«, kaldte vi det, og når drengene søgte at omfavne det, havde de en fornemmelse af storhed og væld. Det hed sig, at en af de store gårde var »hensat« i træet, og fældedes det, ville gården blive flammernes rov. Da der engang var blevet rettet nogle økschug mod det, stod flammerne ud af gårdens tag, blev der sagt, men da det en dag for flere år siden med et brag, der kunne høres viden om, faldt for stormen, skete der intet. Dets høje søstre er ligeledes forsvundet som ofre for vestenvinden eller øksen. Men jeg griber ofte mig selv i ud over den nu temmelig indskrumpede mose at stirre op mod holmen, hvor kæmpen stod. I petroleumslampernes tid ville man have set en kæmpekvinde i meget gammeldags dragt ganske lydløst skrیده hen over mosen. Siden har hun ikke vist sig, og det har den sorte puddel, der på vejen ved nattetide kunne ses med en jernlænke om halsen, heller ikke. Den mentes at være en spøgelseagtig regeneration af en bedragerisk landmåler. Man hører ikke mere det lokomotiv fløjte, som mentes var et forvarsel om en østkystbane. Der er sket store for-

Huset i Jomfrugangen, hvor Herrnhuter-søstrene holdt til

andringer siden dengang. Asfalten har afløst en støvende vejbane, og vejen skærer midt gennem landsbyen. Den går ikke mere forbi degnens mødding og Jomfrugangen op til kirkegårdsdiget.

Nu er de gamle stråtede række-huse i Jomfrugangen næsten faldefærdige. Når de har givet smøgen navn, er det fordi de herrnhutiske søstre for mere end 200 år siden her holdt deres nattevagt og iøvrigt tilbragte hele døgnet med bøn og sang. Præstegården nede ved bybækken var dengang arnestedet for herrnhutismen i Nordslesvig, og det skabte både røre og modstand i sognet. Man var utilfreds med, at

brødrene og søstrene løb rundt og prædikede ugen igennem, og med at præsten prædikede for længe og undlod at bruge messehaglen.

Mærkeligt at tænke sig, at den lille, stille landsby har været udgangspunktet for en bevægelse, der satte sine spor viden om, og at de blev bevaret gennem mange år uden hensyn til grænsedragning. Man kan følge det helt op til Ringkøbing, et andet spor går til Fyn, og endelig fører det i selve Nordslesvig til et par sogne, hvor fromheden endnu er svagt levende, men hvor bevægelsen også har været med til at opretholde hjemmetyskheden. Men der, hvor den begyndte, skal man i dag søge med lup for at finde en overlevering.

*

Mod nordvest, på et andet højdedrag, lå en af sognets landsbyer, som ved grænseskellet var afskærmet af den berømmeligste rest af den gamle Farrisskov, berømt fordi der her, et eller andet sted, for 100 år siden stod et kæmpe-træ, der havde fået navnet »Farreskongen«. Der går sære frasagn om dets højde og drøjde, og da det naturligvis ikke kunne være uden gemalinde, fik et andet stortræ navnet »Farresdronningen«. Om det er i dette kæmpetræs krone, den kongeørn holdt til, som netop for 100 år siden blev skudt i dette skovstykke?

Som det også er sket andet steds, havde grænsen her skabt mere uorden i forholdene, end der var i forvejen. Denne del af sognet hørte i sin tid til et andet herred, og i gammel tid lå her en kirke, som var anneks til kirkesognet på den anden side grænsen. Dette sogn var et af de otte, som før 1864 hørte med til Sønderjylland og tilhørte samme herred, der strakte sig helt op til Kolding fjord og mod sydvest for en del var afgrænset af Kolding å.

Når jeg fortæller det, er det fordi der inden for dette herred og dermed også i min fødeby blev talt samme dialekt.

En rest af den mægtige Farris-skov. Her lå tidligere en kirke, og her i nærheden stod kæmpe træet Farris-kongen

Det er også snart en saga blott, og til min store ærgrelse er det ikke lykkedes at bevæge Udvalget for danske Folke-mål til at få dette særprægede mål optegnet og optaget på bånd i rette tid. Der er forskere, som mener, at det er beslægtet med det alsiske ø-mål, hvad visse lydbetonerer godt kan tyde på. En lærer i vor skole forsøgte forgæves at få eleverne til at udtale »ø«et klart f. eks. i ordet »øre«. Det hedder den dag i dag over hele det gamle herred »ye«. For øvrigt udtaltes i gammel tid ordet »ovre« nøjagtigt på samme måde, men det er også borte med blæsten, og man hilser ikke mere godaften med et »go'aden«.

Dialekternes gådefulde væsen er endnu ikke udforsket. Men mon det ikke også for deres vedkommende er tonen, der gør musikken. Tonen i det her omtalte folkemål, såvel som for det øvrige østslesvigskes vedkommende er i hvert fald ikke jysk.

Men grænsen var der, og vi vidste, hvor den var. Det hændte, at vi fra bakken øst for kirken »så over til Danmark«, som det hed. Det var jo ikke længere end tre fjerding vej, og derovre, hvor en mølles vinger flittigt drejede sig, var Danmark, hvor vi følte, vi hørte hjemme. Og efter mørkets frembrud kunne vi tælle buelampernes lys på banegårdsterrænet i grænse-stationsbyen. De blev talt mange gange, blot fordi det ligesom var at få en hilsen fra Danmark.

Vi drenge var ikke i tvivl om, hvad vi var. En henstilling om at møde i det pæne tøj på kejserens fødselsdag eller på Sedan-dagen blev ikke efterkommet. Skulle sangen »Ich bin ein Preusse, will ein Preusse sein« synges, kunne et »kein« nogenlunde let glide ind for et »ein«, og så var man i hvert fald i overensstemmelse med sin samvittighed. Et forsøg på at få det tyske sprog indført på legepladsen mislykkedes ganske. Der blev sat dansk trods mod tyske påbud og forbud helt fra de unge år. Det var, som om selv barnet ganske ubevidst følte et tryk under det tyske styre.

Derfor følte det som en lettelse, når vi nu og da kom over på den danske side af grænsen. Vi var da en lille flok, som hentede det fine amerikanske hvedemel, der kunne købes på den anden side pælene. Det var kun en spadseretur hen og hjem på halvanden mil for at kunne medføre fire pund, men dertil kom så fornøjelsen og glæden ved at have været i Danmark. At vi så måtte løbe risikoen for, at drengene i den danske landsby forfulgte os med stenkast og skældte os ud for »tyskerpak«, tog vi med i købet. Det sved i sindene, når vi på den måde allerede i de unge år blev vidne til så megen uforstand, og det var ikke engang fyrretyve år siden folk der i byen havde været slesvigere som vi. Ved grænsen hævnede vi os med at bombardere grænsepælen med den tyske ørn, og mærkerne af stenkastene sad der nok, indtil ørnen faldt i dagene før afstem-

Hvor Fousåen dannede det tidligere grænseskel

ningsdagen 1920. Da jeg dagen før afstemningsdagen 1920 vendte hjem, søgte mit blik stedet, hvor pælen med den sorte rovfugl stod. Men den var borte, og i stedet hang der tværs over grænsen en guirlande med røde og hvide farver og med et »Velkommen hjem«.

Disse ørne-symboler, hvor de end fandtes, var alt andet end populære ved grænsen. Jeg har hørt, at en vittig mand engang kaldte ørnen for en »spyflue«, og man skulede til den, hvad enten den sås på kommuncforstanderens embedsskilt eller på gendarmens pikkelhat som et udtryk for tvang og ufrihed. Men ovre på den danske side af grænsen var det, som om fuglene sang langt smukkere end hos os. Min moster fortalte mig, at hendes mand altid satte fart på hestene, når de passerede grænsen — dengang var der ikke pas-kontrol — for så ovre på den danske side at holde stille og ånde frit.

Gendarmen var et kapitel for sig. Han var sat til at holde ro og orden, og nogle af dem kunne såmænd være skikkelige nok, men mange lod sig også benytte til at chikanere den danske befolkning. Til gengæld blev flere af dem drillet efter alle kunstens regler. Det skete, at de blev drukket på pelsen, og en af dem, ved jeg, skruede man ved en sådan lejlighed piklen af hjelmen, puttede den i hans kappelomme og lod ham ride således hjem, berøvet det ydre tegn på hans magtfuldkommenhed.

Ved et politisk møde oplevede jeg engang det særsyn, at gendarmen, der var i krostuen, havde hentet sig en køn lille »fjer«, placerede sig midt mellem de to danske talere ved det bord, der fungerede som talerstol, hvorefter han til forsamlingens morskab strøg sit kejserskæg og anbragte pikkelhatten midt på bordet. Så kunne slaget begynde. Jeg må dengang have været gammel nok til at kunne deltage i mødet. Ved en tidligere lejlighed måtte jeg, da jeg ifølge politiloven var for ung til at overvære et politisk møde, nøjes med at kravle op i et træ for på den måde at kunne lytte til sangen og lyden af talen inde fra den lukkede krosal.

De forbudte danske sange gik det kun an at synge for tæt tillukkede vinduer og døre. De ville ellers, skrev aviserne, kunne ryste det mægtige kejserrige i sin grundvold. At forbudet omsider fik samme virkning, er en helt anden sag.

Vi, og det gjalt både børn og voksne, levede i tanken på det gamle land mod nord. I stille vejr, og navnlig når det var frostklart, kunne vi høre kirkeklokken ovre ved den danske grænse-stationsby. Da jeg i min tidlige barndom tilbragte nogle år derovre på en gård lige ved kirken, hjalp jeg den gamle ringer med at drage klokkerebet. Klokken var anbragt i en stabel på en gammel kæmpehøj, og når solskiven så småt begyndte at hæve sig i øst, løb jeg, alt hvad jeg kunne, for at være med. Så bandt ringeren en stump reb til klokkestrængen, og det hev jeg i af alle kræfter,

Lille dreng ved en gammel grænsesten

men kun indtil der skulle slås bedeslag. Da var det andagt og alvor for den gamle.

Når vi så den 8. april, når mørket faldt på, gik ud bag laden for at se nogle mærkelige lysskær på himlen mod syd, fik jeg at vide, at det var sønderjyderne, der brændte bål på den gamle konges fødselsdag. Senere, da jeg igen boede syd for grænsen, fortalte man, at den dag fik gendarmerne travlt med at finde gerningsmændene og deltagerne i disse demonstrationer.

*

Hist ovre ved grænsestationen lå vor gård midt mellem to åløb, som nær ved samlede sig til den bredere Kongeå, der lidt længere mod vest dannede landegrænsen. Ved begge de bugtende åløb var der saftige enge, men nu er idyllen forsvundet. Åerne er blevet streglige kanaler og engene korn- eller græsmarker. Man har nu næsten glemt, at åen mod syd her indtil 1864 havde dannet grænsen til det slesvigske.

På vor nabogård, hinsides åen, havde der i fyrterne i forrige århundrede siddet en mand, der, skønt han var født længere nord på, var slesvig-holstensk sindet. Han måtte fortrække længere ned i det slesvigske, efter at man under den dengang herskende ophidselse havde slået hans ruder ind, og bytte gård med sin dansksindede broder.

Hans sønnesøn har fortalt mig, at han egentlig var en god dansk mand, og endog havde deltaget i Skamlingsbanke-møderne og i møderne på Rødding højskole. Men han kunne ikke forsone sig med, at de otte sogne, og dermed også det slesvigske stykke af det danske grænsesogn, blev indlemmet i Danmark.

Trådene, der bandt over adskillelsen, bristede aldrig. Man kunne, som en af de danske talsmænd udtalte i den prøjsiske landdag, ikke spærre af for den danske kultur, selv om man ville bygge en grænsemur så høj, at end ikke småfuglene og luftskibene kunne flyve over den. Det nyttede heller ikke, at man lod gendarmerne holde vagt ved grænsen for at notere de formastelige, som drog nordpå til møder eller på fællesrejser. Trangen til at komme i forbindelse med dansk åndsliv og kultur var stor. Jeg husker, at »Svend Dyrings Hus« engang i den danske grænseby på en dag, eftermiddag og aften, blev opført tre gange. Hvilken oplevelse. Og den lille by var sort af mennesker, de tilrejsende fra mange af grænselandets egne.

*

Efter at have nedskrevet disse spredte minder fra den gamle grænse, rinder det mig i hu, at Herman Bang i sin roman »De uden Fædreland« på grundlag af nogle oplevelser fra en oplæsning, han gav i den lille grænseby, beretter om, at den overværedes af mange sønderjyder. I sin indbildte »fædrelandsløshed« skildrer han, at han ved samværet med dem følte sig ensom og stående uden for deres fædrelandskærlighed.

Det er, som om han tvivler på, at de, til trods for de gode priser, kunne holde stand dernede syd for grænsen. Han håner de forlorne bravader om deres trofasthed og fasthed, som kom til orde ved denne lejlighed. Men han mindes sønderjydernes sang:

*Lad os da vente og ikke forsage,
agte på de varslende tegn under sky. . .
bære de tunge forsmædelsens dage,
atter skal i Danmark en morgen der gry.*

De drager bort i deres vogn, syngende om »det yndige land«. Herom hedder det hos Bang:

— Og nu synger de lige til grænsepælen, og så bli'r det hørt af gendarmen — — og så chikanerer han dem . . en anden gang. Men forhåbentlig dør de med de danske hjerter i behold og bliver ikke stillede over for »afstemningen« for de fleste er jo agrarer.

Og så går Herman Bang forbi kirkemuren og op på »Bjerget«, som han kalder den gamle kæmpehøj med klokkestablen, dér hvor jeg hjalp den gamle ringer med at drage i klokkerebet. Men sønderjydernes sang klinger stadig i digterens øren. Da de sidste sønderjyder drog bort, sang også de.

Han oplevede ikke »afstemningen«, et ord, han dengang satte i gåseøjne. Ellers havde den og dens lykke gjort hans mistro til skamme.

*Da jeg rigtigt forstod, hvilken forfærdelig, ubevægelig magt
uvidenheden er, og hvilken uhyre virksom magt den har, der for-
står at lede massen ved at smigre dens instinkter og jordomme,
gik mit lyse lune for bestandig tabt.*

Georg Brandes.

NET SKAL EN VÆ'E

*Net skal en væ'e! so Fan'en
og pønsked' o novve køent.
Så tov han en fin pott maling
og dypped' sin æend i grøent.
Og da han så gjenn vild tækkes
e folk, for å fo dem i tool,
bandt han en sønda før kjerktid
en bråndgul sløff i sin hool.*

*Ja — det var i gammel ti'e,
folk kæend e troid o e trav.
Det var en gevinst for månne,
for hven kender Fan'en e dav?
Han lister sig rundt o gummi
og er der med lydløs' skridt,
og kledd o en prik som vi ånde
i nyest' og finest snit.*

Og sidst æ sdu ham, da kam han
flot farend' i bil forbi.
E gnist' sprang op fro e asfalt,
og han ho et nummer som vi.
Men ingen fæk tid til d løss e,
for inden en sdu sig om,
så var han omkring e hjerne
og tov en sjæl, der var from.

Han er så klog, så den kloghest'
itt ved det mindst' å svar',
og hviske voss ind i e øre:
Det dummet', I kån, er å spar'!
Nej, ud med e pæng ad e vinde!
E var' vil kun stig' og stig'!
Hvad gemmer I for? I ved da,
te Fan'en snupper di rig'!

Tøj heller e glej o fo'hånd!
Brugg mier end det, do tjenn!
Din gjæld tæjer ingen fro dig!
Den vil do behoeld åljenn!
Hvondt gik det gammel Jøn Madsen,
der åltid vild' klar' sig sjel
og sad og spinked' og spared'?
Hvad — hungred' han itt ihjel?

Og kån I komm heldigt ædd'r e,
så er det og' tilladt å snyd'!
Hvorfor vær' så fromm' og helle?
Hvad fæk vel Mari for sin dyd?
Grif kun, hvad I kån, og bryd jer
itt om e præstes prerik --
og tjenn I jer kristle rig' her,
så skænk en klokke til e kjerke! —

Han komme som sportsmånd og sæje
til åll' di stolt' og slapp':
Hvorfor, ja hvorfor vil I arbed'
og sued', hven ingen vil klapp'?
Lad bare de trøvsomm' pass sig!

Go itt i den davle møll!
Nej! ud og kæmp for dit lænd, dol
og vind — en pokal du søll! —

Og tænk, hvor han smiske og tiske
for mången jen, der er gytt:
Din Maren er ved å fo rynke,
så det er o tid' å skyvt!
Og Kjesten er ung — kun sytten!
Do kån, om do vil, do kån!
Hun ligghe dljenn e jåvten.
Så vis' da, do er en månd! —

Han hvisker til åll' e tyranne:
Gi itt din modstånder bank!
En dråf' i hans drik, så bekender
han mier, end han ho i tank'.
Og så kån do rule hæng' ham!
Det hiele kån ordnes glat!
Og mor' dig så godt med din' venner
og tøj dig en kjærest' e nat! —

Men tyst! No lister der novve.
Vi snakker vist ålt for højt.
Det er nok desværr' kun di færrest',
der kender e foul' o e fløjt.
Og det vil æ bare sæj jer,
for ham er en ålde i frej,
og sjel' melld di ærlest' venner
kån han vær' usynle til stej. —

Er Fan'en her? Det var fan'ens!
Mumler I vredt i e skegg:
Kom itt i vor' oplyst' ti'e
og mal voss e døvl o e vegg! —
Men Fan'en er itt forsvunden,
hvor møje I så vil sætt'.
Nej, godtfolk, e sagg er bare,
te han er bløvn ålt for net!

Martin N. Hansen.

Når nøden er størst

Af Jens Lampe.

Rebslager Momme Jessen havde en reberbane i Rams-herred og en søn, som hed Knud. Mere havde Momme ikke, men det var også nok.

Han *havde* engang haft en hustru og flere børn, men de var døde under den blodgang, som var fulgt efter krigen i 1657-59. Mange af beboerne langs oksevejen havde fået deres hjem plyndret og brændt, og en del af dem var flygtet til byen for at bjerge livet hos slægtninge eller gode bekendte. Momme og hans kone, Katrine, havde passet og plejet en familie fra Øster Løgum, som var blevet husvild. Men to uger senere måtte Katrine lægge sig på sit leje, og hun rejste sig aldrig igen. Med få dages mellemrum døde to piger og en dreng, således at alle fire kom i samme grav. Nu var der kun Knud tilbage, men det var også nok for Momme. Midt i al den nød og elendighed, der havde været, var Knud blevet hans eneste lyspunkt, næst efter Herren selv altså.

Nu var Knud 16 år og sin fader Momme og svenden Mikkel en god støtte i rebslageriet, som takket være det omfattende skibsbyggeri i staden gav rigeligt med arbejde både sommer og vinter, blot de kunne få hamp nok. Knud var oftest den, der skulle bringe reb og tovværk ud til kunderne, for det var ikke altid, at de selv hentede det. Han havde således flere gange været oppe hos mestermanden på Arnsbjerg, hvor galgen stod, og endda overværet krybskytten Wolle Diderichs henrettelse for et par år siden. Men morsomst var det at komme ud til bønderne med grimer og trækreb til deres okser. Her blev han altid godt beværtet og hørte spændende sagn og eventyr fra gamle dage, altså de dage, da der boede kæmper på jorden og da der var mange flere underjordiske end nu. Knud kendte allerede de fleste bønder i Rise herred. — — —

Dagene omkring advent bragte det år stærkt snefald, og snart fulgte en hård og bidende vind, der holdt sig langt ind i december. Bønderne var allerede ved at frygte, at sæden skulle fryse trods snelaget. Endnu lå mange gårde øde, så rovdirene var blevet dristigere. Næsten overalt så man listespor af ræv og mår.

En dag holdt en slæde uden for Mommens hus i Rams herred. Det var kusken hos sognepræsten, hr. Andreas i Uge, som på kirkeældstens vegne bestilte et nyt reb — så og så tykt og så og så mange kvarter langt — til kirkens klokke. Om det kunne blive færdigt, så det kunne tages i brug ved froprædikenen julemorgen? Det mente Momme nok kunne lade sig gøre, og han lovede at sende Knud derud med det, så snart det var slået. De havde ganske vist reb liggende, men ikke af den tykkelse.

— Nå, ja, men Knud skulle nok komme.

Lillejuleaftensdag om morgenen årle var klokkerebet klar. Knud skød det op mod solen, lagde rullen på sin lille trækslæde, tog sin skindpels og hue på og begav sig på vej sønder ud af byen. I lommerne havde han små stykker tørret fårekød, thi vejen var lang, og han kunne godt blive sulten undervejs. Han fulgte ikke landevejen mod Tønder, men drog gennem Sønderskoven og de store skove omkring Årup med de mange gamle egetræer, hvor egerne og spætter havde deres tumlepladser. Sneen knirkede under hans træsko. En urhane fløj op lige foran ham, da han ville løfte slæden over en vindfælde. Den skogrede, så det gav genlyd i den stille skov. Knud havde vel gået et par timer, da hans øren opfangede en lyd, som fik ham til at stivne. Det var ikke vindens susen i træernes toppe, ej heller rævehyl.

Selv den, der hører lyden for første gang i sit liv, vil ikke være i tvivl om, hvad det betyder. Knud kom pludselig i tanker om, at bønder i Hostrup og Tinglev havde fortalt, at ulvebestanden efter krigen var taget til. Man vidste, at der holdt ulve til i moserne og kærerne omkring søerne ved Søgård og Hostrup, og det var ikke få kalve og får, de havde røvet. Man havde klaget til jægermesteren og de adelige, som havde jagtretten og bøsserne, men endnu havde man ikke foretaget sig noget virkningsfuldt.

Nu lød hylene tydeligere — jo, der var ingen tvivl. Det var ulve. Instinktivt begyndte Knud at klatre op i et fyrre-

Knud klatrede op i et fyrretræ . . .

træ, men kom så i tanker om, at han hellere måtte tage rebet med op i træet. Han nåede lige at komme op igen, inden ulvenc blev synlige. Der var heldigvis kun to, men de kunne være farlige nok endda.

Ved synet af skikkelsen i træet satte de langhårede skab-

ninger i med en ildevarslende tuden, som gennemrystede luften. Hvadenten det nu var af ærgrelse eller af blodtørst, forsøgte de gentagne gange at springe op ad stammen og snappe efter Knuds ben, men til alt held for Knud lykkedes det dem ikke at nå ham.

Højere op kunne han ikke komme, for grenene var for spinkle. Stillingen var alt andet end behagelig, og fyrretræet var ikke noget trygt eller bekvemt opholdssted, for stammen var glat og klæbrig af harpiks og frembød ikke mange sikre støttepunkter. Hvis Knud snublede, eller en gren knækkede, ville han blive et let bytte for gråbenene, der tilsyneladende stædigt holdt stand.

Knud vovede sig et trin længere ned, hvor der var en stærkere gren. Han fik med nogen møje spændt den ene rebende omkring stammen og sig selv, således at han kunne bevæge sig noget mere frit og få begge hænder fri uden at tabe ligevægten og falde ned. Ulvene begyndte nu atter at springe op ad stammen, men et par spark af træskosnuden gjorde sin virkning.

Under arbejdet med at spænde sig fast havde Knud fået en god idé. Hvad om han lavede en løkke af den anden tamp og forsøgte at fange ulvene? Nej, det gik vist ikke. Rebet var alt for tykt til det formål. Men på den anden side måtte der jo forsøges noget, for det var ikke godt at vide, hvor længe de to gråben havde tænkt sig at belejre træet. Måske var de så kloge, at de vidste, han blev nødt til at gå ned før eller senere. Længere end et døgn kunne han i hvert fald ikke blive her i træet. Han frøs allerede om fødderne, og fingrene var blå af kulde, så han måtte gnide dem kraftigt for at få varme i dem.

Han begyndte at råbe så kraftigt han kunne, men han vidste der var langt til nærmeste hus, og hvem gik mon i skoven på en lillejuleaftensdag? Men for hver gang han udstødte en lyd, opløftede ulvene et hyl, som helt overdøvede hans råb. Der var nok ikke andet at gøre end at dele rebet i tre dugter.

Som sagt så gjort. Ved hjælp af sin skedekniv fik han skåret rebet over. Af den ene dugt fik han lavet sig en lang, smækker line, i hvis ene ende han splejsede et øje, så han kunne lave en forskydelig løkke. Med en lille stump dugt fik han bundet et stykke tørret fårekød fra lommen

som lokkemad foroven i løkken. Blot nu forsøget ville lykkes.

Forsigtigt sænkede Knud løkken ned til de hungrige bæster. Da de begge var lige ivrige til at snappe efter kødet, lykkedes det ham ikke at få listet løkken om halsen på nogen af dem, og da Knud hev linen op igen, var kødet borte.

Han gjorde nu et nyt forsøg, denne gang uden kød — det sidste stykke måtte spares, til han havde fået mere øvelse. Denne gang bed den ene ulv så kraftigt i løkken, at han ikke kunne få den lempet om halsen. Først ved det femte forsøg fik han ved et heldigt og hurtigt tag kastet løkken om en ulvehals. Lynhurtigt strammede han til og hev byttet så højt med sin venstre arm, at han kunne få jaget sin skedekniv ind i dens hals med sin højre. Det sprælende dyr tudede vildt og skærende, og holdt først op, da Knud fik skåret struben over og lod den dumpe ned foran poterne af fællen.

Han blev nu vidne til et optrin, som gjorde et stærkt indtryk på ham. Den endnu levende kammerat rev og flænsede i den døde og var så optaget af dette, at Knud uden besvær kunne kaste løkken ned omkring dens hals og atter stramme med et kraftigt ryk. Han havde ikke kræfter til at hive den op, men surrede lampen fast og lod ulven hænge i rebet, til han kunne mærke, den var kvalt.

Oversprøjtet med blod og udmattet af spænding og anstrengelser kravlede han omsider ned fra træet. De to døde ulve blev læsset på slæden og surret fast med det ødelagte reb, og således kom Knud da til Uge præstegård. Men da hr. Eskel erfarede sagens sammenhæng, trøstede han Knud med, at det gamle klokkereb nok holdt helgen ud, så det havde ingen nød. Den gode præstekone bød på varmt øl og flæskepandekage, og juleaftensdag gik Knud op til jægermesteren på Vesterlund med de to døde gråben.

For sin kække dåd fik Knud en ny dolk med perlemorskraft og en flunkende sølvdaler, som hans efterkommere i staden endnu opbevarer med stolthed.

En synda sist i maj, de må ha væn 1800, låj folk i Vodder, da di gik hjemfra kirk, mærk te en mand, de kom gåend nørfra øvver æ hel! Te den si' vå dæ ejsen et andt, dæ ragt op i'en Holbækstags, en stoe fikande pæl, dæ som en tommeltot a en kæmp stoj lidt skjøv, dæe vo Vodder å Råc å Spande sov'n' stør sammel. Ja å så natulevis Spande kjerck længe' tebagl!

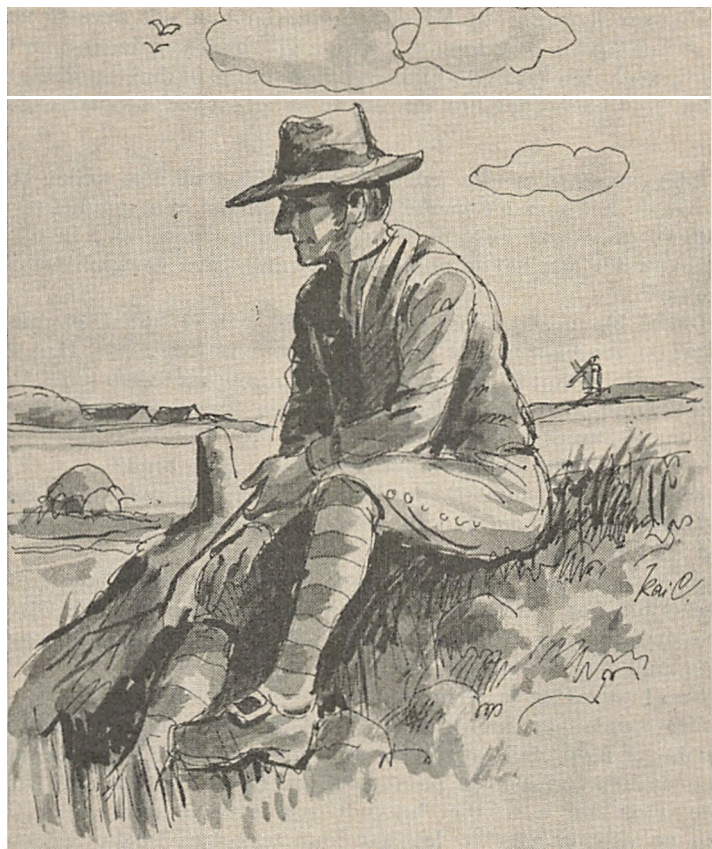
Di låj mærk te ham, fo de han gik så mærkle tøv'ind, som om han vå træt elle et vist om han vild vir. Å jen gång va han væk, haj vel låj sæ, elle såt se nee.

De vå et tit dæ kom novve den vej fra, så de bløv drøftet novve. ven de vel ku væe, men da dæ inne ku gi oplysning, haj æ kjerck-folk glemte ham å vå folden i snak om anne ting.

Men jen a æ kvindfolk, en ung pig', dæ vå ve Pæ Fovve å holdt hus få ham, haj å nok se den fremmet mand, å de vå strags, hun såv ham, slåven nee i hind, te de gjen ku væ jen, hun jávn haj gån å tænt å, urren hun sna'e sjel rigte vist a't å sejl Ja, væn hun sku væ hel ærlø, vis haj gån å tænt å væ dav i den siest' ti.

Hun fæk så travlt, da hun kom hjem. De haj hun tit. Hun vå rask i æ vending. Men Pæc töt, te den synda mirre haj hun enno mee fart å, end hun plejet. A o te gik hun i stå me en ting i æ hænd å lissom lyt' edde novve. Da æ ti gik, å dæ inne koom, fæld dæ ro øvve hind. Men æ mand töt, de vå lissom hun vå skuffet å kjøv a't. Hun gøe sæ ærind både hæ'e og dæ'e, så de tråk ue, inden di kom te å spis, å da di omsie kom te'et, vå hun taus å så i anne tange.

Pæ Fovve haj alle rigte ku blyv klog å den pig'. Døgte vå hun; æ hinde såc ret å hind. Goj ma fæk di å te ret ti. Men ejsen, va gik hun å tænt å, ven hun gik å haj travlt, de ku han't bliv klog å. Hvofå vå hun rejst fra hind hjemmen, hæc ue, vo hun inne kæend? Va vå't de gøe, te hun den jen dav ku væ glaj å livle, å te anne tie taus å alvorle?

Han haj sât se nee . . .

Som æ ti gik, gik't Pæ Fovve sân, te de vå sæ sjel, han't lu blyv klog å. Han vå vel om ve di hallunde, haj væn Ka'l enda novve stej' sist ve en rifovve. Dæ fik han æ fovvenavn mæ, da han slov sæ nee i Vodder. Om han alde haj bryt sæ om pigge? De haj han vel nok, men di plasse han haj haj, haj't væn te å gyvt sæ å'. No haj han ves hel slåvn't a æ hoej. Di husholdere, han haj haj, haj't gøe indtryk å ham.

Men no den ung pig. Vo vå't glant, ven hun så't øvve få han
ve æ boe å vå i godt humøe. Men de gik æc å dav, inden han töt
vov å tænk den tank', te hun ku bliv hans. Å da han en dav gref
ædde hind hænd, tov hun en rask te sæ å fosvånd' ue i æ køkken.

•

I Hygum sovn vå dæ jen, dæ't ku fo hind ue a æ tanke. Han
va vel en hal snes å'e gamle end hind. Di haj ven sammel te en
gild, vo de vå gån løste te. Hun vå hel ung. Novve så køn o ren
töt han aller han haj se, som hun stoj dæc i den vie kjul mæ den
bæc hals.

De vå bløvn sild. Manne vå gån. Hal o heel fuld kael råft o
sång. De gøc ham unt, te hun skuld hœc o væ mæ te de. Han töt,
han skuld beskøtt hind, men han haj jo inne mulighec te et. Han
måt se hind flyv fra den jennes arm i den andens. Old ku li hind.
Å hun, ja, hun såv osse ue te å ku li'et.

Vordan vå hun indest ind? Vå dæ novve alle i hind?

Kund't tænkes, hun vild ha ham, dæ jo i hind øvn vå en gam-
mel ka'l? Vi vœ't om han fik hind spue ad. Å hun ha vel belle't
vist, va hun vild svæc — — —

Æ andt æc ætte, Agnete vå rejst, vå't en ualmindle køn forår.
Terkel töt, han alde haj opløvet sån dav så lys o så mild. Olt de
køn omkring ham fik ham æ hel ti te å tænk å hind å længes
ætte hind. Vordan hun mon haj't dæue.

Han bestemt sæ te, te no vild han ue å spør hind om et.

Den syndamån, han tov astej, vå æ væe't så køn. Dæ kom
havilinger å de blejst a norvest. Han gik rask te te å begynd mæ.
Men da han haj gån en pa stuend, gik han urren han sjel vist't
mee sinne. Mæ æ trælhec begyndt osse æ tvil å indfind sæ. Om
hun no vild ha ham? O lav han kom te æ bæc imeld Vodder o
Åvling mark, såt han sæ nec, estej for å spring øver, n o gå virre.
Han vild enno engång la den hele sag gå egjommel æ tanke. Vild
hun ve a ham å sej?

En stunds ti ætte recst han sæ å begyndt sinne å gå tebag den
vej, han vå kommen.

•

Hen å æ somme blev Pæ Fovve o hans husholder gyvt mæ
veranner.

Fo Pæ Fovve vå de en hel ny verden, dæ lot sæ op. Han vå som
ung egjen, ja, som han alle haj væn. Mæ jet ku han se, dæ vå så
møj dæ sku gøres, fo de ku blyv got nok te Agnete. O hun blom-

stret som en ros'. Begge tov fat o kappet om å gø'e't gott fo veranner. En lille pig, dæ ko'm 1802, o en dreng 1805, gæv't minne arbe, men enno størr glæe o lyst te't.

De vå en besværle stej. Di bo'j ind i Vodder by, o dæe vå't ant joe, end de æ hus låj å. Æ joe, di sku driv, vå en Holbæk skævt, snae hel ue ve æ Gonsager skjel.

Di haj tit snakket om å flyt æ hus dæe ue, men føst 1807 fik di go' alle a't. Den dæ æ gammel nok te å ha væn dæ, inden den brænd a æ torr 1917, vil gi mæ ret i, te de den gång enno vå en stoe køen hus.

Om de no vå hind, de drev å, te'n sku fløttes? De ha et vel nok ven. Pæe vå gott nok mæ å et. Men han blev syg o dø' inden di vå

Så stoj hun sjel mæ et.
hel færre.

Di gammel mind i Vodder jalp hind, som haj hun væn djæ ejen dætte. Men de hele låj jo allivel å hind. Hun mått væ den føest o den sist åld stej.

Da de bløv hind øvve æ haend, fæk hun hind broe, Niels Simonsen, ue å jelp sæ. Han fold gott te i Vodder o blev goj' venn mæ Anders Mikkelens dætte fra æ Nørgåe. O da de bløv gyvt, læt Agnete dem få æ stej o gik o avtejt, så ung hun vå.

Emerleti dø' den ung kuen en hal æe ette, o han blev så nee-slåven, te han't ku tænke sæ å blyv i Vodder. Agnete haj nok ållere' fån sat a å væ å avtejt o øvvetov no sjel æ stej egjen.

Så kåm endle Terkel te Vodder. De vå 1811 han o Agnete holt brølløp. Han vå næe ve de halhunde, haj teend o størr gåe, mest ve æ præst; haj fån stoe løen, men de meest a hans pæeng haj han låend hans søskend. Di sår hårt ve et, o mæ æ statsbangerott 1813 gik de meest ad hans pæeng taft. Men han haj erfaring og goj fåstaend å o driv joe, o mæ stoe sparsommelehee løggest de få dem o klæe sej egjemmel o betael en væ sit o kom te å sir hel gott ve et.

Terkels helbre vå't få gott. I manne æe kun han't rigte væ mæ o bestill novve. Men dje søn, Pæ Jensen, dæ vå føj 1813, bløv fra ung a o høl op i æ olle en stærk o virksom mand.

... nu og da hører man forbitrede udbrud om, at demokratiets farisæerer har taget nazismens efterladte koste i brug.

7. 5. 1946.

Den gode sæd

Af Lauritz Ludvigsen.

»Var det posten, Hanne? Intet brev, vel?« — fru Werder sukkede let — »Jeg synes, postbud Jensen havde så meget at fortælle i dag?«

»Ja, frue! Jensen var vældig stolt, var blevet bedstefar; Petra, datteren, har fået en lille pige i nat, skønt den første vel burde være blevet en dreng! Tronfølgeren, ikke?« — lo Hanne.

»Åh, så skulle jeg jo have gratuleret ham, en lille pige, det ønskede jeg ofte og fik *kun* drenge!« — et lille, bævende smil gled hen over fruens fine ansigt — »og Petra har det godt?« — Hanne nikkede og gik — let brummende — til sit arbejde i køkkenet. At disse »tovlige« drenge, som hun alle havde kendt fra små, og som hun elskede allesammen, dog ikke kunne finde på at skrive noget oftere til deres mor. Eller deres koner, alle søde og gode, kunne da skrive, som de vel gjorde til deres egen mor. Nogle »bengler« alle til hobe, og hun udøste sin misstemning over køkkensagerne, som fik en ordentlig omgang efter tur.

— — —

»Skal fruene ikke lidt ned i haven?« — spurgte Hanne senere — »solen skinner dejligt, og varmt er det!«

»Jo, Hanne, nu går jeg« — og snart efter var fruene nede i den lille baghave, hvor der dyrkedes lidt køkkenurter og en del smukke blomster, og hvor man fra udsigten, en lille forhøjning med et kønt, tæt lysthus, havde den vidunderligste udsigt i hele byen. Terrainet skrånede jævnt ned mod fjorden. På de fede enge der nede gik kørerne i massevis

og guffede i sig. Åh, når fuglene sang, vejret var dejligt, himlen blå, når solen slog smut hen over fjordens vand, og man var rask, var det egentlig en fryd at være til, blot man havde det indtryk, at der endnu var nogen her i denne verden, som holdt af én, havde brug for én. Hun lod strikketøjet hvile, tankerne tog hende fangen, erindringen spandt hende ind i sit net. Hun så sig selv som ung brud ved den kære Hothers side, lidt besvær i begyndelsen, hun var jo — som kontordame — ikke netop idealet af en dygtig husmor. Så holdt Hanne, denne »perle«, sit indtog i hjemmet, og hun havde gennem årene været dem alle en storartet hjælp, kun virkende for dem og deres velbefindende, hvorfor hun havde en stor plads i alles hjerter. Og så kom de slag i slag, Robert, Aage, Niels, Viggo, og endelig den lille skrælling og svækling Oluf, som senere voksede sig op til den kraftbasse, han nu var. Ofte havde hjemmet været et helt lazaret, da alle børnesygdommene stod på, ofte havde Hother, Hanne og hun selv kæmpet på liv og død, når den grumme død allerede syntes at have et af børnene i sine klør. I pauserne satte børnene hjemmet på den anden ende med deres liv og lystighed. Efterhånden fandt hver sin brud, og fløj af reden. Farmor og farfar kunne nu glæde sig over børnebørnene, indtil det kom som et tordenslag, Hothers håbløse sygdom og afrejse til »ubekendte strande«, denne svære prøvelse, skilsmissen fra hendes kæreste ven her på jorden. Og så de svære, vanskelige tider, hvor hun i den allerbedste mening havde søgt at delagtiggøre sine børn og svigerbørn i sin — som hun da selv mente — »vise« livserfaring. Men det havde — følte hun — skabt et vist tomrum om hende. »Indblanding frabedes!« — Åh, om man i sin tid havde fået blot én datter, for som Hanne sagde — i hendes livsvisdom: »Min søn er min søn, til han ta'r sig en viv, men min datter har jeg hele mit liv!«

Men nu smilede hun ømt ved erindringen om hendes

»allerældste« dreng. Det var, da hun gik og længtedes og ventede på det store, vidunderlige, der skulle ske: Ja, det blev jo Robert, den store, tykke dreng, der kom, da tiden var inde. Men altså . . . hendes »allerældste« søn, Otto Elbing. Den kære dreng havde hun engang truffet i anlæget, hvor han græd hjerteskræende. De andre drenge havde drillet ham, fordi han ikke kunne lege, løbe, holde ud med dem. Dumme letsindige mennesker havde engang, da han var lille, spillet bold med ham og tabt ham. Det havde manglet med det nødvendige lægetilsyn, og det blev til en uhelbredelig hofteskade. Hans forældre var forlængst døde, hans plejeforældre var nogle grove, simple folk. Hun havde så taget den lille Otto med hjem, spillet for ham, læst for ham og sunget for ham. Han hang ved hende med stor hengivenhed og kærlighed. Hun mindedes så tydeligt hans tynde, lidt ledeløse skikkelse, den haltende gang, de smukke, dybe øjne, uden svig. Og så kom det svære slag. Plejeforældrene bestemte sig til at rejse bort, antagelig til Amerika, bestemt hvor kunne ikke siges. Men han lovede at sende sin adresse. Dog hun hørte aldrig senere noget fra ham. »Hvor mon hendes egen, kære Otto nu færdedes? Skulle der mon aldrig ske det mirakel, at de to mødtes igen? Men atter måtte hun smilte ved tanken om hendes »nye« søn, Gustav Løbau. Gud havde da også været god mod hende, måtte hun indrømme. Hvor var det dog lummert, hun døsede lidt, kæmpede først imod, så overvældedes hun, slumrede ind, smilede så sødt i søvne. Hun drømte måske smukt? hun syntes at lytte . . . »Loreley«, ja, den havde hun så ofte sunget for lille Otto, når han bad: »Åh, syng den igen, tante Augusta, den om »Loreley!« — Det lød dæmpet: »Ich weiss nicht, was soll es bedeuten, / Dass ich so traurig bin; / Ein Märchen aus alten Zeiten / das kommt mir nicht aus dem Sinn / Die Luft ist kühl« . . . ligesom med magt måtte hun rive sig ud af drømmenes rige.

At jeg skulle haft en sådan betydning . . .

»Åh, Otto . . er det virkelig dig?« — og hun næsten faldt i armene på en høj, slank, let gråsprængt herre med et skarpt glatraget ansigt, hvori et par smukke, strålende øjne lyste. »Åh, syng den igen, tante Augusta, den om »Loreley!« — sagde han med en skælm i øjet — »den om Loreley!« — og han trykkede hende ømt ind til sig — »ja, tante

Augusta, det er virkelig mig, i egen høje person. Rose, min datter og jeg bragte dig en lille »Loreley«-serenade, som du afbrød, lille tante, inden vi rigtigt fik foldet os ud!«

»Jeg er helt fortunlet. Din datter siger du, Otto, ja, selvfølgelig, de vidunderlige øjne, og Rose hedder du« — hun lo en lille glad latter. »Man skal jo være meget omhyggelig med valget af forældre, siger et gammelt ord. Du har vel nok været heldig med valget af *far*, af øjne, navn og udseende!« — og hun betragtede med fryd en smuk, ung pige med et pragtfuldt, rødblondt hår, der stod i et brus om hendes hoved. »Velkommen skal du være Rose, *min Ottos* smukke datter!« — hun rakte hende hånden og tog hende moderligt ind til sig.

»Og jeg, tante Augusta, da jeg nu har fundet Dem« — begyndte Rose.

»*Dig*« — korrigerede fru.

»Vil jeg« — hun sendte tante Augusta et strålende smil — »holde lige så meget af dig, som far allerede gør. Det bliver en mægtig konkurrence, lille far, det må du jo så indstille dig på.«

»Jeg er med, lille Rose, pas på« — og de to udvekslede et stort smil.

— — —

Men næppe havde de lidt senere sat sig til rette i den lille, hyggelige dagligstue, før det bankede på døren. Det var en høj, ung, kraftig bygget mand i hvidt flonelstøj.

»Åh, undskyld, tante Augusta, du har gæster!« — sagde han og ville trække sig tilbage igen.

»Nej, nej, Gustav, bliv endelig, det er jo Otto, min *første* søn, du ved, som jeg har fortalt dig så meget om, og Rose, hans datter, og det er min »næsten søn«! — hun smilede lyst og lykkeligt — »kunstner Gustav Løbau, sid ned, min dreng!« — han bukkede, men det gav et sæt i ham, da han fik øje på Rose.

»Ja, det er virkelig mig, Rose, min ærede . . . hr. Gustav« — begyndte Rose, medens Gustav målløs betragtede hende — »ja, verden er lille, og for os små mennesker sker der næsten daglig . . . større eller mindre mirakler, heldigvis da, som nu her, sid ned ved min grønne side, og lad os tale om den gang!« — sluttede hun.

»Hvad, lille Rose, kender du allerede hr. Løbau«, — spurgte Otto forbavset — »Hvorfra?«

»Husker du ikke, far, min riddersmand og redningsmand . . . fra Lago Maggiore?«

»Jo, jo, nu husker jeg det, tror jeg, fjernt. Lad mig tænke mig om.« — Han rynkede panden let — »Hør også du efter eventyret, tante Augusta, så interessant, så interessant.«

»Den liden Rosa, så frigjort for snærende bånd / sprang ud så stolt i verden på egen hånd. / Men stoltheden fik skam så svært et knæk. / I livets malstrøm var hun nær blevet væk. Så kom en ridder herlig osv.«

»Let belæsset med sit skole-italiensk og vel frigjort fra alt fader-påhæng begav hun sig ud i malstrømmen, hvor hun tabte sit rørlige mammon, kom i klammeri med nogle æsel drivere, en tysk kelner og andre røvere, stridbar må hun have været den dag. Men så kom hendes svaneridder, som talte pragtfuldt engelsk med dig, lille Rose, røflede tyskeren af på tysk, og på flydende italiensk skældte han dine æsel drivere huden fuld. Gud alene ved, hvorledes du overhovedet var kommet i kast med disse herrer? — Endvidere stillede ridderen sin børs til disposition for — æh! — dollarprinsessen, og ved at undlade at afhente sit udlagte mammon, undgik han heldigt at gøre den — hm! — berømte forfatters bekendtskab! Sådan omtrent, lille Rose, ikke sandt?« — sluttede han.

»Jo, omtrent, far! Du er jo en hel forfatter! Jeg burde være stolt af dig og din fremstillingskunst, lille far — er det forresten også« — og hun sendte ham et strålende smil — »sikken en far, jeg har, ikke sandt, Gustav?«

»Åh, Otto, fortæl så!« — bad tante Augusta.

»Mine plejeforældre gjorde aldrig noget forsøg på at forstå mig, og heller ikke min grænseløse sorg, da du ikke svarede på mine breve, så jeg troede, du var død . . . og jeg var helt fortvivlet!«

»Otto« — hun var meget alvorlig — »Jeg har aldrig modtaget et eneste brev fra dig, og troede du var død — jeg var helt trøstesløs!«

»Mine plejeforældre gjorde vel, hvad de mente var det helt rigtige mod mig. Det skal ikke undre mig, men det bliver jo nu aldrig opklaret, hvis de breve aldrig kom afsted. De talte ofte om mit pjank med disse breve *min* tante Augusta, pyh! De får vel nu en del at svare til og fortryde, hvor de nu befinder sig — hvem ved?«

»Se, ved mine plejeforældres død tog gode mennesker sig af mig stakkels krøbling, lod mig studere, jeg fik ordentligt lægetilsyn, kom mig af min hofteskade, de er nu dygtige derovre i vesten; jeg blev stærk og flink som andre unge, blev senere en temmelig læst forfatter. Du må læse mine erindringer. Navnet Austin antog jeg efter en af mine barnløse velgørere. Jeg er nu en meget rig mand efter hjemlige forhold her. Har du mon læst noget af mig, tante Augusta?«

»Otto Austin er det dig? læst noget af dig? — Megget; når jeg læste noget af den forfatter, var der så meget, der mindede om dig, om gamle dage, nu forstår jeg det jo bedre, når du er Otto Austin!«

»Ja, og hør nu engang, hvad jeg her siger og mener! Det, jeg selv forlængst har forstået. Al min formåen havde du lagt grundlaget for, da du stedse søgte at gøre min barndom, den lille krøblings, så lys og lykkelig, som det lykkedes at skabe den for mig. Jeg kan stadig alle dine sange uden ad, både de tyske børnerim, folkeviserne, de engelske småsange, og så »Loreley«, tante Augusta, ikke at forglemme, syng den

... et eneste kys, så —

igen, tante Augusta, den om ›Loreley◄ — han smilede ømt til hende. ›Alt skylder jeg dig, det fortalte jeg forlængst til min kære Lizzi, som alt for tidligt blev mig berøvet, Rose ved også alt◄ — denne nikkede alvorligt — ›nu har et nådigt forsyn bragt os på rette spor. Gud ske lov, at vi fandt dig sund og rask, så at vi rigtigt kunne fortælle dig, at den udsæede, så gode sæd, som du, tante Augusta, alene har fortjenesten af, så forunderligt slog rod i barnesjælen og senere bar så rig frugt hos mig og i mine værker!◄

›Åh, Otto, at jeg virkelig skulle have haft en sådan betydning, da må takken gå højere op, Otto!◄ — hendes stemme skælvede.

›Men nu du, tante Augusta, fortæl, fortæl◄ — bad han ivrigt.

Og tante Augusta fortalte, hvad vi allerede ved gennem det foregående og sluttede således: ›Og da Hanne og jeg en

skønne dag måtte indskrænke os og leje værelser ud, var vi så heldige at få en ideel lejer i Gustav dér, som ofte trøster os i vor ensomhed!« — og hun så glad, smilende på Gustav.

»Åh, lutter egoisme fra min side. Jeg, der har haft en ulykkelig, ja, skrækkelig barndom, takker min Gud, at jeg fandt optagelse her hos tante Augusta; det blev en oase for mig efter min tidligere ørkenvandring, og jeg nyder rigtigt tilværelsen, med min lille, søde tante Augusta i moders sted!« — sluttede han med en stor skælm i øjet.

Imedens havde Rose fået manøvreret Gustav ind i et tilstødende værelse — og lukket døren til samt fået ham vel anbragt i en stol.

»Så« — begyndte hun — »nu er retten sat, og anklagede anmodes om kun at tale den fulde sandhed; kan jeg stole på det?« — Gustav nikkede — »Må jeg så spørge, hvorledes De overhovedet kunne undlade at hente det af mig lånte mammon. Det var jo da ikke meningen, at De skulle forære mig alle de penge?« — Gustav dukkede sig lidt — »så bekend, ingen omsvøb, må jeg be!« — tonen var fingeret streng — »bekend, synder!«

»Kære lille Rose« — Gustav var nu meget alvorlig — »måske en lille, tilsyneladende af lykken forkælet ung dame, overhovedet ikke kan forstå det, men forsøg dog. For mig, en fattig kunstner, som indtil da ikke havde haft større lyspunkter i tilværelsen, blev mødet med Dem, Rose, et smukt eventyr. Dér kunne jeg hjælpe denne amerikanske miss, der opgav adressen på det flotteste hotel i Luino. Det møde har jeg kunnet leve på siden, og for ikke at få blæst støvet af mit eventyrs sommerfuglevinger, hentede jeg netop ikke dette lille beløb, for ikke at få min dejlige oplevelse ned i hverdagslivets »gråt-i-gråt«. »Men« — han syntes hun kæmpede med noget, latter, gråd eller hvad? — »måske det dog ikke har været mig muligt at gøre mig forståelig. Anden for-

klaring kan jeg nemlig ikke give!« — sluttede han sin betretning.

»Jo, jo, Gustav, jeg tror, nej ved, at jeg forstår Dem *helt!*« — hun havde tårer i de smukke øjne — »men når jeg sammenligner vore skæbner, forstår jeg også, hvor taknemmelig jeg bør være for *min*, det jeg måske ikke altid har været i tilstrækkelig grad tidligere« — hun rakte ham bevæget hånden — »og nu må jeg så indhente det forsømte og takke Dem for venlighed og — ridderlighed, tak, kære ven!«

— — —

En dejlig lun aften sad Rose og Gustav i den lille dagligstue. Men deres allerførste frejdighed, kammeratskabsfølelsen — fra »det italienske felttog« — var helt forsvundet. Samtalen gik trægt og gik endelig helt i stå. Men pludselig gav Rose sig til at nynne »Anna von Tharau«. Som et lyn slog en tanke ned i Gustav, han satte sig til klaveret, slog nogle akkorder an og sang — med en stor, køn stemme — den lille, smukke — og morsomme sang om månen, der frier til rosen, og da han til slut med særlig betoning sang:

»Og under vårnattens dæmrende lys / stjal den fra Rose et brændende kys, / Rose blev vred: »Jeg af skam vil forgå; / kyskes, når stjernerne stirrer der på!« / — da sagde månen: » . . . Oh, tilgiv, min ven! / dér, lille blomst, har du kysset igen!« Han havde med vilje sunget *Rose* i stedet for tekstens *rosen* — så han hen til hende. Hun sad ganske stille i sofaen med nedslagne øjne. Han gik hen til hende, drejede blidt hendes ansigt op mod sig, greb hendes små hænder og trykkede blidt et eneste kys på hendes bløde mund. »Blev Rose vred?« — hviskede han. Men hun så på ham med sine smukke øjne . . . »med et forjættende smil«, nynnede så med let bævende stemme: »Da sagde månen!« — og han fuldendte: »Oh, tilgiv, min ven, dér, lille blomst, har du kysset igen!« — og de kysedes atter og atter.

Men midt under den jublende glæde vågnede fornuften. »Din far, lille Rose, hvad tror du, han . . . ?« »Åh, far og tante Augusta er jo lige forgabede i dig, Gustav, jeg må gribe til, inden du bliver helt »overtegnet«, som det hedder i børssproget, jeg er jo da amerikaner, og bør sikre mig *nu* . . . hermed resten af dig. Og far vil kun min lykke!« — og hun gemte, tryk og glad, sit blussende ansigt ved Gustavs bryst. Nu var begge vel i havn . . . omsider.

Man må have levet et godt stykke tid, før man opdager, at det kun at tænke på sig selv, er det samme som at leve i et lille kvalmt bur, hvor der kun kommer ganske lidt lys ind gennem tremmerne i taget, hvorfra der ingen udsigt er.

Graham Philips..

Dr. Nyholm på Mors var så letsindig at bede degnen lave sin gravskrift. Han lovede ham ti daler for den, og pengene var ikke spildt. Degnen afleverede nemlig følgende:

*Her i denne Kiste gemmes
Støvet af en Æskulap;
indtil den almægtig' Stemme
raaber: Kom herud, din Flab!
Her er Liste paa de Døde,
du i Livet slog ihjel,
derfor nu ved egen Brøde
pines, plages skal din Sjæl.
Rejs du kun til Helveds Ørk,
du har levet som en Tyrk!*

Stine Bæk

Af Hans Schmidt. (F)

Stine Bæk blev født 1831 i Stenderup, Øster Lindet sogn. Hendes døbenavn var Ellen Kirstine Kristensen. Hun blev gift med Nils Bæk, kaldet Døve-Nils. Hun var en særpræget person, djærv og skrap, men tillige naiv og overtroisk, men det var der mange der var dengang.

Der går i Øster Lindet mange historier om Stine. Da lynet slog ned i præstegårdens stald i 1888, hvorved den gik op i luer, var pastor Schrøder, der dengang var præst i sognet, en dag oppe ved Stine og fortalte hende, at nu fik de lynafdelere på præstegården, så nu kunne det ikke ske mere. Så sagde Stine: De må ikke tro, De kan sætte Vorherre briller på, hr. pastor.

Stine boede i sine yngre dage i hus sammen med søsteren, men de kunne aldeles ikke forliges. En dag, da de havde skændtes længe, for Stine ind efter salmebogen, og så læste hun op:

*Det er en sag at mærke
Til trøst i kampens tid,
De svage bliver stærke,
I allerstørste strid,
Jo værre det går til,
Des mere skal du vinde,
Og større kraften finde,
Når du kun stride vil.*

Og så fortsatte Stine: Og stride det vil A, Du skal få dit eget blod at se, din satans kvind.

Salmen står nr. 480 i salmebogen og begynder: Den tro, som Jesus favner. Det var 5. vers Stine læste op.

Stine Bæk ved sit hus

Jeg har selv hørt Stine fortælle følgende historie: Da hendes far var kusk ved præsten i Rise, kom præsten en morgen og vækkede ham. Han skulle spænde for, for der var en af hans embedsbrødre i nød. De kørte så langt ud på marken ved en mose, hvor nabopræsten var i færd med at mane et spøgelse ned. Han havde fået ham i jorden til bæltstedet, men kunne ikke mere. Nu tog den Rise-præst fat med at mane. Så råbte spøgelse: Du har stjålet. Præsten svarede: Det var udi hungersnød, og smed en fireskilling hen til spøgelse. Så sank det, pinde.

Da de skulle køre hjem, kunne hestene ikke trække vognen, men så sagde præsten til Nils, at han skulle tage det nærmeste baghjul af og lægge det bag i vognen. Så kunne de køre, thi så måtte »den slemme« bære akselen. Da de kom hjem i præstegården, sank akselen ned på jorden, og der blev en grufuld »stjank«.

Folkemindesamleren E. Tang Kristensen besøgte for øvrigt Stine

og skrev flere af hendes historier op, blandt andre følgende: Stine og hendes mand og søn gik en nat efter et høstgilde hjem fra herregården Nygård klokken 4 om morgenen, da mødte de en stor sort hund med gloende øjne og en lang gloende tunge, der hang ud af halsen på den. Så sagde drengen: »Far, far, hvad er det?« Nils svarede :»Luk æ snut go' dreng, og bej dit Fadervor.«

Denne historie kendes endnu i Øster Lindet i flere variationer.

Da mejeriet blev bygget i Øster Lindet i 1888, var folk højst utilfredse med den centrifugerede mælk, almindeligvis kaldet futmælk, men Stine sagde: »Nils kan ikke lide den lokomotivmælk.«

Nils og Stine havde en søn, der efter konfirmationen rejste til Amerika, og siden hørte de aldrig fra ham. Nils var altid en hund efter brændevin, og efter at sønnen var bleven borte for dem, begyndte Stine også at drikke. En dag, da Nils havde været på mosen, var Stine ved at lave stuvede kartofler til ham. Halvfuld var hun, hun hentede salmebogen, rev blade ud af den og blandede dem i kartoflerne idet hun sagde: »Nu skal Nils pinde ha åndelig føde.«

På sine gamle dage blev Stine syg og blev indlagt på Gram sygehus. Hjemme havde hun halm i sengen, nu kom hun til at ligge på en madras. Da hun kom hjem, sagde hun: »Jeg har ligget på bare adresser.«

Stine Bæk døde omkring 1914, men flere af hendes historier lever endnu i Øster Lindet.

Se non é vero, ben Trovato — d. e. Om det ej er sandt, så er det dog godt fundet på.

EN ANEKDOTE

Stalin havde mistet sit guldur. Han ringede til chefen for det hemmelige politi, Beria, og sagde: »Mit guldur er forsvundet. Du må straks finde tyven.« Næste dag ringede Stalin atter til Beria og sagde: »Beria, jeg har fundet mit guldur. Jeg havde glemt det i et andet sæt tøj.« Beria svarede imidlertid: »Umuligt, kammerat Josef. Jeg har arresteret otte mand, og de har alle tilstået at have stjålet dit guldur.«

2) G. Amkiste

Af Lucie Feldmann.

(18)

En dag i året 1765 fandt der i Kollund i Frigårdens store dagligstue en alvorlig samtale sted mellem fruén på gården, Marina, gift med ejeren, Frantz Albrecht Hinrichsen, og hendes 23 år gamle søn Lentz. At det var en alvorlig samtale kunne der ikke være tvivl om; det fremgik tydeligt nok af sønnens utilfredse og gnavne ansigtsudtryk.

Han stod med ryggen til bilæggerovnen, og lige over for ham sad moderen i sin store lænestol. Der var noget værdigt over hende. Det hørte standen til, og desuden var hun pastor Daniel Jessens datter fra Bov. Hjemmefra havde hun ikke været vant til det liv, der føres på en stor gård, og nu følte hun alderens tryk og dermed sin svigtende evne til at stå for styret i huset.

Men på et punkt var hun ikke anderledes end andre gårdkoner, som er bekymrede for, at deres sønner ikke besinder sig tilstrækkeligt alvorligt på at finde sig en livsledsagerinde. Hun var just

ifærd med at formane Lentz til endelig at tage sig sammen og gå på frierfodder.

— Ja, sådan er det nu engang, min dreng, sagde hun, du må huske på, at din fader er over de tres, og vi er begge i den alder, hvor vi godt kunne tænke os at gå på aftægt. Så det bliver på høje tid for dig at se dig om efter en lille kone.

Men Lentz var nu af en helt anden mening og lod moderen vide, at den snak om kone og giftermål var ved at blive ham for meget af det gode.

— Det haster dog ikke så galt, fortsatte han. Der er et godt gammelt ordsprog, der siger, at endnu ingen er kommet for sent med et frieri. Og hvad gården her angår, så vil den blive lige så godt passet, hvad enten jeg er gift eller ej.

— Jamen hvem skal så passe huset, når jeg ikke kan mere, vedblev moderen bekymret.

— Det kan Ane glimrende gøre, skyndte sønnen sig at sige. Hun har været jomfru her på gården i over femten år og kan udmærket forestå husholdningen. Det har du da også selv sagt engang for ikke længe siden.

— Det har jeg godt nok, men en husbestyrerinde er nu ikke det samme som ens egen, og heller ikke da for selve husstyrelsens vedkommende. Og hvad din alder angår, så er der flere, der er yngre end du, som har giftet sig med 20 år. Se nu blot til din fætter Peter Hinrichsen, der holdt bryllup med Gunder Henningsen fra Rinkenæs.

— Ja, Gunder, næsten råbte Lentz, ja med hende havde det været en hel anden sag. Gjaldt det hende, så havde vi haft en kone på gården allerede for et par år siden.

Fru Hinrichsen vidste naturligvis godt, at hun her havde rørt ved et ømt punkt. Nu kunne hun føre samtalen ind på, hvad hun ganske særligt havde tilsigtet.

— Ak, hvad, sagde hun, der er dog mange andre smukke piger her i sognet. Det skulle da være sært, om der ikke var en af dem, du kunne komme til at synes om.

— Nej, mor, Gunder var den eneste — og nu sidder hun som Peters kone i gården her lige over for. Det er det, jeg må tænke på hver eneste dag

Gunder Cathrin Henningsen fra Rinke­næs var en meget smuk og eftertragtet ung pige, og havde inden hun blev gift været om­sværmet af alle, men stærkest ombejlet af de to fætre Lentz og Peter Hinrichsen. De to unge mænd var af samme alder og havde været de bedste venner helt siden deres barndom, men da de blev rivaler, var det forbi med venskabet.

Gunder kunne godt lide dem begge, men enden blev, at Peter blev den foretrukne, og efter at hun havde holdt bryllup med ham drog hun som husfrue ind på hans gård. . Siden da havde Lentz ikke kunnet finde sig tilrette hverken med sig selv eller hele verden, og han kunne heller ikke få sig selv til at gå over vejen for at snakke lidt med fætteren, således som han hver eneste dag havde været vant til.

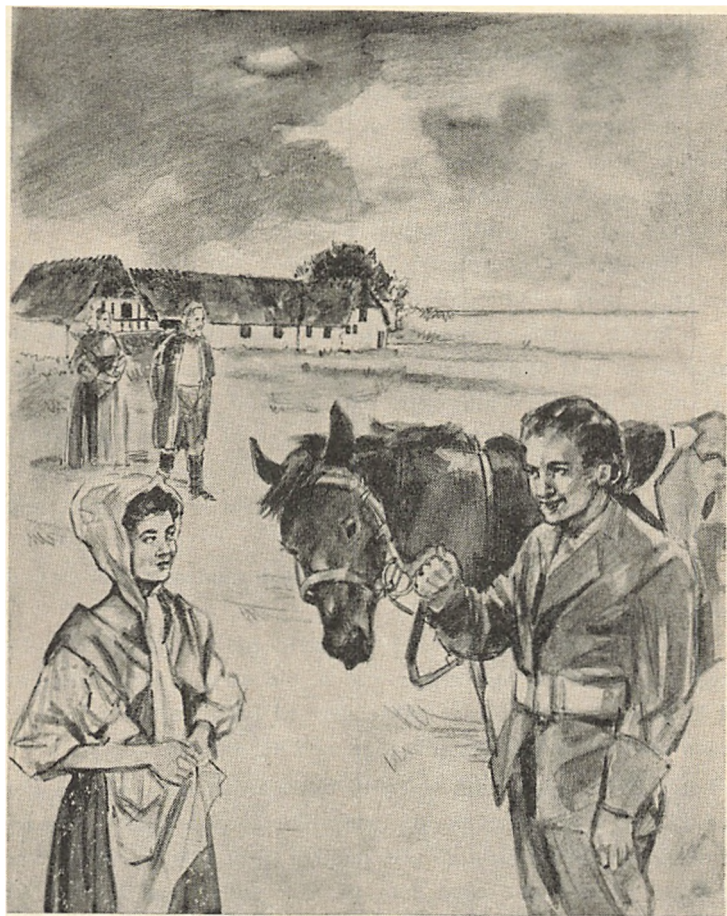
Han ville affinde sig med sin skæbne, men det var netop det hans moder ville forhindre . Fjorten dage efter at den før nævnte samtale havde fundet sted tog hun ham på ny i skole:

— Ved du hvad, min dreng, Trine Gehlsen fra Kidskelund er en ualmindelig køn pige, og folk siger, at hun er vældig dygtig. Du skulle da lige prøve at lægge lidt mærke til hende.

— Jamen, kære mor, jeg kan da ikke uden videre gå til Kidskelund og spørge Trine, om jeg må have lov til at syne hende

— Nej, naturligvis ikke, men du kunne da gøre dig et lille ærinde derover og hilse pigens moder fra mig. Du kunne måske spørge hende, om hun ikke havde nogle rugeæg tilovers for mig, som du i så fald kunne købe. De har en særlig god slags høns i Kidskelund, og det er på tide, vi får en høne lagt på æg Nå, ja, da du så alligevel er undervejs, kan du lige så godt se ind til Boysens i Bov, hvor der også er en datter hjemme.

Stadig dråbe huler stenen, ved vi nok, og en skønne dag lod Lentz Hinrichsen sig af overtalelser og bønner bevæge til endelig at gå på frierfodder. Det var på en af de fine varme dage, der

Han ville netop stige til hest . . .

engang imellem kan være i februar, han besluttede sig. Helt glad var han ikke ved færden, men han syntes til syvende og sidst, at han måtte føje sine forældre i deres ønske, selv om det i første omgang ikke blev til andet, end at se lidt på tingene.

Ridehesten blev trukket frem, og de to gamle fulgte ham med ud på gårdspladsen i anledning af den betydningsfulde færd, han nu skulle begive sig ud på. Han skulle lige til at stige til hest, da pigen ovre fra Peter og Gunder Hinrichsens gård kom løbende. Hun skulle hilse og sige, at hendes herskab i morges klokken syv havde fået en yndig lille datter

— Og hun skal hedde Botilla, tilføjede pigen.

— Har du hørt, spurgte fru Hindrichsen, har du hørt det Lentz: der er kommet en lille datter hos Peter og Gunder.

— Javist, javist, svarede Lentz. Han var pludselig blevet helt fornojet, et helt andet menneske, sprang ned fra hesten og råbte på karlen, at han skulle sætte den på stald.

— Ved I hvad, udbød han, det passer jo helt udmærket, for nu har jeg besluttet, at den lille Botilla skal være min kone.

Forældrene blev mere end forbavsede og var lige ved at gribe sig til hovedet.

— Hvad er det dog, du siger, udbød moderen. Det kan da ikke være dit alvor.

— Jo, det er lige det, det er, kære mor, sagde Lentz. Det skal være Botilla, og ingen anden. Og nu går jeg straks over til Peter og Gunder for at ønske dem til lykke, og så ordner jeg sagen med frieriet til den lille pige med det samme.

Lentz havde nu fundet vejen til nabogården igen, og den kom der ikke til at gro græs på, og med årene sørgede lille Botilla for, at det ikke skete. Hun kom efterhånden til at føle sig lige så godt hjemme på den ene gård som på den anden, og da hun var fyldt sytten, hjemførte Lentz hende som sin brud. Han var da 40 år og havde ventet på sin brud så mange år, som hun var gammel.

Han skal da have sagt til sin Botilla:

— Det var altså rigtigt, hvad jeg sagde til min gamle mor dengang: Der er endnu ingen, der er kommet for sent til et frieri!

NOTER

Ovenstående fortælling er skrevet på grundlag af virkelige be-
givenheder. Det fremgår af følgende notater fra Bov sogns kirke-
bog:

Lentz (eller Lens) Hinrichsen født 13. marts 1742, søn af otte-
mand og arveejer af en frigård i Kollund, Frantz Albrecht Hinrich-
sen og Marina f. Jessen, datter af flv. sognepræst i Bov, Daniel
Jessen.

Botilla Hinrichsen, født den 12. februar 1765, datter af hr. Peter
Hinrichsen, Kollund og Gunder Cathrin Henningsen, datter af
Peter Henningsen, Rinkeføl.

Lentz og Botilla Hinrichsen blev viet i Bov den 6. december
1782.

Den 21. januar 1803 døde Lentz Hinrichsen, 61 år gammel.

Den 29. december 1853 døde Botilla Hinrichsen, 88½ år gammel.
Hun overlevede således sin mand 50 år.

*Kongens hånd engang var bunden,
folkets stemme lød omsonst,
men i Danmark blev opfundet
kærlighedens skønne kunst:
hvad der ville livet binde,
brast for den som tråd og tvinde.
Skiftevis hinanden godt
løst med den har folk og drot.*

Grundtvig.

*Dr. Goebbels har i Sportspaladset sagt, at menneskerettig-
hederne var afskaffet, og 10.000 fattige djævløse har tilbrølet ham
et åndssvagt bifald.*

Thomas Mann.

*Liberalismen er den mest realistiske politik. Det åbne sind —
dette at man konstaterer det uberegnelige i livet og indretter sig
derefter, det er at være liberal.*

Thorkil Kristensen.

Visdom og snaksonhed er ikke det samme.

Ludvig Holberg.

*Vi gør vort lands interesser til vort ledende princip — — —
England har intet evigt venskab og intet evigt fjendskab.*

Palmerston.

Lida Maria

Af Søren Vibe.

Det er sidst i februar. På den grønne skrænt ud mod vadehavet sidder to mennesker. De sidder med hinanden i hånden som to børn, skønt de slet ikke er unge mer. Manden har et stærkt og vejrslaget ansigt, som de mænd får, der farer meget til søs. Også over kvinden er der noget fortættet og kraftfuldt som et træ, der har rødderne dybt i jorden, men samtidig er der noget vegt og mildt over ansigtet, et eget vemodigt drag. Det kommer af de mange skilsmisser. For tyvende gang skal hun, Martine, sige sin Jens farvel, vide ham på det store nådeløse hav i mange lange måneder. Det er folkets kår på en fattig vesterhavso, der ikke evner at brødføde sine børn.

Der lyder råb og sang henne fra kroen. Det er sømændene, der drikker hinanden til, drikker på en indbringende sommer og en lykkelig hjemkomst. Jens plejer at være med i laget, men i år kan han ikke — det er, som skæbnen har sin hånd over ham — det falder ham så svært at sige farvel til hjemmet, til freden og trygheden, til den kvinde, hvis hånd han knuger så fast, som er han bange for at slippe den. De sidder her og gennemlever det allesammen: husker du? — husker du?

Under skrænten ved stranden sidder lille Jens, deres eneste barn, helt borte i sin leg, thi legen er dyb alvor — drengens beredelse til mandens gerning. Med de bare hænder har han arbejdet i sand og vand, bygget volde og dæmnin-ger, høfter og moler. Havnen ligger færdig og venter på

sine skibe. Nu lægger det første til ved bolværket. Blåmuslingens skal er forvandlet til en skonnert. Af marehalmens stive strå bliver masten til. En klump klæg anbringes i skallen, og masten står der og lyser i morgensolen.

De gennemlever det altsammen —

Jens vil være sømand, men han vil mere — han vil engang nå så vidt, at han selv ejer sit skib. Til næste forår lige før store Jens drager ud, skal lille Jens konfirmeres, og så — begynder livet.

Nu skimter man noget i det fjerne — et skib, der nærmer sig. Det er den lille færge, der skal føre mændene til fastlandet — den første station på vej til den store verden.

Det giver et ryk i store Jens — stunden er nær. Han knuger Martines hånd, men prøver samtidig at trøste dem begge: »Det skal nok gå, Martine — »Lida Maria« er et godt skib — ja, det skal nok gå.»

Martine nikker kun med blanke øjne, thi en uformelig klump vil frem i halsen, og så lægger hun bare sin frie hånd oven på Jenses — stryger hen over denne — igen og

igen — blotter hele sin sjæl i dette enkle kærtegn. Det er svært dette, men hun skal nok bære det — også denne gang, og når der er gået en dag, en uge, en måned, vil alt blive lysere og lettere — det ved hun, hun har jo prøvet det så tit. Jo — »Lida Maria« er et godt skib, og hun har jo lille Jens.

Dagene går — tiden er den store færge, der bærer fremad — altid fremad — i medbør eller modvind — fremad må den.

Martine går og passer sin lille bedrift. Dagene er faldet til ro — de ligger foran hende som en lang lysende stribe, og hun skal blot tage dem ind til sig — en ad gangen.

På den lille stues panelvæg hænger der et billede af »Lida Maria«, det gode skib, der nu arbejder sig frem gennem Nordsøen mod Island. Her vil mændene ligge og fiske. Store kødfulde torsk bliver til klipfisk i den korte islandske sommer, og en dag vil »Lida Maria« være på vej mod det katolske Spanien med lasten fyldt af den gode fastemad.

Ja, så langt må store Jens fare både i nord og syd, før hun kan møde ham igen. End ikke brev kan han skikke hende, men ad underlige veje vil hun få bud, om der sker ham noget ondt.

I mørkningen sidder Martine en stund og ser på det smukke skib med de mange bugnende sejl. Store Jens ved navn på hver og en af dem, ja hver strop og line har han rede på. Det kan gælde liv og død, om en sømand tager fejl. Martine sidder med de foldede hænder halvt begravet i det grove hjemmegjorte forklæde, mens en stille bøn stiger op over stjernerne. Der er en egen dulgt skønhed over de hænder, hårde og barkede, som de er. Hun må jo gøre mands arbejde, Martine, og hun vil gerne vise Jens, at hun også kan udvide bedriften. Med skovl og spade har hun i fjor skabt en lille ager midt i heden. Sand og lyngtørv har hun dynget op til en vold omkring den, og nu ligger ageren der

Hun hører en kendt stemme hilse godaften —

som et maleri i en brun ramme. Jens havde glædet sig meget og rost hende for det arbejde, og nu vil hun overraske ham med en ny ager, der skal være både større og dybere.

Lille Jens hjælper hende. Han bærer de tunge lyngtørv ud til siden og lægger dem sådan, at de er ved hånden den dag sandvolden er færdig, og mens de arbejder, snakker de sammen om, hvad store Jens mon vil sige, når han kommer hjem.

De store høststorme har begyndt at feje hen over øen. Det fine sand går ind i øjne og øren, mens de arbejder, og de taler om, at de vist må indstille gravningen et par dage.

Der er ilde tegn på himlen, i sol og måne. Nyet er just tændt, det varslers ikke godt. Martine tænker på store Jens — på »Lida Maria«, der nu er på vej mod Spanien.

Vinden stiger til kuling og videre til storm på grænsen af orkan. Den kommer fra vest, medførende vældige vandmasser, der slynges ind over de lave enge og står i sprøjt om de primitive høfder. Ebbetiden er inde, men floden har ikke i sinde at gå tilbage. Tusinder af strandfugle står i frysende flokke langs havkanten — afventende sultne. Ganske tæt sammen står de, fugl ved fugl for at finde læ og lunhed — en lang levende bræmme i sort og hvidt, i kobber-rødt og lysegråt — står i tavs eendrægtig venten, mens storm og sø orgler deres vilde duet.

Det er tredje dags aften, og der er endelig tegn til, at uvejret har kulmineret. Martine sidder i mørkningen i den lille stald og malker sin ko. Det er en hvile at sidde her med hovedet lænet ind mod koens varme krop, der langsomt vugger i takt med den støtte sindige drøvtygning.

Hun hører en kendt stemme hilse »god aften«, men uden at se op beder hun blot manden gå indenfor i stuen, så vil hun snart følge efter. Martine gør sig færdig, giver koen et lille aftenfoder og forlader stalden, men da hun kommer ind, er manden borte. Hun spørger lille Jens, og han siger,

at der ingen mennesker har været hverken inde eller ude. Så ved Martine besked. Just i de korte sekunder, da hun hørte mandens hilsen, er store Jens gået bort fra denne verden. Det svimler for hende, og hun må sætte sig i sivstolen for ikke at falde. Uden ord, uden tårer sidder hun der, thi lille Jens skal intet vide — ikke endnu.

Udenfor ligger den halvfærdige ager, men Martine har mest lyst til at bære lyngtørvene tilbage og lægge dem som et gravdække over alt, hvad der hidtil var hendes liv — som et ligklæde over store Jens. Men — hun har jo lille Jens — for hans skyld må hun leve og arbejde — se ham blive til mand og — ofre ham til havet.

— — —

Ved Spaniens nordkyst går en sorthåret, sortskægget mand og søger efter brugbare ting i strandens opskyl. Da kommer der et træstykke drivende ind med bølgerne. Det er navnepladen fra et skib. »Lida Maria« står der med sorte bogstaver — som en gravskrift. Det stolte skib har selv i sin dødsstund sendt et budskab i land, og en dag hen mod jul får Martine et brev fra rederiet, men det kan kun fortælle, hvad hun i forvejen ved, og hun har forlængst måttet sige sandheden til lille Jens. Da først de andre fra øen var vendt tilbage fra deres skibe, kunne det ikke dølges længer. Jens tog det som en mand. Lidt gammelklog havde han altid været, nu kendtes det i al hans færd, at han følte sig i fars sted, og jamre gør man ikke, når man har viet sig til havet.

I de korte vinterdage sidder Martine ved væven. Tomme for tomme bliver tøjet til, det gode sorte vadmél, som lille Jens skal bære til sin konfirmation. Men hun har endnu ikke tømt kalken til bunds. Få dage før den store højtidsdag bliver Jens syg. Martine har et skab med lægende urter, som hun selv har samlet og tørret. Af dem brygger hun varme drikke til sin dreng, og natten igennem sidder hun hos ham. For sent går det op for hende, at det er den slemme

halssyge. Just som dagningen bryder frem, udstøder Jens et underligt halvkvalt skrig som et såret dyrs, mens det spinkle legeme krummer sig sammen. Så slappes nerver og muskler, og kroppen rettes ud i et sidste befriende suk. Lille Jens er død.

En mærkelig sløvende tomhedsfølelse breder sig i Martin's sjæl. Hun har nået grænsen for et menneskes formåen, for evnen til at lide, og samtidig gennemstrømmes hun af en egen overjordisk ro. Nu har hun givet alt, og der er intet, der kan ramme hende mer.

Er I for svage til at give eder selv love, så skal en tyrant lægge sit åg på eder og sige »adlyd!« — og alt godt og ondt skal drukne i lydighed mod ham.

Nietzsche.

Der er insekter, der dør i befrugtelsens øjeblik, således er det med al glæde, livets højeste og ypperste nydelsesmoment er ledsaget af døden.

Søren Kierkegaard.

Efter grundlovens ånd og tanke skulle administrationen være lovgivningens tro og villige tjener, men den er nu ikke langt fra at være blevet samfundets overmægtige herre. Administrationen er som et vældigt træ, der kaster sin mørke skygge ind i enhver dagligstue, ethvert værksted, i alle bedrifter og virksomheder. Med stigende ængstelse spørger stadig flere og flere: Hvor længe kan dette blive ved?

Broder Nissen.

Det er ikke let at svare på, om livet er værd at leve. Fordi vi har flere lyse end mørke minder, kan vi ikke slutte os til, at livet har haft værdi. Vi kan ikke således gøre livets værdi op pr. 27. september . . . Der kan komme den dag i morgen, der ændrer det hele.

Stig Bredstrup.

Rejs dig op
D

Da Klugmann kedede sig

Da den første storkrig udbrod den 1. august 1914, blev skipper Klugmann, Sønderborg, død 1962, indkaldt til den tyske marine. Da denne ikke havde brug for alle de indkaldte, blev der af de overskydende dannet en hærafdeling, der blev sendt til fronten. Blandt dem var Klugmann.

Hærafdelingen kom til Flandern, til skyttegravene lige over for de engelske, med ikkun et ganske kort stykke »ingenmandsland« mellem skyttegravene.

Forholdene på frontafsnittet havde i lang tid været fredelige, ingen af parterne var interesseret i at gøre modparten fortræd, når højere myndigheder ikke befalede det. Der var følgelig ikke andet at gøre end at vente, vente og vente, og dermed gik dage, uger og måneder i dræbende kedsommelighed.

Det blev til sidst Klugmann for meget af det gode, og så blev han enig med sig selv om, at nu skulle der ske noget. Han fik fat i en lang stang og en flaske rom. Han bandt flasken til stangens spids, arbejdede sig op af skyttegraven, krøb under pigtråden — han var mindre end lille — kom på alle fire hen til englændernes pigtråd, fik stangen med romflasken manøvreret hen til gravkanten, hvor englænderne med begejstring modtog den og kvitterede for den med chokolade og cigaretter, som Klugmann halede til sig.

»Rejs dig op. Vi skyder ikke på dig«, råbte en tysktalende englænder.

Så vandrede Klugmann med sit bytte glad og tilfreds tilbage til sin hjemlige skyttegrav, hvor han blev modtaget med jubel og et dundrende hurra.

For en gangs skyld havde Klugmann ikke kedet sig.

Således berettet af en af Klugmanns kammerater, der havde overværet episoden.

R.

Gammel Mine

*Mine vd gammel, men godt tefrejs.
Alle i hind dav vd hun ue d rejs.
Som ung vd hun pigh i en kjømandsgård.
Te'n de saem stej i fiedtyv dr.*

*Hun vd tro som guld mæ dlt, va hun gør,
men egnet sæ it regte tc indendør.
Bløv såt te dlt va di anne it vild'.
De gø'e it novve, om de bløv æ lidt sild.*

*Mine gik te dlt mæ et smil.
Hind sult den vd sd nem' d still.
Hun såt sæ olti neer ve æ bordænd,
vd beskeden, vidst hun vd ue d te'n.*

*Bedst hun vd te d klip æ fdr.
De haj hun gø'e i manne dr.
Dæ vd osse manne dæ ku brug
Mine d æ mark te d lech d lug.*

*Hind hdr bånd hun op mæ et støk strik',
en lomklue haj hun alle i hind fik.
Hun snød nejs mæ æ finger, æ høj vd svot,
men va gø'e de, hind smil vd sd godt.*

*Da hun bløv tres, køjt hun et hus
derop ve æ hed, vo æ vind ku sus.
De vd gammel d skrøve fo folk d tøk,
men Mine strdl ve d nyd sden en løk.*

*I hind dørn's stoj der en bilæggerovn,
vistnok den ringest i æ hele sogn.
Hun fyer mæ løng, men glemt d fej.
Tøt de vd dejle mæ dl den glej.*

*Mine ku hverken løjs eller skryv;
te skol gik hun alle i hind lgv.
Alle nouversind vå hun fra æ ø.
dogte haj hun helle it, før hun dø'e.*

*Om sommer sdt Mine ue ve æ dø.
Kun sjælden kom hun ue d kø,
men Mine vd glaj d godt tesrejs,
føst da hun dø'e, kom hun ue d rejs.*

Bothilde Hansen.

*På Vamdrup kirkegård har almanakkens redaktør læst følgende
gravskrift:*

*Skønt lægens kunst og al vor bøn
det hjalp for lidt, desværre,
og al vor møje var omsonst,
han gik dog til Vorherre.*

Jeg lyttede efter genklang, men hørte kun bifald.

Nietzsche.

*Grundtvigs paradokser havde ofte et stænk af det åndfulde og
poetiske, men hos hans disciple blev det til plumpe prosaiske på-
stande, hvor ethvert spor af vingestøvet var forsvundet.*

H. Mortensen.

Lidt om tændstikker

Af onkel Lauritz.

Den stenaldermand, som for tusinger af år siden ikke kendte ildens brug, ville have gjort store øjne, hvis han kunne have oplevet at se, at man kunne »lave ild« ved at gnide to træstykker mod hinanden. Et stort fremskridt var det jo senere, hvor man ved et fyrtøj »slog ild« ved hjælp af stål og flintesten. Så kom svovlstikkerne, oprindelig noget rigtigt sundhedsfarligt noget,

*Heksen formaner soldaten
— ikke at forglemme fyr-
tøjet.*

navnlig på grund af den benyttede *gule fosfor*, som senere erstattedes med den mere ufarlige *røde fosfor*. I mange år eksperimenterede man — også — herhjemme — med tændstikfabrikation, nu har det jo længe omtrent været således, at en træblok bogstavelig talt kan anbringes ved den ene ende af et maskinanlæg og kan komme ud ved den anden ende som tændstikker, tuttede eller i æsker. De danske tændstikker har hævdet sig godt. Vi må nævne en bestemt slags, »Lysglimt«. I kender jo sikkert alle eventyret med »Julemærket«, som arbejder med en del julehjem rundt om i landet. Noget anderledes måske med »Lysglimt«-hjemmene, som lever af og holdes ved lige ved en lille overpris

pr. æske, hvilket er blevet til mange tusinde kroner i årenes løb, en kilde, som stadig flyder, heldigvis da.

Men navnlig den svenske tændstik blev berømt over hele verden, desværre gik der dog storspekulation og storsvindel i de mange forelagender, hvad der kostede den svenske nation og mange udlændinge tusinder af millioner.

Vor store eventyrdigter, Hans Christian Andersen (1805-1875), har jo skrevet både om »Fyrtøjet« og om »Den lille pige med svovlstikkerne«, som i oversættelser er gået verden over, hvor hendes sørgelige skæbne vel er blevet begravet, medens den raske soldat og hans tre hundemedhjælpere jo skaffede sig prinsessen og riget — i tilgift.

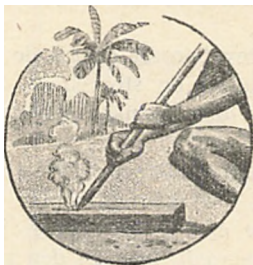
Der er også en hel del historier om tændstikker, hør engang en lille anekdote.

Afdøde kong Christian X skal engang have truffet en gammel dame, som mærkeligt nok ikke syntes at forstå, hvem han var. For at bringe hende lidt på gød søgte han at hjælpe hende ved at spørge hende, om hun da ikke huskede ham fra tændstikæskerne. Så lyste den gamles ansigt op: »Ih, nej da! Er De virkelig Tordenskjold?« — spurgte hun nu glad forbavset. Så måtte kongen opgive det. Forvekslingen er jo kuns morsom, hvis man erindrer, at såvel den dansk-norske søhelt, Tordenskjold, som Christian X findes afbildet på vore tændstikæsker.

Den lille pige sad med røde kinder, smil om munden, død, frosset ihjel den sidste aften i det gamle år.

Man tør vel sige, at efterverdenen skylder den græske sagnfigur, Prometheus, som i sin tid stjal ilden fra guderne, megen taknemmelighed derfor. Men ilden er jo nok mennesket en god tjener, når vi passer på, at den ikke anretter ulykker ved ufor-sigtighed og andet. Gang på gang hører vi, at ofte uerstattelige værdier går tabt, fordi mange dumme og hensynsløse mennesker altid skal gå rundt med en pipe, en cigar eller cigaret dinglende i

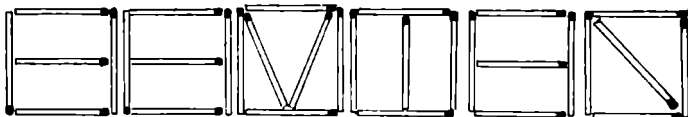

*Kan I huske hvorledes Robinsons »Fredag«
og andre vilde lavede ild?*

munden, selv om de er beskæftiget med særdeles brandfarligt arbejde. Megen sæd og andet godt er gået i luer, mange, mange husdyr har lidt en skrækkelig flammedød, mange børn har anrettet ulykker og er måske selv til forældrenes sorg omkommet ved leg med tændstikker, ofte hører man om omfattende plantagebrande o. l. forårsaget ved at dumme og ansvarløse folk har henkastet tændstikker eller cigarer, cigaretter, pibekras, el. lign. netop på steder, hvor tydelige plakater gav til kende, at man burde være yderligere forsigtig. Også de mange brande forårsaget ved halmtænding har påført samfundet store tab, dog synes man nu at kunne begynde at forstå, at halmen vel må kunne anvendes på fornuftig vis, så disse ulykker og tab undgås i fremtiden.

Her skal gentages, hvad der står i det gamle vægtersers: »Vogt lys og ild«, pas på, børn, vær forsigtige, at I ikke skal forårsage skade på folk og fæ ved nogensomhelst uforsigtighed med lys og ild — tænk jer godt om! — for tænk senere i livet at måtte slæbe om med et uhyggeligt minde om den slags.

Til slut en tændstikopgave. Læg en og tredive tændstikker op som følger

Tag så *elleve* fra, så der bliver *femten* tilbage.

God jul.

Onkel Lauritz.

MINDEORD

F. Lundmann

Martin Wiuff, Sillerup

Martin Wiuff døde den 5. oktober 1962. Han var Ridder af Dannebrog, og hvis ellers meningen med vort ordensvæsen er at fremhæve en livsindsats ud over det almindelige, så var der få, der bar denne udmærkelse med større ret end han. Han var med

til at præge sin egn og dens udvikling, og det er vel tit og ofte de lokale foreteelser, der danner baggrunden for landet som helhed, ikke mindst når dette område, som her, er vort grænseland. Han blev født den 3. juli 1873 på Abildgaard i Sillerup som søn af Inger Marie og Peter Hansen Wiuff. Hjemmet i Sillerup var en af danskhedens faste borge, og hans nationale indstilling og hans tilværelse som bonde kan derfor siges at være naturbestemt. For begge deles vedkommende blev han en foregangsmand, og han kom tidligt med. Køllertidens voldspolitik blev en udfordring til Nordslesvigs

danske, en udfordring, der så sandelig blev modtaget og besvaret, og den unge velbegavede og initiativrige bonde blev hurtigt engageret i den nationale kamps brændpunkt. Datidens kamp for danskheden foregik jo langt fra alene på det politiske plan, dagligdagens tilværelse, evnen til at formidle kontakt med kredse nordfra, evnen til at opbygge Håbet og troen på en genforening var så vist en forudsætning for alt det andet, og her var Martin Wiuff med i første række som en af vore bedste. Han var en sand mester i at drille og irritere tyskerne, om jeg så må sige, inden-

for lovens rammer; det har gendarmen og mangen hjemmetysker ofte måttet sande. Det er klart, at en mand af hans format hurtigt måtte blive placeret i nogle af de nøglestillinger, der havde relation til den nationale kamp, og han fik mange tillidsposter. Han blev medlem af vælgerforeningens tilsynsråd og dermed en af de fremtrædende mænd, som havde ansvaret for nordslesvigernes holdning i udlændighedstiden.

Han måtte som så mange andre med i den første verdenskrig, til at begynde med på Karpaterfronten, senere som lokal vagtmand. Han var, set med tyske øjne, en meget dårlig soldat. Hans opfindsomhed og snarrådighed kom selv under disse alvorlige omstændigheder rigtig til udfoldelse, og det var en nydelse at høre ham, som den store fortæller han var, fortælle om sin specielle måde at være soldat på. Han fortalte levende og morsomt om sine oplevelser, så både unge og ældre var grebet af det. Vi har desværre alt for få af disse gode fortællere.

Som han var det på det nationale, blev han også en foregangsmand på det landbrugsfaglige område.

Han blev i 1902 gift med Kirstine Bjørnshauge fra Sillerupgaard, og samme år overtog de to den store, gode bondegård. Og storbonde var han i dette ords bedste forstand. Han havde en rank ryg, han havde en naturlig autoritet, og han gik sikkert med begge ben på jorden. Men mere end noget andet var han bonde med alt det, der egentlig ligger i dette begreb. Som leder af så stor en bedrift er han aldrig gået udenom. Selv første mand om morgenen og med et vågent overblik over stort og småt. Opdrætter blev han af både kvæg og heste, en opgave der både bragte ham glæde og resultat. Han blev da også allerede i 1920 valgt til formand for Haderslev Østeramts Landboforening og fik dermed, hvad jeg vil kalde den højeste tillidspost mellem bønder; det var med rette han fik den. I 1932 opstod der en principiel strid indenfor foreningen, og oppositionen stillede, foran et formandsvalg, Martin Wiuff et ultimatum. De der troede, at man kunne stille ham overfor et ultimatum og tvinge ham til at ændre kurs, tog afgørende fejl, og selv om han, på grund af en umulig situation, måtte tage et nederlag, så gik han med vajende faner og klingende spil. Når jeg tænker på den gang, ender jeg med et citat fra Palle Lauring: »Ret jer karle, det er en romer der går«.

Det var ikke alene udadtil, der stod respekt om Martin Wiuff. Hans rent menneskelige kvalifikationer var af høj karat. Det

kom vel aldrig smukkere til udtryk, end da hans kone blev alvorligt syg, og da han på én gang sagde farvel til alle sine mange offentlige goremål, for at kunne passe og pleje hende og være noget for hende i samfulde 12 år.

Han er ikke mere, men der står respekt om det, han var.

Jørgen Frank

Simon J. From.

Jørgen Frank, Lysmose

Med konsulent Jørgen Frank er Sønderjyllands første husdyrbrugskonsulent gået bort. Han døde den 19. januar 1963, knap 74 år gammel og kun få måneder efter, at han var fratrådt sit over 40 årige virke. Jørgen Frank blev født i Rojbøl ved Øster Lindet som søn af gårdejer, senere sparekassedirektør Niels H. Frank og voksede op i et godt dansk hjem. Den frisindede, folkelige, danske indstilling, som han modtog i barndomshjemmet og senere ved ophold på danske høj- og landbrugsskoler, prægede ham for livet. Tilskyndet af ledende mænd på egnen og med det formål at tjene sin hjemstavn studerede han i årene før 1. verdenskrig på landbohøjskolen i København og tog landbrugseksamen i 1914. Så kom krigen, og Jørgen Frank måtte med. — I 1919-20 var han lærer ved Kerteminde højskole. I 1920 begyndte hans egentlige livsgerning, da han blev ansat ved den nyoprettede Sønderjydske fællesledelse af Korthornsavl, senere Sønderjydske fællesledelse af Kvægavl. Det blev herefter hans opgave at medvirke til en udbygning af det sønderjyske husdyrbrugsarbejde efter dansk mønster. Krigen havde slået meget i stykker, og man var her langt bagefter det øvrige land.

I årenes løb kom det sønderjyske husdyrbrug på højde med det øvrige land, og ingen har vel mere end Jørgen Frank glædet

sig herover, men han har også mødt skuffelser, idet han som korthornskonsulent og i nært venskab med førende opdrættere af denne race, naturligt måtte føle vemod ved at se, at konjunkturerne medførte et stigende frafald i korthornsrækkerne.

Efter 2. verdenskrig, da korthornet kom ud for stærk modgang, gik han energisk ind for brug af rødbrøgede tyre af europæisk afstamning, og det var mod hans livsaften ham en glæde at kunne notere sig gode resultater heraf. Men Jørgen Frank var ingen fanatisk racetilhænger, og som konsulent medvirkede han også til fremme af malkeracerne, og kunne sammen med deres opdrættere glæde sig over gode resultater.

Nok var han en fremragende kender af dyr, men dybest lå hans interesse for mennesker, for den sønderjyske landbostand, og for de familier, som han i sit virke kom i kontakt med. Han blev en kær gæst i mange hjem; han evnede på fortrinlig måde at forene det faglige og det menneskelige, og han fulgte med lige så stor interesse hjemmenes børn og de unges udvikling, som det der skete i staldene.

I 1927 blev han gift med Astrid Solmer fra Lysmose ved Nordborg, og de dannede sammen et godt hjem, først i Hammelev, derefter fra 1937 i Tønder og fra 1950 på Lysmose. I hjemmet er opvokset 4 børn, 2 døtre er lærerinder, en søn p. t. i USA, og den ældste søn er agronom og er udset til i nær fremtid at følge i faderens fodspor som husdyrbrugskonsulent i Sønderjylland.

Jørgen Frank havde et par år før sin død den sorg at miste sin prægtige hustru, og da hans eget helbred var vaklende, knob det med humøret i de sidste leveår. Han vil blive mindet som en humørfyldt, levende interesseret mand, der ofte skabte feststemning omkring sig.

Han satte sig som ung et mål, og det blev ham forundt at nå dette mål: at tjene sin hjemstavn.

B. Vinge Madsen.

Sophus Thomsen, Tønder

Det var en styrke under fremmedherredømmet, når dygtige og formående erhvervsdrivende uden for landbruget sluttede op om det nationale arbejde og på forskellig måde ydede deres bidrag dertil. Fabrikanter og håndværkere, bankfolk og handlende ud over

landsdelen har i mange tilfælde ydet en betydelig indsats til danskhedens bevarelse. I en omtale af direktør Sophus Thomsen, der døde den 1. sept. 1963, er det nærliggende at nævne grosserer Julius Nielsen, Vojens, i hvis virksomhed Thomsen efter en grundig handelsmæssig uddannelse i 1906 fik stilling. Sophus Thomsen var søn af generalagent Christian Thomsen, der 1863 tog lærereksamen fra Tønder Seminariums danske afdeling og efter nogle år som lærer i Mellemslesvig blev flyttet sydpå. Her tog han sin afsked og overtog i Haderslev generalagenturet for et berlinsk

forsikringsselskab for Nordslesvig og Danmark. Her voksede Sophus Thomsen op, tog realeksamen fra latinskolen og blev derefter, inden han blev ansat hos Julius Nielsen, uddannet ved handelen i Flensborg, Lübeck og Berlin. Han blev med årene Julius Nielsens betroede medarbejder, og efter hans død i 1919 afløste han ham som direktør i den i 1905 oprettede Andelssmøreksporforening. Som denne forenings leder i over 40 år har direktør Thomsen indskrevet sit navn med hæder, men indtog iøvrigt på forskellige pladser betroede tillidshverv indenfor dansk smørhandel. Bortset fra det rent faglige og handelsmæssige holdt direktør Thomsen sig udenfor offentlige forhold. Han var dog i en årrække formand i skolekommissionen i Haderslev. Men i hjemmet var han sammen med sin hustru — en datter af H. P. Hanssen — altid trofast over for de gode traditioner, de levede på.

J. J.

Frederik Bach, Sdr. Hostrup

I løbet af få timer mistede Ensted sogn to af sine store, gamle mænd. Den 29. juni om aftenen døde Fr. Bach, Sdr. Hostrup, 88 år gammel, og søndag morgen fulgtes han af vennen og kampfællen Hans Skau, Lillehave. Frederik Bach, Elmctoft, Sdr. Hostrup, var født i Skodborg og tjente i sin pure ungdom hos Kloppenborg Skumsager, Bejstrupgård i København. Han tog ivrig del i den politiske strid, som hørte den tid til, og han drog på Tune landbrugsskole for at uddanne sig, så han kunne få opfyldt det ønske, han og mange andre unge danske dengang nærrede, nemlig engang at blive ejer af så megen dansk jord som muligt. Men jordproblemet var ham ikke nok. Han deltog i læsekursus i København hos den berømte skuespiller Peter Jerndorff for også i sin manddom at kunne øve en kulturel gerning som oplæser i sit hjemland.

Op Fr. Bach nåede med både held og hæder begge disse store mål. I 1912 købte han en af Ensted sogns store gårde, uden at eje mere end 5000 sammensparede mark. Han giftede sig med Marie Thaysen fra Tråsbøl, men måtte snart efter deltage i den første verdenskrig. Men trods økonomisk trange kår i starten, lykkedes det dem ved egen hjælp at klare skærene, at opfostre en børneflokk og at bygge den gamle gård om, så den blev både stor og smuk, og han har endda kunnet hjælpe flere af sine unge medarbejdere til at stifte egne hjem.

Hans oplæsergerning lykkedes ikke mindre godt. Han udmøntede sin lærdom hos Jerndorff på en smuk måde som oplæser i forsamlingshuse og i hjemmene, og vi er mange, som er ham taknemmelige for disse aftener.

Sammen med dalevende provst Nielsen, Ensted, og Hans Skau, Lillehave, købte han Stubbæk Kro og indrettede den til Ensted sogns forsamlingshus, hvis formand han var i mange år, og han satte dette hverv højere end nogen af de andre, der blev ham betroet.

For sit virke for danskhedens sag gennem et langt liv blev han af kongen hædret med ridderkorset. En hædersmand var han i hele sin færd og optræden, en djærv sønderjysk bonde, en tro tjener både for sit land og sit sogn. A. S.

Cai M. Woel

Cai M. Woel

Den 12. juni 1963 døde forfatteren Cai M. Woel, 67 år gammel. Et af hans sidste arbejder, ja, vel det sidste, er den fortælling fra 1864, der er offentliggjort i nærværende udgave af Sprogforeningens Almanak, hvis trofaste medarbejder, han gennem en årrække

var. Læserne har uden tvivl sat pris på de folkelige fortællinger og andre bidrag fra hans hånd, som har været offentliggjort her i almanakken. Cai M. Woel, der var søn af en københavnsk købmand, var, inden han begyndte at skrive, boghandler og forlægger. Det var hos ham, en skare unge forfattere, der senere blev kendte navne indenfor dansk digtning, fik deres første bøger trykt. Men da han selv begyndte at skrive, opgav han forlæggervirksomheden, og nu ved hans død havde han et frodigt og meget alsidigt forfatterskab bag sig. Han debuterede allerede som boghandler med en

digtsamling og udgav i de første år så godt som udelukkende digtsamlinger. Senere udsendte han, bundflittig, som han var, og i besiddelse af en omfattende personlig og litterær viden, en lang række litteraturhistoriske arbejder, bl. a. storværket »H. C. Andersens Liv og Digtning«. Af hans romaner skal her navnlig nævnes »Dannevirkenatten«, så vidt vides skrevet delvis på grundlag af, hvad han havde hørt sin farfar fortælle. Det er en del af disse fortællinger, der går igen i novellen »Fra den store Retræte«, som findes i denne årgang af Sprogforeningens Almanak.

Ved Cai M. Woels død har grænselandet mistet en god ven, og vor gamle almanak en trofast medarbejder.

Morten Kamphövener.

Jørgen Brag, Undelev

Jørgen Nissen Brag blev født den 3. juli 1882 som yngste søn på en gammel slægtsgård i Stolbro på Als, hvor hans far, Nis Nissen Brag, var den 12. i rækken. Faderen døde, da drengen var 9 år gammel, og da forældrene havde opteret for Danmark,

mente landråden i Sønderborg det var bedst, han sørgede for en formynder for drengen. Men det kom til at gå helt anderledes, end landråden havde tænkt sig, idet drengen »officielt« opholdt sig hos moderens familie på »Røjhus« i Skelde, og herfra kom han som 15-årig på efterskolen i Bramminge. En del år senere blev Jørgen Brag tysk statsborger, men måtte samtidig ind som tysk soldat. Men efter hjemkomsten fulgte der rige ungdomsår for ham. Først var han på Ryslinge, hvor han tog delingsføreruddannelse, året efter var han på Dalum Landbrugsskole, og i vinteren 1907-08 ledede

han de første gymnastikhold, både karle og piger, i det nybyggede Egen forsamlingshus. 27 år gammel købte Jørgen Brag gården i Undelev og holdt bryllup med Christine Petersen fra Dynt, der ligesom han hørte til den sundevedske frimenighed, og de fik udvirket, at frimenighedspræst Jørgen Eriksen en gang om måneden holdt gudstjeneste i Tørsbøl forsamlingshus.

Efter krigen 1914-18, som Brag måtte deltage i, fungerede han i overgangstiden som amtsforstander. Ved genforeningen i 1920 købte Jørgen Brag, Frederik Schmidt, Hønsnap og Hans Moos, Undelev, i fællesskab den tyske kro i Holbøl, det nuværende Holbøl Landbohjem. Han var med til at stifte den første ungdomsforening i Holbøl, hvis formand han i mange år var, og en sangforening.

Jørgen Brag var altid interesseret i, hvad der kunne gavne hans stand, hans land og hans hjemstavn. Han var med til at oprette Graasten Andelsslakteri, hvis første bestyrelse han var medlem af, og han var med i arbejdet for oprettelsen af Graasten Landbrugs-

skole. Sprogforeningen havde hans store interesse, og i mange år var han medlem af Skoleforeningens tilsynsråd. Fra 1939 til 1952 var han amtsformand for DSK og medlem af denne forenings hovedbestyrelse.

Jørgen Brag levede et rigt liv sammen med sit folk. Han havde sin egen mening om tingene, kunne stå stejlt overfor det, han ikke ville være med til. Til gengæld gik han fuldt og helt op i det, som han var overbevist om var det rigtige. Hans indsats indenfor det kulturelle og nationale arbejde blev også påskønnet, idet han i 1947 fik overrakt Dannebrogsmændenes hæderstegn.

De sidste fem år var Jørgen Brag enkemand, og hustruens bortgang var et stort savn for ham. Han døde den 17. januar 1963.

Herman Hunger.

F. (Lindemann) Schmidt.

Niels Schmidt, Glasergård

Kort før julen 1962 ramtes Niels Schmidt, Glasergård, af en hjertelidelse, som den 13. marts det følgende år medførte døden. Han var en af Beytoft sogns gode mænd og vil længe blive mindet for sit glade og gode sind, og for den interesse, han viste alle de

gøremål, han havde viet sine kræfter. Niels Huusmann Schmidt blev født den 8. juni 1889 på Glasergård som søn af Jørgen Schmidt, der var en af danskhedens kendte mænd under fremmedherredømmet og i tiden der fulgte. Han voksede således op i et godt dansk hjem og blev præget af det sindelag, der herskede inden døre. Det viste sig da også, at der blev brug for hans virkestrang i så henseende. Ikke blot tog han ivrig del i afstemningskampen 1920, men han blev tillidsmand for vore gamle nationale foreninger, og han var indtil sin død formand for Bevtoft forsamlingshus. Som politisk

interesseret blev han medlem af partiet Venstre, hvis æresmedlem han var, og han blev formand for sogneforeningen og for Venstre i Løgumklosterkredsen. I mange år sad han i bestyrelsen for Vojens Andels-Svineslagteri, som han havde været med til at op-

rette. Ved generalforsamlingen blev han sognerådsformand og udførte som sådan en betydelig indsats, ikke mindst under den omstilling til dansk administration og skolevæsen, som krævedes i de første år. Men for alt dette glemte han ikke det nationale arbejde. I årene før og efter at han havde afstået gården til sønnen Peter, fulgte han trofast arbejdet i forsamlingshuset.

Niels H. Schmidt hørte til det slægtled, der blev kaldt genforeningsslægtledet, og som sådan fik han lov til at øve en indsats både for sit sogn og sit land. Han var en af Sønderjyllands gode sønner. Foruden hustruen, født Holm, overleves han af to sønner, Peter, der ejer fødegården, og Jørgen, der ejer Lundsgård i Bevtoft.

M. K.

Detlev Ingwersen, Flensborg

Detlef Chr. Ingwersen døde i juni 1963. Han blev født den 29. april 1879 i Store Vi.

Alle, der har været til sendemandsmøde i Sydslesvigsk Forening, vil kende Detlef Ingwersen — og mange, mange andre i Flensborg har gennem årene stiftet bekendtskab med denne iltre, trofaste sydslesviger. Nu er Detlef Ingwersen ikke mere. I den høje alder af 84 år er han afgang ved døden, og meddelelsen om hans død vil vække sorg i vide kredse.

Detlef Ingwersen var en mand med sine meningers mod. Som tidligere mangeårig formand og nu sidst bestyrelsesmedlem i 3. distrikt var han utrættelig i fremsættelsen af forslag, der skulle gavne den danske sag. Ved valgene kunne man møde ham i travl virksomhed, og sin høje alder til trods var han ikke bange for at trave trappe op og trappe ned for at fordele valgmateriale. Han gjorde en stor indsats for den danske begravelseskasse, og inden for »Foreningen af dansksindede sydslesvigske Krigsdeltagere« var han et højt

skattet medlem. Alderen tyngede ham ikke til det sidste, og glad gjorde han, hvad han ikke kunne lade være: At bekende sit gode danske sindelag.

Helt op i sin høje alder gjorde han en stor indsats for danskheden.

— Æret være hans minde. —

Lars H. Schubert.

F. Lauridsen!!

Hans Skau, Lillehave *Ensted*

Den 30. juni om morgenen døde sognefoged Hans Skau, Lillehave, 83 år gammel. For sit virke var han hædret med både dannebrogsoordenen og fortjenstmedaljen i sølv. Hans Skau blev født i Felsted sogn. Hans fader, som også hed Hans Skau, var optant, så allerede i sin tidlige ungdom måtte han tage en bestemmelse, som gjaldt for hele livet. Skulle han, for at undgå at blive tysk soldat, flygte fra hjemstavn, eller skulle han trække i trøjen, hvilket var prisen for at få lov til at blive. Påvirket af H. P. Hanssen betalte han prisen, og den blev dyr. Først måtte han til garden i Berlin, og siden med i første verdenskrig, hvorfra han kom hjem på krykker. Men trods den høje pris, klarede Hans Skau både at blive ejer af en stor gård, og at gøre den til et mønsterbrug, og han kunne ofre både tid og penge for danskhedens sag. Han og hans hustru, Mariane Thomsen, datter af Karsten Thomsen, Frøslev, har øvet meget »for kirke, for skole, for frihed«, meget mere end de fleste ved eller tænker på til daglig.

Det var omkring århundredskiftet, han var soldat i Berlin. I 1907 overtog han Lillehave. I 1908 giftede han sig. I 1914-16 var han i skyttegravene. I 1916-17 på lazaret. 1919-20 var han kommuneforstander for Stubbæk kommune. Og fra 1920 og næsten til sin død var han sognefoged for Ensted sogn. Ensted sogns forsamlingshus var han med til at købe og indrette i 1924, i mange år var han forsamlingshusets regnskabsfører, og han ofrede gennem årene megen tid og mange penge på denne sag.

For hele hans virke er vi mange, som gerne vil bringe ham vor bedste tak.

A. S.

Anders Jensen, Svanstrup

Fhv. gårdejer Anders Jensen, Svanstrup, Brede sogn, som døde i sit hjem den 26. november 1962, blev født den 17. november 1883 i Gærup, Daler sogn, i et vågent dansk kådnerhjem. Faderen havde været dansk soldat i Fredericia og var kommet herved fra Jylland. Ved sit giftermål bosatte han sig herved, men forblev dansk undersåt. Børnene, fire sønner, var da statsløse. De gik i skole hos lærer Peter Jessen i Daler, redaktor Jessens bror. Det kom til at præge dem for livet i dansk retning. Men hjemmet måtte ellers ikke deltage i dansk folkeligt arbejde. Det ville medføre udvisning. Den ældste bror, Hans Jensen, lod sig naturalisere, tog på Testrup højskole og blev mejeribestyrer i Tyrstrup ved Christiansfeld. Han var sammen med Jepsen Christensen, Lausten-Thomsen og N. J. Godthardsen, her fra vester-egnen, og Andreas Grau fra Als blandt de førende unge efter århundredskiftet. Det var ham, der som sekretær var disse Jessen-clevers ordfører ved den berømte, men lidt mislykkede samtale med H. P. Hanssen i Aabenraa den 2. september 1906 efter Jessens død. Desværre tvang sygdom ham til at opgive mejerierhvervet. Han fik da ansættelse på sparekassen i Flensborg og var medarbejder ved »Flensborg Avis« til sin tidlige død i 1914.

Anders Jensen kunne som statsløs ikke tage på dansk højskole. I 1904 lå han soldat i Fredericia. Ved sit giftermål i 1905 overtog han sin kone Karoline Schmidts fødegård i Emmerlev. Ved krigens begyndelse måtte han stille på session, men hans danske papirer medførte, at han hjemsendtes igen. Hans kone døde tidligt i 1921, hvorefter Anders Jensen da i 1922 solgte gården og købte en mindre gård i Sdr. Vollum, Brede sogn. Her giftede han sig i 1923 med sin afdøde hustrus søsterdatter, Meta Ehmsen, hvis to

brødre var faldne i krigen. I Brede sogn levede hjemmet med i det blomstrende danske liv i forsamlingshus og kirke. I perioden 1933-37 var Jensen medlem af sognerådet. Fra 1924 til 58 virkede han som tillidsmand for skoleforeningen, levende optaget af tidens begivenheder. Han bar med på vort danske folks skæbne i lykke og ulykke, især under besættelsen, hvor sønnen, der havde overtaget hjemmet, ved en natlig razzia den 9. oktober 1944 med nød og næppe undgik Gestapos hænder og koncentrationslejr. Den yngste bror, som modtog Gestapo-folkene tidligt om morgenen i hjemmet, fik dem lokket ud i engene, så den eftersøgte fik tid til at forsvinde og gå under jorden resten af besættelsestiden.

Anders Jensen læste meget og skrev mange breve til sine børn og børnebørn i det fremmede. En søn har i mange år haft en ledende stilling på Grønland. Svarene var hans store glæde og opmuntring. Han elskede usvigeligt sit danske fædreland.

Jens Holdt.

J. Friis Hauge

Jacob Friis, Hauge, *Fjelds Fru*

En i danske, sydslesvigske landbrugskredse bedst kendt mand nordfra, Jacob Friis, Hauge, er efter længere tids sygdom gået fra os. Ved budskabet om hans død vil der være mange hernede, som med taknemlighed vil mindes denne mand, som altid var rede til

at hjælpe. Som god, dansk mand levede han interesseret med i alt, hvad der rørte sig af dansk liv i Sydslesvig. Selv landmand, var det især landbruget og landbostanden, som havde hans varme interesse. At fremme landbruget hos danske landsmænd syd for grænsen, det syntes han var en opgave, der var værd at arbejde for, og han gjorde her sin store indsats. I tiden efter 1920 havde han selv været med i den udvikling, der bragte landbruget i Nordslesvig på højde med landbruget i det gamle land. Han var klar over, at en lignende udvikling for landbruget i Sydslesvig

ville kunne få samme betydning som i Nordslesvig. De veje, han

ville gå, var de i Danmark prøvede, at få et fagligt oplysningsarbejde i gang i danske landboforeninger gennem danske konsulenter. Han var i efterkrigsårene med til at oprette landboforeningerne i Sydangel, i Gottorp amt, i Ejdersted og Husum amt og i Sydtønder. Som medlem af Grænseforeningens landbrugsudvalg, hvis formand han har været, var han med til at skabe muligheden for ansættelse af danske konsulenter i landboforeningerne. Derved blev der skabt en levende kontakt med dansk landbrug, som har været til stor gavn for landbrugets udvikling syd for grænsen sidenhen.

Vore unge landmænds uddannelse i gode lærepladser i Danmark lå ham også varmt på sinde. Mange hundrede unge kom derved til at opleve Danmark. Det var for ham en festdag, når han kunne byde en sådan flok unge velkommen til Danmark. Det var ham en stor glæde at høre godt nyt fra disse unge, som han fulgte med interesse også sidenhen.

Mange sydslesvigske landmænds rejser til Danmark var han med til at arrangere. Gæstfrit har han taget imod mange besøgende i sit eget hjem. Han vidste, hvor stor en oplevelse rejser var for de fleste deltagere. Når det gjaldt at bringe kendskab til Danmark og danske forhold til Sydslesvig, var han altid rede. Men han var også klar over betydningen af, at interesserede kredse i Danmark fik kontakt med Sydslesvig. Det er ikke få rejser, til Sydslesvig, han har arrangeret. Han var ikke bange for at kalde på folk, når det kunne fremme forståelsen, og mange er de bånd, han har været med til at knytte imellem Sydslesvig og Danmark. Mange er de rejser, Jacob Friis har foretaget, mange er de moder, han har været med til; altid har han været villig til at sætte alle kræfter ind på at fremme sagen. Selv i den sidste tid, da helbredet svigtede, var han med i arbejdet.

Mange hernede vil ved budskabet om hans død mindes ham med taknemlighed.

E. Paulsen.

Peter Mathiesen, Ballum

Peter Mathiesen var fra midtlandet, født den 28. januar på en gård i Raved, Bjolderup sogn, som den fjerde af otte søskende. De seks sønner kom alle med i den første verdenskrig, men slap heldigt hjem igen. Peter Mathiesen lå i 1914 ved jægerbataillon

i Ratzeburg og måtte straks rykke med ud til vestfronten, hvor han deltog i stormen på den belgiske grænsefæstning Liège. Men som oppasser hos majoren slap han for skyttegravene og fulgte siden også majoren på rekreation til Svejts i 1916. I 1918 havde han et kommando i Berlin. Efter hjemkomsten i november tog han på Vinding højskole. Ved giftermål i 1919 blev han ejer af den 60 ha store omlukkede slægtsgård lige syd for Ballum kirke. Dens tidligere ejere havde haft fremtrædende stillinger i sognet. Over indkørslen står: Anno 1854 Davids Salme 103,2: Min sjæl, lov Herren og glem ikke alle hans velgerninger.

Peter Mathiesen groede fast i Vestslesvig, drev ved sin flid og dygtighed gården frem til et mønsterbrug. Inden døre hægede han sammen med sin hustru, (opnævnt efter sin farmor, en datter af Niels Andersen Hansen i Forballum, som havde gået i skole hos Kristen Kold,) om det kulturprægede bondehjem. Han fik også betroet tillidshverv i sognet, 1933-50 som medlem af sognerådet og 1930 til sin død af menighedsrådet, hvor han tillige var kirkeværge og regnskabsfører. Kirken på bakkeøens top med dens monumentale bygning, synlig langt ud over havet, og dens søndagsgudstjenester havde hans hjerte. Han forstod, at her var det gamle landsbysamfunds åndelige centrum, og her kunne det enkelte hjem hente den livsforståelse, som giver menneskelivet dets inderste mening.

Da sønnen Ingvert, gift med en Svendsen fra Hjemsted, overtog gården i 1950, byggede de ældre sig et hus ved gården med fri udsigt ud over vadehavet. Her fik han mere tid til læsning, hvad altid havde haft hans interesse.

Peter Mathiesen døde den 23. marts 1963. Han vil blive mindet som en mand af »gammel dyd og dansk oprigtighed«.

Jens Holdt.

Peter Lassen, Rise

Glarmester—P. Lassen i Rise døde 6. julidagen 1963. Peter Lassen blev født i Guderup på Als den 20. december 1870. Efter konfirmationen kom han først i skrædderlære, men af helbredshensyn måtte han efter nogen tid gå over til landbruget. I 20 års alderen forlod den unge mand sin fødeø for at tage plads på gården »Bordiggaard« i Rise, der dengang ejedes af en tysksindet landmand, Godtbergesen. Her i Rise lærte han datteren af glarmester Johan R. Hansen, Marie, at kende, og med hende indgik han ægteskab i 1895. Dermed blev han ført over i svigerfaderens erhverv. Han var straks efter forlovelsen gået i glarmesterlære i Flensborg. Nogle år herefter overlod glarmester Hansen forretningen til den unge alsinger. I to menneskealdre virkede Peter Lassen som en dygtig glarmester, dog nogle år afbrudt af krigen 1914-18. Lassen blev 46 år gammel indkaldt til et mecklenborgsk regiment i Schwerin, hvor han blev uddannet til militærtjeneste, men kom dog ikke til fronten. Han var vagtmand på oen Sild, og ved revolutionen i 1918 var han kommandant i Wilhelmshaven.

Det var ikke alene som håndværker, Peter Lassen var kendt. Hans ægte danske sindelag blev der gjort brug af både her og der i sognet. Det førte med sig, at han kom til at beklæde en række tillidsposter. Han var i bestyrelsen af håndværkerforeningen, medlem af sognerådet, og en tid dets formand. Han var formand for den lokale venstreforening, og han var i mange år formand for DSK i Rise. I ægteskabet opvoksede der 4 børn, 3 døtre og en søn. Den ene af døtrene døde som ung, men sønnen er i dag lærer i København, den ene datter er gift i København, og den ældste datter har plejet den gamle hædersmand.

J. P. Møller.

Er DE medlem af Sprogforeningen?

Hvis ikke, så send Deres indmeldelse

til

Sprogforeningens kontor,
»Folkehjem«, Aabenraa,

på nedenstående kupon

(Årskontingent: kr. 2,00, i Sydslesvig Dm. 1,00)

*Undertegnede indmelder sig hermed som medlem af
Sprogforeningen*

Navn:

Stilling:

Adresse:

Regering og folketing

Ministeriet: 12 socialdemokrater, 5 Radikale Venstre,
1 udenfor partierne.

(Folketingsv. 15/11 1960 og efter ministerskifte 3/9 1962 og senere)

Statsminister:	Jens Otto Krag (s)
Udenrigsminister:	Per Hækkerup (s)
Finansminister:	Poul Hansen (s)
Forsvarsminister:	Victor Gram (s)
Justitsminister:	Hans Hækkerup (s)
Kirkeminister:	Bodil Koch (s)
Kulturminister	Julius Bomholt (s)
Undervisningsminister:	K. Helveg Petersen (r)
Indenrigsminister:	Lars P. Jensen (s)
Økonomiminister:	Kjeld Philip (r)
Landbrugsminister:	Karl Skytte (r)
Boligminister:	Carl P. Jensen (s)
Socialminister:	Kaj Bundvad (s)
Arbejdsminister:	Erling Dinesen (s)
Handelsminister:	Hilmar Baunsgaard (r)
Minister for off. arbejder: ..	Kai Lindberg (s)
Fiskeriminister:	A. C. Normann (r)
Minister for Grønland:	Mikael Gam (udenf. p.)

(Folketingsvalget 15. november 1960)

Socialdemokratiet	1.023.794 st.	76 medl.
Venstre	512.041 »	38 »
Konservative	435.764 »	32 »
Socialistisk Folkeparti	149.440 »	11 »
Radikale Venstre	140.979 »	11 »
De uafhængige	81.134 »	6 »
Retsforbundet	52.330 »	0 »
Kommunister	27.298 »	0 »
Slesvigsk Parti	9.058 »	1 »
Udenfor partierne	109 »	0 »
(Grønland 2, Færinger 2)	0 »	4 »
	<hr/>	
	2.431.947 st.	179 medl.

Stemmetal i Nordslesvig

Socialdemokratiet	42.538 st.
Venstre	25.290 »
Konservative	19.129 »
Slesvigsk Parti	9.058 »
Radikale Venstre	5.108 »
De uafhængige	3.876 »
Retsforbundet	3.191 »
Socialistisk Folkeparti	2.078 »
Kommunister	468 »
	<hr/>
	110.736 st.

Valgt i Nordslesvig

Socialdemokrater:	P. Gorrsen, Jens Bladt, Andreas Hansen, Fr. W. Teichert.
Venstre:	Simon From, Ejnar Hansen.
Konservative:	Lars Clausen.
Slesvigsk Parti:	Hans Schmidt
Radikale Venstre:	J. P. Jensen.

Nationale foreninger og institutioner

SPROGFORENINGEN

Formand: fhv. højskoleforstander J. Th. Arnfred, Askov.

Ledelse: Hans Jørgen Hansen, Lysabildskov, fru Anne Marie Skau, Nygård, Øster Lindet, redaktør Morten Kamphövener, Aabenraa, rektor A. Fellberg Jørgensen, Aarhus.

Sekretær: Fru Edith Jakob Petersen, Folkehjem, telf. (046) 2 11 50.

Arsmødet afholdes sidste søndag i juni.

GRÆNSEEGNENS ARBEJDSUDVALG

Formand: Redaktør Morten Kamphövener, Snareved 7, Aabenraa, telf. 2 28 40.

Sekretær: Fru Marguerite Hahnemann, Storegade 5, telf. 2 12 36, efter kl. 16 telf. 2 21 49.

SKOLEFORENINGEN

Formand: fhv. højskoleforstander Hans Lund, Tanderupgård pr. Ribe.

Næstformand: Gårdejer Svend Christensen, Burkal.

Sekretær: N. Gotthardsen, Høgsbro, kasserer.

Arsmødet afholdes sidste søndag i juni.

GRÆNSEFORENINGEN

Kontor: Peder Skramsgade 5, København K.

Formand: Direktør Fr. Helek, Viborg.

Næstformænd: Direktør K. Skat-Rørdaa, landsdommer Fr. Thygesen, direktør, cand. polit. E. Haunstrup Clemmensen, M.F.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur. Anton Petersen.

DEN NORDSLESVIGSKE KVINDEFØRENING

Formand: Fru Margrethe Madsen, Roost pr. Brandrup.

Næstformand: Fru Marie Thorup, Øster Lindet.

Kasserer: Fru Ellen Bjørn Hanssen, Haderslevvej 23, Aabenraa.

DET UNGE GRÆNSEVÆRN (D. N. U.)

Kontor: Kastanieallé 21 a, Sønderborg.

Formand: Revalideringschef Sv. A. Hellesen, Sønderborg, telf. (044) 2 40 13.

Næstformand: Assistent, frk. Astrid Due, Flinsensvej 8 G., København F., telf. GO 89 38 y.

DANSK AMATØR TEATER SAMVIRKE

Formand: Viceskoleinspektør J. K. Kristensen, Østervraa.

Sekretær: Overlærer Arne Aabenhus, Solbakken 10, Graasten.

Kasserer: Ingeniør J. Agerskov, Birkealle 12, Kolding.

Landssekretariat: Box 5, Graasten, telf. 5 11 03.

UNGDOMSFORENINGERNE

Aabenraa amts hovedkreds:

Formand: Lærer Langdal Nielsen, Hjordkær.

Kasserer: Lærerinde, fru Inger Petersen, Andelsboligerne 13, Rinkenæs. (15 foreninger — 2805 medlemmer).

Haderslev østeramts hovedkreds:

Formand: Lærer A. B. Keck, Bjerning, Haderslev.

Kasserer: Gårdejer Aksel Tang, Hytkjærgård pr. Marstrup.
(21 foreninger — 2.714 medlemmer).

Røddingegnens hovedkreds:

Formand: Gårdejer Kjeld Christensen, Tornum pr. Lintrup.

Kasserer: Gårdejer Kresten Gram, Kolsnaplund pr. St. Nustrup.
(12 foreninger — 2.240 medlemmer).

Sønderborg amts hovedkreds:

Formand: Gårdejer Nis Christensen, Havnbjerg.

Kasserer: Lærer Marius Knudsen, Blans.
(15 foreninger — 3.305 medlemmer).

Løgumkloster og omegns hovedkreds:

Formand: Lærer Johannes Larsen, Jejsing.

Kasserer: Lærerinde, frk. Dorte Eskildsen, Ravsted.
(12 foreninger — 1.271 medlemmer).

Skærbæk og omegns hovedkreds (for Tønder amts nordlige del):

Formand: Lærer H. E. Andreassen, Vodder pr. Frifelt.

Kasserer: Købmand Knud Hansen, Skærbæk.
(8 foreninger — 950 medlemmer).

K.F.U.M. OG K. I SØNDERJYLLAND

Haderslev-kredsen:

Kredsformand: Lærer Lassen, Hoptrup Højskole.

Gram-kredsen:

Kredsformand: Købmand Aage Poort, Gram.

Aabenraa-Tønder-kredsen:

Kredsformand: Sognepræst N. Bækgaard Thomsen, Rise pr. Rødebro.

Sønderborg-kredsen:

Kredsformand: Sognepræst Th. Hee Andersen, Egersund.

SØNDERJYDSK IDRÆTSFORENING

Formand: Førstelærer Sven Gammelgaard, Kollund.

Sekretær og forretningsfører: Overassistent Gerh. Schmpøkel, Ahornvej 21,
Haderslev.

Formand for skydeudvalget: Kaptajnøjtnant P. J. Sundvang, Rådmands-
løkken 4 a, Sønderborg.

Formand for gymnastikudvalget: Gårdejer Claus Christensen, Lavensby pr.
Nordborg.

Formand for folkedansudvalget: Overlærer, frk. Gudrun Jensen, Graasten.

Formand for idrætsudvalget: Købmand Søren H. Schmidt, Randerup
pr. Ballum.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse. Formænd er:

Haderslev vesteramt: Inseminør Jens Chr. Nielsen, Rødding.

Haderslev østeramt: Seminarlektor Marius Riis, Haderslev.

Aabenraa amt: Førstelærer Sven Gammelgaard, Kollund.

Sønderborg amt: Højskolelærer K. E. Larsen, Idrætshøjskolen, Sønderborg.

Tønder amt: Lærer Knud Nielsen, Bredebro.

HADERSLEV VESTERAMTS GYMNASSTIKFORENING

Formand: Højskolelærer Anders Sørensen, Rødding.

Kasserer: Frode Sørensen, Højskolen, Rødding

Formand for håndholdudvalget: Gårdejer Kristian Salling, Kastbjerg, Lintrup.

Formand for idrætsudvalget: Anders Hausted, Knorborg, Sdr. Hygum.

Formand for dommerklubben: Valdemar Jacobsen, Skodborg J.

HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

Forretningsudvalg: Landsarkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa, formand, ekspeditionssekretær Olav Christensen, Haderslev, kasserer, viceskoleinsp. Chr. Stenz, Aabenraa, sekretær.

Redaktionsudvalg for Sønderjyske Arbejder: Rektor Knud Fanø, Flensborg, rigsarkivar, dr. phil. Johan Hvidtfeldt, København, landsarkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa.

Sekretariat og ekspedition: Landsarkivet, Aabenraa. (Arkivar H. H. Worsøe). Telf. 2 27 04.

Redaktionsudvalg for skriftrækken: Generalkonsul, dr. phil. Troels Fink, Flensborg, seminariedjunkt H. V. Gregersen, Haderslev, (redaktionssekretær), rigsarkivar, dr. phil. Johan Hvidtfeldt, København, landsarkivar Peter Kr. Iversen, Aabenraa, forstander Hans Lund, Tanderupgård.

Redaktionsudvalg for Sønderjysk Månedsskrift: Viceskoleinspektør W. Christiansen, Tønder, cand. polit., fru Inger Bjørn Svensson, Haderslev, viceskoleinspektør Chr. Stenz, Aabenraa.

Amtsudvalgsformænd:

Haderslev amt: Sognepræst Tage Holm, Vojens.

Sønderborg amt: Gårdejer Ernst Christensen, Asserballe.

Tønder amt: Gårdejer Cornelius Schmidt, Døstrup.

Aabenraa amt: Overassistent Holger Jacobsen, Aabenraa.

Sydslesvig: Pastor H. F. Petersen, Satrup, Angel.

DE SØNDERJYSKE DANSKE SAMFUND

Formand: Amtskontorchef J. P. Caspersen, Aabenraa.

Sekretariatet ledes af redaktør Kai Edv. Larsen, Rådhusstrøget 3, Sønderborg.

Biblioteker

Der er biblioteker i alle Nordslesvigs kommuner med undtagelse af Emmerlev, Starup og Grarup. Af pladshensyn er telefon og åbningstider kun anført for de 20 største biblioteker.

Aabenraa, Rådhusgangen, telf. 2 25 65 og 2 25 66. Udlån og læsesal 1/9 til 30/4: 10—20, lørdag dog 10—16. Om sommeren 10—19, lørdag dog 10—16.

Rugkøbbel bibliotek, telf. 2 14 80. Mandag, onsdag og fredag 15—20, tirsdag, torsdag og lørdag 15—17. Om sommeren mandag, onsdag og fredag 17—20.

Børnebiblioteket, skolen bag rådhuset, telf. 2 25 65 og 2 25 66. Mandag og onsdag 13—19, tirsdag, torsdag og fredag 13—17, lørdag 13—15.

Augustenborg, telf. 81. Mandag 16—18, onsdag 16—18 og 19—21, fredag 19—21.

- Bov sogns bibliotek, Padborg, telf. 7 34 54. Udlån og læsesal: mandag og torsdag 13,30-17, tirsdag og fredag 13,30-20, onsdag 19-20, lørdag 10-13. Fra 1/5 til 31/8 kun åbent til kl. 19, onsdag altså lukket.
- Brønger. Mandag, onsdag og fredag 14-16 og 19-20.
- Christiansfeld, telf. 6 14 46. Onsdag 14,30-17,30, fredag 16-20.
- Gram, telf. 2 12 54. Tirsdag 19-20, fredag 16-18.
- Graasten, telf. 5 13 75. Sommer 1/4-30/9: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 18-20. Vinter 1/10-31/3: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 18,30-20,30, samt onsdag eftermiddag 15-17.
- Haderslev, Jomfrustien 20, telf. 2 26 56. Udlån vinter: 10-19. Udlån sommer: 10-19, lørdag 10-14 (1/5-30/9). Læsesal vinter: 10-21. Læsesal sommer: 10-19, lørdag 10-14.
Børnebiblioteket: Mandag, tirsdag, torsdag, fredag 14-18, onsdag 14-19.
Lukket i jull.
- Hoptrup, telf. 7 53 11. Mandag 19-21.
- Højjer, kommuneskolen. Mandag 15-16, tirsdag 19,30-20,30, fredag 19-21.
- Løgunkloster. Udlån vinter: Mandag og torsdag 19-21, torsdag 15-17. Udlån sommer 1/4-30/9: Mandag 19-21, torsdag 15-16. Læsesal vinter: 19-21, undtagen lørdag. Sommer: Samme tider som udlånet.
- Nordborg, telf. 5 16 70. Tirsdag, onsdag og fredag 16-18 og 19-21, lørdag 13-15.
- Rødekrø. Mandag 14,30-16, onsdag 9,30-11, fredag 19-20,30.
- Rødning, telf. 4 11 08. Mandag og onsdag 19,30-20,30, fredag 15,30-18.
- Skærbæk. Mandag 16-18, tirsdag og torsdag 19-21.
- Sønderborg, Jernbanegade 10, telf. 2 26 31. Udlån 10-19, lørdag dog 10-14.
Læsesal vinter: 10-21, lørdag dog 10-14. Sommer 1/5-31/8: 10-19, lørdag 10-14.
Børnebiblioteket: 14-18, undtagen lørdag.
- Tinglev: Vinter 1/10-31/3: Mandag, tirsdag, onsdag, torsdag, fredag 19-21, tirsdag og fredag desuden 16-18. Sommer 1/4-30/9: Samme dage 19-20, tirsdag og fredag desuden 16-17. Jull lukket.
- Toftlund, telf. 79. Mandag og fredag 17-19,45.
- Tønder, Richtsensgade 10, telf. 2 12 06. Udlån og læsesal vinter: 10-20, lørdag dog 10-16. Sommer 1/5-30/9: 10-19, lørdag dog 10-16.
Børnebiblioteket: 14-17, lørdag dog 14-16.
- Vojens. Mandag, tirsdag, onsdag, fredag 19-21.

SØNDERJYDSK LANDSARKIV, AABENRAA

Landsarkivar P. Kr. Iversen. Arkivarer: H. Helleesen og H. H. Worsøe.
Åben 9-12 og 13-16. Telf. 2 27 04.

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Erhvervs-institutioner og organisationer

(Formænd, sekretærer og sønderjydske medlemmer)

I. Statsinstitutioner

STATENS JORDLOVSUDVALG

Kontor: Set. Annæ Plads 19, København K.

Formand: Gårdejer Niels Chr. Nielsen-Man, Aldershåb, Brovst.

Administrationschef: N. Wermuth.

Medlem for Haderslev og Sønderborg amtsråds kredse:

Gårdejer Einar Simonsen, Fløvtgård pr. Øsby.

Medlem for Aabenraa og Tønder amtsråds kredse:

Husmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Kontoret i Tønder ledes af: Kontorchef E. Ibsen.

Leder af det tekniske kontor i Tønder: Civiling. Th. Claudt Westh, Tønder.

JORDFORDELINGSKOMMISSIONERNE

Jordfordelingskommissionen for 9. område, omfattende Haderslev og Sønderborg amtsråds kredse:

Formand: Gårdejer Einar Simonsen, Fløvtgård pr. Øsby.

Medlemmer: Gårdejer Jørgen Lyck, Vester Sottrup, og husmand Johs. Petersen, Halk.

Dommer: Joh. Pedersen, Haderslev.

Forstander Karlskov Jensen, Graasten Landbrugsskole.

Jordfordelingskommissionen for 10. område, omfattende Tønder og Aabenraa amtsråds kredse:

Formand: Folketingsmand Fr. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Medlemmer: Gårdejer Cornelius Schmidt, Døstrup, og husmand Jørgen Jørgensen, Nørre Hjarup pr. Hovslund.

Dommer: H. Fogh, Tønder.

Gdr. Claus Clausen, Harres pr. Bredebro.

Jordfordelingssekretariatet: Holbergsgade 23, København K.

KOMMISSIONER ANG. OPRETTELSE AF HUSMANDSBRUG, ARBEJDERBOLIGER m. m.

Formænd: Haderslev amt: Gårdejer Viggo Larsen, Skodborg.

Aabenraa amt: Gårdejer Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, Hovslund.

Sønderborg amt: Husm. Jørgen Clausen, Himmærk, Svenstrup, Als.

Tønder amt: Husejer Carl Olesen, Spandet pr. Arnum.

II. Private selskaber og landbrugsorganisationer

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSÆLSKAB

Rollighedsvej 26, København, telf. (01) 35 02 27.

Ledende præsident: Kammerherre E. Tesdorpf, Gjorslev, Store-Heddinge.

Kontorchef: H. Wrane-Jensen.

I bestyrelsesrådet: Direktør Fr. Helck, Hedeselskabet, Viborg, og gårdejer Andr. Hørlück, Skodborg.

DET DANSKE HEDESELSKAB

Hovedkontor: Viborg.

Formand: Kammerherre, hofjægermester Chr. Lüttichau, Tjele pr. Ørum (Sønderlyng).

Direktør: Fr. Helck, Viborg.

Mose- og engafdeling: Afdelingschef C. V. Schledermann Larsen, Viborg.

Distriktskontor i Haderslev: Bestyrer V. Lindebo Hansen.

Distriktskontor i Tønder: Bestyrer J. Bjerregaard.

Distriktskontor i Aabenraa: Bestyrer N. Jespersen.

Kulturteknisk afdeling: Afdelingschef F. Ebert, Viborg.

Distriktskontor i Kolding: Distriktsingenlør A. Fredborg.

Filialkontor i Tønder: Afdelingsingeniør A. Sørensen.

Plantningsafdelingen: Afdelingschef B. Steenstrup, Viborg.

Plantagedistrikt: Skovrider B. Lindskov Christiansen, Skærbæk.

LANDBRUGSRÅDET

Kontor: Axelborg, København V.

Præsident: Folketingsmand Anders Andersen, Benzonslyst, Voldby, Grenaa.

Direktør: N. Kjærgaard.

LANDBOFORENINGER

DE SAMVIRKENDE DANSKE LANDBOFORENINGER

Kontor: Axelborg, København V.

I formandsskabet: Gårdejer Anders Andersen og forstander Johs. Larsen.

Sønderjyder i bestyrelsen: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård, Stubbæk, Aabenraa, gårdejer Anders Hørluck, Skodborg, og gårdejer Chr. Speggers, Mjang, gårdejer Paul la Cour Møller, Blispegården, Ketting, Als.

FORENINGEN AF JYDSKE LANDBOFORENINGER

Kontor: Blispelevet, Aarhus C., telf. (061) 3 09 99.

Formand: Gårdejer, folketingsmand Anders Andersen, Benzonslyst, Voldby.

I bestyrelsen: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård, Stubbæk, Aabenraa, og gårdejer Anders Hørluck, Skodborg.

Sekretær: Anders R. Holm.

FÆLLESLANDBOFORENINGEN FOR NORDSLESVIG

Formand: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård pr. Aabenraa.

Sekretær og kasserer: Konsulent Carl Poulsen, Rødeko.

Bestyrelsen består af de enkelte landboforeningers og de to førstnævnte fællesledelsers formænd.

Husdyrbrugskonsulenter: Kr. Dahlgaard Jensen, Vester Sottrup, og B. Vingemadsen, Vojens.

1. DEN NORDSLESVIGSKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Ejnar Hansen, Hjertling pr. Rødding.

Sekretær: Gårdejer Marquard Mathiasen, Møjbjøl.

Konsulenter: Georg Nissen, Niels Lassen; i samarbejde med egnens husmandsforening havebrugskonsulent Arne Knudsen og husdyrbrugskonsulent H. P. Fogtmann, og i samarbejde med Kolding og Omegns og Kolding Herreds Landboforening maskinkonsulent M. Bæsgaard, Ladelund, bygningskonsulent Aage Beldringe, Kolding.

2. HADERSLEV AMTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Erik Boesen, Stubbom pr. Fjelstrup.

Sekretær: Gårdejer Aage From, Fjelstrup.

Konsulenter: P. R. Madsen (planteavl), Andreas Hansen (husdyrbrug), Per Koustrup (maskin), H. Jensen, J. Høj Nielsen (regnskab), Ingrid Petersen (husholdning).

Landboforeningens kontorer: Marlesminde, Austrupvej 36, Haderslev,
telf. 2 46 31. (2165 medlemmer).

3. NR. RANGSTRUP HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Kristian Lund, Gestrup pr. Toflund.

Sekretær: J. Have, Toflund.

Konsulenter: Th. Petersen (husdyrbrug), K. Harms (regnskab), J. Have (planteavl).

4. AABENRAA AMTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Holger Hansen, Tinggård pr. Aabenraa.

Sekretær: Carl Poulsen, Rødekro.

Konsulenter: C. Poulsen, Rødekro (planteavl), E. Larsen, Rødekro (husdyrbrug), P. Mølgaard, Aabenraa (regnskab). (1000 medlemmer)

5. VIS HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Laurits Nielsen, Busknose pr. Rinkenæs.

Sekretær: N. A. Drewsen, Hokkerup pr. Tørsbøl.

Konsulenter: N. A. Drewsen, Hokkerup (planteavl og ungdomsarb.), Erik Larsen, Rødekro (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug). (400 medlemmer).

6. DEN SUNDEVEDSKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Tøge Sibbesen, Mariegård, Brønger.

Sekretær: Gårdejer Viggo Alexandersen, Vanggård, Vester Sottrup.

Konsulenter: Filt Jensen, Vester Sottrup (planteavl), Winther (planteavl og ungdomsarb.), P. Nielsen, Kirkehørup (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug). (508 medlemmer).

7. ALS NØRHERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Jakob Jørgensen, Brandsbøl pr. Nordborg.

Sekretær: Gårdejer Jacob Hollænder, Stevning pr. Svenstrup.

Konsulenter: Filt Jensen, Vester Sottrup, A. Winther, Ulkebøl (planteavl), Peder Nielsen, Kirkehørup (husdyrbrug), H. Frederiksen, Nordborg (regnskab), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug). (250 medlemmer).

8. DEN ALSISKE LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Chr. Jørgensen, Tandsgård pr. Over Tandslet.

Sekretær: Gårdejer Jørgen Vehl, Tandsveel, Over Tandslet.

Konsulenter: Filt Jensen, Vester Sottrup (planteavl), P. Nielsen, Kirkehørup (husdyrbrug), P. J. Hansen, Hørup (regnskab), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug), fru Else Hansen, Rødekro (husholdning).

9. DET BLANDEDE DISTRIKTS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Niels N. Lund, Vester Gammelby pr. Højer.

Sekretær: Claus Clausen, Svenstrup, Bredebro.

Konsulenter: L. Nørgaard, Bredebro (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), K. P. Kristensen, Tønder (regnskab), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug), fru Inger Marie Petersen, Bredebro (husholdning). (700 medlemmer).

10. SLOGS HERREDS LANDBOFORENING

Formand: Gårdejer Niels Overgaard, Bøgvad pr. Øster Højst.

Sekretær: Gårdejer Hans Schack, Ravsted.

Konsulenter: Laust Aalling, Bylderup-Bov (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug). (550 medlemmer).

11. LANDBOFORENINGEN FOR LØGUMKLOSTER OG OMEGN

Formand: Gårdejer Verner Antonius, Landeby, Løgumkloster.

Sekretær og kasserer: Gårdejer Hans Nissen, Nørre Løgum pr. Løgumkloster.

Konsulenter: Bent Maybom, Løgumkloster (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), fru Surlykke Wistoft, Rinkenæs (havebrug). (320 medlemmer).

12. LANDBOFORENINGEN FOR SKÆRBÆK OG OMEGN

Formand: Gårdejer Hans Kjær, Gaansager pr. Frifelt.

Sekretær: Gårdejer Johs. Hamann, Haved, Rejsby.

Konsulenter: P. V. Johnsen, Skærbæk (planteavl), Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), M. Denecker, Brøns (regnskab), Carstensen, Graasten (maskin). (587 medlemmer).

LANDWIRTSCHAFTLICHER HAUPTVEREIN FÜR NORDSCHLESWIG

Formand: Forpagter H. H. Johannsen, Skelde.

Sekretær: Konsulent P. Rasmussen, Aabenraa.

Konsulenter: M. N. Bruhn, Aabenraa (planteavl), Hans K. Agerley, Haderslev (planteavl), E. Wiltmann, Aabenraa (boghøring), H. U. Petersen, Tønder (boghøring), J. Henningsen, Aabenraa (boghøring). (1480 medlemmer i 6 foreninger).

HUSHOLDNINGSFORENINGER

DET SØNDERJYDSKE HUSHOLDNINGSDVALG

Formand: Fru Henny Birk, Arrild.

Fællesudvalg for nedennævnte husholdningsforeninger, som alle er tilsluttet Foreningen af jyske Landboforeningers Husholdningsudvalg:

HADERSLEV AMTS LANDBOHUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Marie Kortbeek, Anstet pr. Fjelstrup.

Konsulent: Ingrid Petersen, Haderslev. (600 medlemmer).

*) Samtlige husholdningskonsulenter sorteres under De sønderjydske Husholdningsforeninger.

NR. RANGSTRUP HERREDS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Martha Hansen, Agerskov mejeri, Agerskov.

Konsulent: Fru Birgit Barsballe, Øster Lindet. (280 medlemmer).

LØGUMKLOSTER OG ØMEGNS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Ruth Antonius, Landehy pr. Løgumkloster.

Konsulent: Inge Marie Petersen, Bredebro. (210 medlemmer).

DET BLANDEDE DISTRIKTS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Anna Jensen, Daler.

Konsulent: Inge Marie Petersen, Bredebro. (800 medlemmer).

DE SAMMENSLUTTEDE HUSHOLDNINGSFORENINGER I AABENRAA OG SØNDERBORG AMTER

Formand: Fru Ruth Nissen, Skelbækgård.

Konsulent: Jørgine Frank-Jensen, Dodum, Aabenraa, telf. 4 23 98.
(2400 medlemmer).

SLOGS HERREDS HUSHOLDNINGSFORENING

Formand: Fru Karen Uth, Havsted, Ravsted.

Konsulent: Fru Inge Marie Petersen, Bredebro, telf. 4 13 25.
(574 medlemmer).

HUSMANDSFORENINGER

DE SAMVIRKENDE DANSKE HUSMANDSFORENINGER

Kontor: Rådhuspladsen 14 I, København V.

Formand: Husmand Peter Jørgensen, Agervej, Slagelse.

I bestyrelsen bl. a.: Husmand Jens P. Jensen, Agerskov,
husmand Joh. Pedersen, Nø, Ringkøbing.

Sekretariatets chef: Jørgen Petersen, Bagsværd.

DE SAMVIRKENDE JYDSKE HUSMANDSFORENINGER

Kontor: Viborgvej 128, Aarhus V., telf. 5 52 33.

Formand: E. Vestbo, Baunbækvej 11, Tarm.

I bestyrelsen: Husmand Broder Brodersen, Rufus, Avnbøl.

Sekretær: Th. Christensen, Aarhus.

DE SAMVIRKENDE SØNDERJYDSKE HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand J. P. Jensen, Agerskov.

Sekretær, kasserer og konsulent i planteavl: A. Lalsen, Bjerningrød
pr. Haderslev.

Konsulenter: (Se enkeltforeningerne).

AABENRAA AMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Jørgen Jørgensen, Nr. Hjarup, Hovslund.

Konsulenter: O. A. Mortensen, Gram (husdyrbrug), Erik Christensen, Løgum-
kloster (ungdomsarbejde), fru M. Dahl Nielsen, Simmerstedvej 117,
Haderslev (husholdning), Erik Larsen, Rødekro, N. Berg, Ringvej 1,
Løgumkloster (driftsvejledning). (574 medlemmer).

TØNDER AMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Hans Mathiesen, Brodersgård pr. Tønder.

Kasserer: Jens Vinum, Høgsbro pr. Hvilling.

Konsulenter: Aksel Pedersen, Tønder (husdyrbrug), Aminitsbøll, Rødekro, (fjerkræ), Erik Christensen, Løgumkloster (planteavl), Jens Berg, Løgumkloster (planteavl og driftsvejledning), fru Mary Dahl Nielsen, Haderslev (husholdning). (1400 medlemmer).

HADERSLEV VESTERAMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Jens P. Jensen, Agerskov.

Sekretær: Husdyrbrugskonsulent A. Mortensen, Gram.

Konsulenter: H. P. Fogtmann, Rødding, og Th. Pedersen, Toftlund (husdyrbrug), Arne Knudsen, Gram (havebrug). (1200 medlemmer).

HADERSLEV ØSTERAMTS HUSMANDSFORENINGER

Formand: Husmand Johs. Petersen, Halk, Hejsager.

Sekretær: Svend A. Petersen, Havremark pr. Haderslev.

Konsulenter: Andr. Hansen, Fasanvej 26, Haderslev (husdyrbrug), A. Lalsen, Bjernlgrød pr. Haderslev (landbrugskonsulent). (1277 medlemmer i 18 foreninger).

SØNDERBORG AMTS HUSMANDSFORENINGER

(herunder er tilsluttet Kredsforeningen »Sønderjydene«)

Formand: Husmand, sognerådsformand Broder Brodersen, Rufas pr. Avnbøl, telf. Avnbøl 109.

Konsulenter: Erik Knudsen, Broager, telf. 258 (planteavl), Eigild Christensen, Vester Soltrup, telf. 128 (husdyrbrug), Arne Lund-Mikkelsen, Bovrup (driftsvejledning), frk. Didda Danlesen, Over Tandslæt, telf. Over Tandslæt 4 77 10). Fælleskonsulent sammen med amtets landbforeninger: Peder Nielsen, Kirkehørup, telf. Kirkehørup 74 (fodring og hygiejne). (22 foreninger — 1274 medlemmer).

KVÆGAVLSFORENINGER

SØNDERJYDSK FÆLLESLEDELSE AF KVÆGAVL

Formand: Gårdejer Jakob Ravn, Olufsminde, Slimmersted.

Konsulent: B. Vinge Madsen, Vojens.

11 kvægavlsforeninger, deraf 8 med kunstig sædooverføring = 45.000 køer. 87 kontrolforeninger, omfattende 4.200 besætninger med ialt 50.000 køer.

SØNDERJYDSK FÆLLESLEDELSE

Sønderborg-kredsen

Formand: Gårdejer Hans Skau, Lillehave, Aabenraa.

Konsulent: Kr. Dahlgård Jensen, Vester Soltrup.

Fællesledelsen omfatter 33 kontrolforeninger med ca. 20.000 køer, og 1 kvægavlsforening med ca. 2700 medlemmer og godt 34.000 køer.

SØNDERJYDSK AVLSFORENING

FOR SORTBROGET DANSK MALKEKVÆG

Formand: Gårdejer Jens Holm, Langager pr. Skodborg J.

Konsulent: B. Vinge Madsen, Vojens.

(237 medlemmer — 4.700 køer).

HESTEAVLSFORENINGER

DE SAMVIRKENDE JYDSKE HESTEAVLSFORENINGER

Kontor: Østergade 9, Aarhus.

Formand: Gårdejer H. Chr. Hansen, Robdrup pr. Randers.

Næstformand: Gårdejer Erik Bundgaard, Fuglsang, Nørager.

Konsulent: Chr. Hansen, Aarhus.

STAMBOGSFØRING

STAMBOGSFØRINGEN FOR HESTE AF JYDSK RACE

Udvalgets formand: Gårdejer H. Chr. Hansen, Robdrup, Randers.

Stambogsfører: Landskonsulent Chr. Hansen, Aarhus.

FJERKRÆAVL

FÆLLESUDVALGET FOR FJERKRÆAVLEN I SØNDERJYLLAND

Arbejdsområde i samtlige sønderjydske landbo-, husmands- og fjerkræ-avlerforeninger.

Formand: P. J. Buchard, Kliplev, telf. 8 79 59.

Konsulent: Anker Ammitsbøll, Rødekrø, telf. 6 23 12.

SLAGTERIER

DE SAMVIRKENDE DANSKE ANDELS-SVINESLAGTERIER

Kontor: Axelborg, København V.

(Omfatter 62 andelsslagterier og 20 bl-virksomheder).

Formand: Forstander Johs. Dons Christensen, Stendelgård, Haderslev.

Sekretær: Direktør H. Behnke.

SLAGTERIER I NORDSLESVIG

ANDESSLAGTERIER

Aabenraa:

Formand: Gårdejer Jesper Th. Hansen, »Roosthøj«, Roost pr. Branderup J.

Direktør: Fr. Johansen.

Graasten:

Formand: Joh. Philipsen, Lundtoftbjerg.

Direktør: H. Thede Bossen.

Rødning:

Formand: Gårdejer R. Mathiasen, Stenderup pr. Rødning.

Direktør: C. J. Rübner-Petersen, Rødning.

Sønderborg:

Formand: Gårdejer Jens Iversen, Paradisgård, Lambjergskov pr. Kirkehørup.

Direktør: O. F. Bagge.

Tønder:

Formand: Gårdejer Knud Madsen Knag, Østerende pr. Ballum.

Direktør: Holger Andresen.

Vojens:

Formand: Gårdejer Jørgen Fallesen, Tørning pr. Hammelev.

Direktør: Th. Mossing Jensen.

PRIVATSLAGTERIER

A/S Bylderup-Bov og Omegns Eksportslagteri.

Direktør: H. Enderlein.

A/S J. D. Koopmanns Svineslagteri, Haderslev.

Direktør: A. Blum Hansen.

A/S Skærbæk og Omegns Esportslagteri, Skærbæk.
Formand: Gårdejer Svend Aage Hansen, Ballum.
Direktør: Jacob Scherrebeck, Skærbæk.

D. L. K.

Anbenraa afdeling:

Formand: Gårdejer Jes Jessen, Rugbjerg pr. Hovslund.
Salgsleder: Gårdejer V. Søndergaard, Sdr. Ønlev, Hjordkær.
Bogholderi: Anbenraa Andels-Svineslagteri.

Haderslev afdeling:

Formand: Gårdejer Jakob Fromm, Grarupgård pr. Haderslev.
Salgsleder: Gårdejer Jens Lund, Gabøl.
Bogholderi: Andelsbanken.

Tønder afdeling:

Formand: Gårdejer Johs. Petersen, Vestermark, Abild.
Salgsledere: Jørgen Petersen, Døstrup, Nikolai Dellefsen, Højer,
Lorenz Johansen, Bredevad.
Bogholderi: H. Christiansen, Strucksallé, Tønder.

Sønderborg afdeling:

Formand: Jens Iversen, Paradisgård, Als.
Salgsleder: Direktør O. Bagge, Andelsslagteriet.
Bogholderi: Sønderborg Andels-Svineslagteri.

MEJERIFORENINGER

DE DANSKE MEJERIFORENINGERS FÆLLESORGANISATION

Kontor: Rådhuspladsen 3, Aarhus.
Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.
Direktører: T. Mathlassen og V. P. Koek Henriksen.

DE SAMVIRKENDE JYDSKE MEJERIFORENINGER MEJERIKONTORET, AARHUS

Formand: Gårdejer K. L. Knudsen, Agdrup, Taars.

SØNDERJYDSK MEJERIFORENING

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.
Sekretær og kasserer: Statskonsulent Johs. Jensen, Aabenraa. (96 mejerier).

SØNDERJYDSK SMØREKSPORTFORENING, VOJENS

Formand: Gårdejer Jacob Jacobsen, Skærbæk.
Direktør: Th. Jensen. (42 mejerier).

SØNDERJYDSKE LANDMÆNDTS ANDELS SMØREKSPORTFORENING, SØNDERBORG

Formand: Gårdejer Chr. Speggers, Mjang pr. Kirkehørup.
Direktør: S. Røygård Petersen, Sønderborg. (35 mejerier).

DANSK MEJERISTFORENING

Kontor: Vindegade 74, Odense.
Formand: Mejeribestyrer Frilev Nielsen, Tørring, Lemvlg.
Sekretær: M. Jeppesen, Odense.
Aabenraa amtskreds: Formand: Mejeribestyrer K. Frosch, Rødekro.
Haderslev amtskreds: Formand: Mejeribestyrer O. Damgaard, Øsby.
Sønderborg amtskreds: Formand: Mejeribestyrer Korsholm Petersen, Ketting.
Tønder amtskreds: Formand: Mejeribestyrer P. Petersen, Løgumgaard.

III. Handelsorganisationerne

GROSSERER-SOCIETETETS KOMITE, BØRSEN

Formand: Grosserer Chr. Saugman, København.

PROVINSHANDELSKAMMERET

Formand: Grosserer Henry J. Jakobsen, Aarhus.

Øvrige kammermedlemmer:

Købmand Erik Genefke, Hobro

Direktør Hans Flinch, Odense

Borgmester J. Hagemann-Petersen, Kalundborg

Direktør Hans Petersen, Sønderborg

Direktør Henry Pedersen, Maribo

Direktør Hans Kargaard-Thomsen, Slugelse

Direktør Viggo Østergaard, Aarhus

Direktør H. Tinglev-Hansen, Randers.

Sekretariat: Kompagnistræde 32 a, København K.

Jyllands-afdelingen: Ny Banegårdsgade 45, Aarhus.

HANDELSSTANDSFORENINGERNE I SØNDERJYLLAND

Handelsstandsforeningerne i

Haderslev: Formand: Købmand A. Hundedvad.

Aabenraa: Formand: Direktør Tage Fink.

Graasten: Formand: Købmand Alfred Johansen.

Sønderborg: Formand: Grosserer T. Møller.

Tønder: Formand: Grosserer H. M. Riggelsen.

HANDELS- OG HANDVÆRKERFORENINGER

Toftlund Handelsforening: Formand: Otto Frej.

Toftlund Haandværkerforening: Formand: Niels Høeg.

DE SAMVIRKENDE KØBMANDSFORENINGER I DANMARK

Formand: Købmand Knud Aagaard, Aarhus.

Med 130 afdelinger, fordelt i 4 centralorganisationer.

Centralorganisationen for Jylland, formand: Købmand Chr. Johanson, Fredericia.

Derunder De samvirkende sønderjydske Købmandsforeninger,

formand: Købmand Poul Thomsen, Krusaa.

Haderslev og omegn:

Formand: Købmand Johs. Mathiesen, Storegade 71, Haderslev.

Midtsønderjyllands Købmandsforening:

Formand: Købmand Jeppe Gaarde, Toftlund.

Aabenraa og omegn:

Formand: Købmand Lütje Hansen, Aabenraa.

Graasten og omegn:

Formand: Købmand Georg J. Jessen, Trappen, Graasten.

Tønder Amts Købmandsforening:

Formand: Købmand Chr. Muusmann, Bylderup-Bov.

Tønder Kolonialhandlerforening:

Formand:

Løgumkloster Handelsforening:

Formand: Bogholder Frode Hansen.

Sønderborg Købmandsforening:

Formand: Købmænd G. Degn, Sønderborg.

Sønderborg Amts Købmandsforening:

Formand: Købmand Hans Krogh, Lavensby.

BRUGSFORENINGER

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, hovedkontor: Njalsgade 15, København S.

Formand for bestyrelsen: Professor, dr. oec. P. Nyboe Andersen, Humlebæk.
Førstedirektør: cand. polit. Ebbe Groes, København.

Medlem af repræsentantskabet: Gårdejer Laur. Nielsen, Buskmosø, Rinkenæs.
Handelsafdeling i Sønderborg, Kongevej 48-54.

Forretningsfører: E. Skovmand, Vejen.

INDKØBSFORENINGER

Dansk Andels Gødningsforretning.

Hovedkontor: »Axelborg«, København V.

Formand for bestyrelsen: Gårdejer Jens P. Just, Enghavevej 14, Skive.

Direktør: Finn Thøgersen, København.

Medlemmer af repræsentantskabet: Gårdejer Hans Claussen, Blans Skov, Avn-
bøl, og forpagter Holger Behrens, Grøngård, Jejsing.

Afdelingskontor i Aabenraa, Nyhavn.

Forretningsfører: Axel Nielsen, Aabenraa.

HANDELSGØDNING

er

ANDELSGØDNING

Bliv medlem af lokalforeningen og drag fordel af de økonomiske goder, som sammenslutningen D. A. G. har tilvejebragt.

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

Nyhavn

Telf. 2 28 82

Aabenraa

Jydsk Andels-Foderstofforretning.

Hovedkontor: »Axelborg«, København V.

Formand for bestyrelsen: Gårdejer, folketingsmand Ejnar Hansen,
»Bjørnekær« pr. Rødning.

Direktør: J. E. Olesen, København.

Medlem af repræsentantskabet: Gårdejer Laurits Nielsen, »Buskmose«
pr. Rinkenæs.

Afdelingskontor i Aabenraa.

Forretningsfører: T. G. Petersen, Aabenraa.

IV. Håndværk og industri

HANDVÆRKSRADET

Kontor: H. C. Andersens Boulevard 20, København.

Formand: Oldemand, skrådermester Poul Persson, K., DM. p.p., København.

I bestyrelsen: Snedkermester N. Høyberg-Larsen, R., Aabenraa, tømrermester
Chr. Jensen, Bolderslev, snedkermester Hans Spørensens, Vollerup.

HANDVÆRKER- OG INDUSTRIFORENINGER I SØNDERJYLLAND

Aabenraa Haandværker- og Industriforening:

Formand: Snedkermester N. Høyberg-Larsen, Aabenraa.

Christiansfeld og Omegns Haandværkerforening:

Formand: Smedemester N. Holm.

Graasten Haandværkerforening:

Formand: Glarmester Alnor.

Haderslev Haandværkerforening:

Formand: Murermester Johs. Hansen. Telf. 2 23 68.

Løgumkloster Haandværkerluug:

Farvermester P. Pors.

Sønderborg Haandværker- og Industriforening:

Formand: Malermester Chr. Paulsen, Løngang 7, Sønderborg.

Telf. (044) 2 21 48.

Håndværkerskolen i Sønderborg. Telf. (044) 2 47 44.

Tønder Haandværkerforening:

Formand: Vulkanisørmeester A. J. Rasmussen, Tønder. Telf. 2 14 53.

V. Kreditinstitutioner

SØNDERJYLLANDS KREDITFORENING

Kontor: Aastrupvej, Haderslev.

Direktion: S. Marcussen, M. Thuesen, H. Bayer.

Repræsentantskabet: Formand: Gårdejer J. Ravn, Simmersted, næstformand:
murermester Johs. Hansen, Haderslev, gårdejer Hans Lyck, Varnæs, gård-
ejer Claus Clausen, Havnbjerg, gårdejer Hans Mattesen Boesen, Sønder-
næs, gårdejer Haakon Fink, Brændstrupgård, købmand Anton Hundevadt,
Haderslev, gårdejer Lane Frederiksen, Sillerupgård, gårdejer Morten Holm,
Halk, gårdejer Laurids Møller, Bovlund, ingeniør Jes Eegholm, Sønder-
borg, rentier I. H. Østergaard, Gubøl, gårdejer P. Heisel, Kassøgård, gård-
ejer Asmus A. Lyck, Vlbøge, borgmester Erik Jessen, Aabenraa, byg-
mester P. Villadsen, Sønderborg, købmand Chr. Muusmann, Bylderup,
gårdejer Niels Nielsen, Daler.

VEST- OG SØNDERJYDSKE KREDITFORENING

Kontor: Ringkøbing.

Direktion: Adm. direktør P. Valeur, Ringkøbing, og landbrugskyndige direktører: Gårdejer Jens Jensen, Sdr. Esp pr. Tim, og gårdejer Ejnar Puggaard, Gredstedbro.

Formand for repræsentantskabet: Gårdejer Marius Bisgaard, L. Thoustrup, Mejrup pr. Holstebro.

Repræsentanter for Sønderjylland: Gårdejer Fedder Mathiesen, Randerup pr. Ballum, gårdejer Poul H. Outzen, Ellum pr. Løgumkloster, og gårdejer Peder N. Pedersen, Oxlundgård pr. Fole.

JYDSK GRUNDEJER KREDITFORENING, HERNING

Direktion: Holger Jepsen, J. Møller, O. Nielsen.

Repræsentanter for Sønderjylland:

Fritz Biehl, Graasten, for Aabenraa-Sønderborg amt.

Jørgen Brodersen, Bredebro, for Tønder amt.

Hans Timmermann, Gram, for Haderslev amt.

NY JYDSKE KJØBSTAD-CREDITFORENING, AARHUS

Direktion: Arkitekt, m. a. n. Ejnar Poulsen, exam. jur. J. Juul-Nielsen og cand. jur. Svend Dal.

Formand for repræsentantskabet: Landsretssagfører Karmark Olsen, Randers. Medlem af repræsentantskabet: Konsul Jørgen M. Hansen, Aabenraa, direktør J. P. Skøtt, Haderslev, arkitekt P. J. Petersen, Tønder, og ejendomshandler S. Albrechtsen, Sønderborg.

JYDSK HYPOTEKFORENING

Kontor: Aarhus.

Direktion: Landsretssagfører Holger Nielsen (adm.)

Arkitekt Jep Fink, Aabenraa, og

Landsretssagfører Olaf Smedegaard Andersen, Herning.

KREDITFORENINGEN AF EJERE AF MINDRE EJENDOMME PÅA LANDET I JYLLAND

Landsretssagfører A. Brink Jensen, adm. direktør.

Medlem af repræsentantskabet for Sønderjylland: Husmand Jørgen Petersen, Blans pr. Avnbøl, J. Horsbøll, Tofthund.

LANEKASSEN FOR SØNDERJYLLAND

Bestyrelsen:

Administrative udvalg: Afdelingschef i finansministeriet P. Bjørn Olsen (formand), kontorchef i finansministeriet L. Frederiksen, R. af D.

Øvrige bestyrelse:

For Haderslev amt:

Sparekassedirektør P. K. Lyck, Rødding, og medlem af ligningsrådet Andreas Friis, Vonsbæk.

For Tønder amt:

Fhv. landstingsmand Alfred Kristensen, Bylderup-Bov, og skyldrådsformand Chr. Hansen, Vlsby.

For Sønderborg og Aabenraa amter hhv.:

Amtrådsmedlem Anders Schmidt, R. af D., Faurholm, Over Tandset, og
folketingsmand P. W. Teichert, Søgaard pr. Kliplev.

Sekretær for udvalget: Ekspeditionssekretær H. Dyrskjødt, Finansministeriet.

Administration: Finansministeriets 1. statsaktivkontor, Store Kongensgade 47,
København K.

LANDEVÆRNET

Kontor: Tinglev.

Formand: Fhv. lærer J. Refslund Poulsen, Bjerndrup pr. Løgumkloster.

Næstformand: Gårdejer Math. Christiansen, Ll. Grøndgård pr. Jejsing.

Sekretær: Gårdejer Karsten Th. Gregersen, Frøslev, Padborg.

Forretningsfører: Sparekassedirektør V. Beyer, Tinglev.

Solofabriken A/S

Sønderborg . Telefon • 2 21 23

Danske organisationer og institutioner i Sydslesvig

SYDSLESVIGSK FORENING (SSF)

Formand: Rektor Hermann Tychsen, Mørviggade 155 a, Flensborg, telf. 51 71.

186 distrikter og afdelinger med ialt 28.293 medlemmer.

8 amter med hver 1 sekretariat og 1 sekretær:

Flensborg by:

Formand: Lærer Claudius Christiansen, Skovgade 43, Flensborg, telf. 44 25.

Sekretariat: Nørregade 76, Flensborg, telf. 47 66.

Sekretær: Hans Wolff.

Flensborg amt:

Formand: Gårdejer Christian Mahler, Havrup Mark, telf. Barderup 130.

Sekretariat: Nørregade 76, Flensborg, telf. 58 27.

Sekretær: Nils Petersen.

Gottorp amt:

Formand: Fhv. rådmand Andreas Paysen, Amselgade 37, Slesvig.

Sekretariat: Lolfod 69, Slesvig, telf. 20 88.

Sekretær: Magnus Bichel.

Egernførde amt:

Formand: Johs. Rönna, Meinigergade 21, Egernførde.

Sekretariat: H. C. Andersensvej 20, Egernførde, telf. 25 27.

Sekretær: Günter Dreller.

Rensborg nørreamt:

Formand: Kullhandler Johs. Petersen, Rosenvvej 2, Bydelsdorf, telf. 34 17.

Sekretariat: »Amlmandsgårdene«, Portgade 4, Rensborg, telf. 33 76.

Sekretær: Peter Häbel.

Ejdersted amt:

Formand: Gårdejer Otto Andresen, Vollervik, telf. Garding 325.

Sekretariat: Joh. Adolfs-Gade 22, Tønning, telf. 412.

Sekretær: Hans Heinrich Rage.

Husum amt:

Formand: Gdr. Hans Perschke, Hatsted Mark.

Sekretariat: Klaus-Groths-Gade 47, Husum, telf. 25 27.

Sekretær: Wilhelm Müller.

Sydtønder amt:

Formand: Skoleleder Ernst Meyer, Medelby, telf. 183.

Sekretariat: Østervej 55, Nibøl, telf. 328.

Sekretær: Willy Fries.

SYDSLESVIGSK VÆLGERFORENING (SSV)

Formand: Chefredaktør Karl Otto Meyer, Flensborg Avis, telf. 78 55.

Ved Forbundsvalgvalget i 1961 opnåede SSV 25.449 stemmer; ved Kommunalvalgvalget i 1962 opnåede SSV 28.262 stemmer, ved Landdagsvalget i 1962 opnåede SSV 26.883 stemmer. Har for tiden 1 landdagsmand, 11 byrådsmedlemmer i Flensborg (overfor 28 tyske), 15 medlemmer i de sydslesvigske kreds-dage og 174 i de sydslesvigske kommunale råd.

SSV's Landssekretariat: Nørregade 76, Flensborg, telf. 31 53.

Landssekretær: Hermann Bornholdt.

Sekretær: Jakob Meyer.

FORINING FOR NATIONALE FRASHE

(Friserforening)

Formand: Gårdejer Carsten Boysen, Rlum, telf. Nibøl 586.

Sekretariat: Lindholm, telf. Nibøl 435.

Sekretær: Alfred Boysen.

* * * *

CHRISTIANSLYST

(Ungdomshjem). — Nottfeld pr. Sønderbrarup, telf. Sønderbrarup 229.

Ungdomskonsulent Knud Mortensen.

DANSK CENTRALBIBLIOTEK I SYDSLESVIG

Nørregade 59, Flensborg, telf. 79 54. Overbibliotekar: Torben Glahn.

Biblioteker i Slesvig og Husum. Derudover har Flensborg tre filialer + 1 filial i Alderdomshjemmet. I alt findes der 79 udlånssteder i hele Sydslesvig (bogbilvirksomhed), af disse omfattes også filialerne i Harreslev, Kappel, Frederikstad og Tønning.

12 bibliotekarer (deraf 1 i Slesvig og 1 i Husum).

Bogbestand i alt 132.859 (81.341 til voksne og 51.518 til børn).

1962-63 udlånt i alt 191.123 bøger (83.482 til voksne og 107.641 til børn).

DANSK GENERALSEKRETARIAT

Nørregade 76, Flensborg, »Flensborghus«, telf. 78 21 . 78 22 . 78 29.

Generalsekretær Hans Ronald Jørgensen.

Kontorchef Lars Heinrich Schubert.

Fuldmægtig Gertrud Reich.

DEN DANSKE KIRKE I SYDSLESVIG

Dansk Kirkekontor, Wrangelgade 14, Flensborg, telf. 29 25.

Forretningsfører: Erik Matthiesen.

Førstepræst: Provst H. Kvist, Wrangelgade 14, Flensborg, telf. 29 25.

8 sekretærer, 25 præster, 55 menigheder, 103 prædikesteder.

DANSK LÆRERFORENING FOR SYDSLESVIG

Formand: Skoleleder Jørgen Petersen, Ladelund, telf. 167.

DANSK MENIGHEDSPLEJE, FLENSBORG

Forstanderinde: Frk. Astrid Matthiesen, »Ansgar«, Toosbügade 7, Flensborg, telf. 58 39.

DANSK PIGESPEJDERKORPS SYDSLESVIG

Korpschef: Gymnasieoverlærer, frøken Grethe Bierring, Riddergade 27, Flensborg, telf. 27 76.

8 troppe og 5 flokke.

DANSKSINDEDE SYDSLESVIGSKE KRIGSDELTAGERE

Formand: Johs. Ankersen, Toosbügade 31, Flensborg, telf. 50 86.

DANSK SKOLEFORENING FOR SYDSLESVIG

Formand: Bibliotekar Fr. Mommsen, Nørregade 59, Flensborg, telf. 87 52/198.
Skoleinspektør, cand. mag. Chr. Thorup Nielsen, Ridderg. 27, Flensborg,
telf. 24 98.
Kontor: Riddergade 27, Flensborg, telf. 74 55.
80 skoler med 4.189 elever, 292 lærere.
40 børnehaver med 1.096 børn, 68 børnehavelærere.
1 gymnasium og 3 mellemskoler med tysk-anerkendte examina.

DANSK SPEJDERKORPS SYDSLESVIG

Korpachef: Lærer Dirch Jørgensen, Flensborgg. 3, Slesvig, telf. 23 45.
(5 troppe).

DANSK UNGDOMS- OG VANDRERHJEM

Neuwerkstrasse 6, Slesvig, telf. 35 37.
Bestyrerinde: Fru Ester Lovmand.

DANSK SYGEPLEJEFORENING, FLENSBORG

Formand: Fru Kristiane Fischer, Eckenersgade 9, Flensborg, telf. 38 43.

DE SYDSLESVIGSKE FOLKEDANSERE

Formand: Knud Sørensen, Norderalle 1, Flensborg.

DE SYDSLESVIGSKE FOLKEKOR

Formand: Skoleinspektør Hans M. Futterup, Paulineallé 2, Lyksborg, telf. 547.
Overdirigent: Skoleleder Alfred Sonne Jakobsen, Harreslev Mark, dansk skole,
telf. Flensborg 52 89.
Vicedirigent: Skoleleder Børge Krebs Lange, Tarup, dansk skole,
telf. Flensborg 20 88.
8 korforeninger. (5 kor er f. t. uden dirigent).

DE SYDSLESVIGSKE HUSMODERFORENINGER

Formand: Fru Line Mommsen, Nørregade 59, Flensborg, telf. 87 52/198.
Konsulent: (Vakant). — 20 lokalforeninger.

DEN SLESVIGSKE KVINDEFÖRENING

Formand: Fru Anna Büchert, Husby, telf. 508.
Konsulent: Frk. Gudrun Jensen, Søndergade 48, Harreslev Mark,
telf. Flensborg 33 95. 62 lokalforeninger.

FLENSBORG AVIS

Storegade 83-85, Flensborg, telf. 78 55.
Chefredaktør Karl Otto Meyer. **Direktør** Rolf Lehfeldt.

FLENSBORG HANDELSKREDS

Formand: Grosserer C. Peetz, Holm 9, Flensborg, telf. 58 00.

FORENINGEN AF SYDSLESVIGS STUDERENDE (FSS)

Formand: Lærerinde, frk. Enke Heitmann, Lindholm, telf. Nibøl 701.

FRIVILLIGT DRENGEFORBUND I SYDSLESVIG

Distriktsleder: Pastor Walther Jessen, Nørregravene 72, Flensborg, telf. 35 21.
Forbundssekretær: Lærer Jens Døssing, Stuhrs Allé 16, Flensborg, telf. 84 67.
11 kredse — 1 orkester i Flensborg.
Sommerlejr ved Tarp (»Trenc-hyttene«).

FÆLLESLANDBOFORENINGEN FOR SYDSLESVIG

Formand: Gårdejer Erik Paulsen, Musbæk, telf. Flensborg 44 68.
Kontor: Storegade 2, Flensborg, telf. 59 75.
Landbrugskonsulent Aage Sørensen.

- 1. Landboforeningen for Flensborg og Omegn**
Formand: Gårdejer Erik Paulsen, Musbæk, telf. Flensborg 44 68.
Konsulent: Aage Sørensen, Jaruplund Mark, telf. Flensborg 10 95.
- 2. Landboforeningen for Sydangel**
Formand: Christen Hansen, Mølmark, telf. Sprup 258.
Konsulent: Christen Møller, Sønderbrarup, telf. 249.
- 3. Landboforeningen for Gottorp Amt**
Formand: Claus Buck, Christiansholm, Rensborg amt, telf. 20.
Konsulent: Hans Chr. Paulsen, Sligade 40, Slesvig, telf. 34 45.
- 4. Landboforeningen for Husum og Omegn**
Formand: Thomas Brodersen, Büttjebüll, Post Sterdebüll.
Konsulent: Gerhard Luth, Adolf-Mengesgade 3, Husum, telf. 28 33.
- 5. Landboforeningen for Ejdersted**
Formand: Gårdejer Otto Andresen, Vollervik, telf. Garding 325.
Konsulent: Gerhard Luth, Adolf-Mengesgade 3, Husum, telf. 28 33.
- 6. Landboforeningen for Sydtønder Amt (gest)**
Formand: Peter Andresen, Kallehave pr. Læk, telf. Læk 427.
Konsulent: Harald Holm Jacobsen, Hovedgade 2, Nibøl, telf. 627.
- 7. Den nordfrisiske Landboforening (marsken)**
Formand: Gårdejer Carsten Boysen, Risum, telf. Nibøl 586.
Konsulent: Dr. Math. Schmidt-Tychsen, »Bahrenhofe« pr. Nibøl, telf. 470.

GAMLES VÆRN

Formand: Fru Valborg Glahn, Nørregade 59, Flensborg, telf. 45 18.

HANDVÆRNETS FÆLLESREPRÆSENTATION I SYDSLESVIG

Formand: Malermester Alex Herz, Hornbrunnen 8, Slesvig, telf. 23 03.
Kontor: Storegade 2, Flensborg, telf. 29 49.
Sekretær: Hellmut Tiedemann.
5 lokale håndværkerforeninger. 6 repræsentationer.

JARUPLUND HØJSKOLE

Forstander: Niels Bøgh Andersen, Jaruplund, telf. Barderup 182.

KFUM OG K I SYDSLESVIG

Kredsformand:
Distriktssekretær: Jørgen Bundesen, Bogholm ved Lyksborg, telf. 691.
8 foreninger og klubber.

SLESVIGSK KREDITFORENING

Formand for tilsynsrådet: Gårdejer Christian Mahler, Havrup Mark,
telf. Bårderup 130.
Kontor: Storegade 2, Flensborg, telf. 59 75.
Forretningsfører: Nis Hansen.

SÜDSCHLESWIGISCHE HEIMAT-ZEITUNG

(Südschleswigscher Verlag Der Schleswiger G. m. b. H.)
Storegade 4, Flensborg, telf. 74 44.
Chefredaktør Carl Hagens. — Forlagsdirektør Peter Jans.

SYDSLESVIGSK DANSKE KUNSTFORENING

Formand: Bibliotekar Gynther Hansen, Nørregade 59, Flensborg, telf. 79 54.

SYDSLESVIGSK DANSKE UNGDOMSFÖRENINGER

Formand: Skoleleder Wilh. Klüver, Læk, telf. 403.
Dansk Ungdomssekretariat: Marlegade 20, Flensborg, telf. 51 56.
Forretningsfører: Karl Krügg.
97 enkeltforeninger og 11 ungdoms- og fritidshjem samt 27 »Ungdommens
Dagligstuer«.

SYDSLESVIGSK ERHVERVSFOND

Formand for tilsynsrådet: Grosserer Hans Paulsen, Fritz-Reuter-Weg 8,
Flensborg, telf. 77 11.
Kontor: Skibbroen 41, Flensborg, telf. 66 21.
Forretningsfører: Rolf Lehfeldt.

SYDSLESVIGSK SUNDHEDSTJENESTE

Formand for Sundhedsrådet og Arbejdsudvalget: Stadskoleinspektør Heinr.
Fischer, Eckenergade 9, Flensborg, telf. 38 43.
Kontor: Skovgade 45, Flensborg, telf. 31 18.
Forretningsfører: Franz Wingender.
1 skolelæge med assisterende læge, 1 skoletandlæge, 27 distrikts-, hjemme-
og stationssygeplejersker og 6 sundhedsplejersker.

SØNDERJYSK ARBEJDERFORENING (S.A.F.)

Formand: Heinz Homann, Højgade 15, Flensborg.

UNION-BANK A/S

Storegade 2, Flensborg, telf. 77 57.
Direktør Johan Wrang. — Direktør Christian Schütt.

KGL. DANSK KONSULAT

Nørregravene 19, Flensborg, telf. 33 05.
Generalkonsul, prof., dr. phil. Troels Fink.
Vicsekonsul Holger Nyvang Knudsen.

Undervisning

HØJSKOLER OG LANDBRUGSSKOLER

- Rødding Højskole, Rødding. Forstander Føg Pedersen.
Hoptrup Højskole, Hoptrup. Forstander Axel Nielsen.
Danebod Højskole, Fynshav, Als. Forstander Gunner Rußmussen.
Graasten Landbrugsskole. Forstander Karlskov Jensen.
Hønshoved Højskole, Rinkenæs. Forstander Hans Haarder.
Telf. Hokkerup 5 87 30.
Idrætshøjskolen i Sønderborg. Forstander A. Søgnaard Jørgensen.
Telf. Sønderborg 2 18 48 og 2 18 50.
Bibelhøjskolen, Løgumkloster. Forstander S. Jul Nielsen.

EFTERSKOLER

- Agerskov Ungdomsskole, Agerskov. Forstander Agnete Tang.
Hoptrup Efterskole, Hoptrup. Forstander Axel Nielsen.
Vojens Ungdomsskole, Vojens. Forstander E. Hagelsø.
Sommersted Ungdomsskole. Forstander M. Linderoth.
Nordborg Efterskole, Nordborg, Als. Forstander Boye Andersen.
Sundeved Ungdomsskole. Forstander Aage Rasmussen.
Rinkenæs Ungdomsskole. Forstander G. Peters-Lehm.
Højer Ungdomsskole. Forstander Hans Bogh.
Luthersk Missionsforbunds Efterskole, Løgumkloster.
Forstander H. P. Mogensen.

HUSHOLDNINGSSKOLER

- Als Husholdningsskole, Vollerup. Forstander Johanne Hansen.
Graasten Husholdningsskole, Graasten. Forstander Olga Reppien og
Ebba Drewes.

Cimbria

TØMMERHANDEL - AKTIESELSKAB

Telefon 2 20 00*

Aabenraa

JAGTTABEL

PATTEDYR

Må jages hele året:

Egern, grævling, lusmår (skovmår er totalfredet), hvaler, ilder, kanin, muldvarp, ræv, sæler og væseler.

Må jages til følgende tider:

Råbuk og sikahjort	15. maj-14. juli og 1. okt.-31. dec.
Dåhjort og kronhjort	1. sept.-28. febr.
Hare	15. okt.-18. dec.
Rå og sikahind	1. okt.-31. dec.
Dåhind, kronhind og disses kalve	1. okt.-28. febr.
Odder	1. aug.-28. februar

Totalfredet:

Elsdyr, pindsvin, skovmår og flagermus.

FUGLE

Må jages hele året:

Gråspurv, husskade, krage, råge og alle vildgæs (undtagen bramgås, der er totalfredet, samt grågås og kanadisk gås, der kun må jages fra 1. august—31. december).

Må jages til følgende tider:

Fiskehejre	1. juli-31. dec.
Havmåger og skarver	1. aug.-30. april
Blisgås	1. aug.-31. dec.
Regnspejler	1. aug.-31. dec.
*) Svømmeænder (undtagen gravand, der er totalfredet), grågås, huldue, ringdue, skovskade, vade-fugle (undtagen fiskehejre, klyde, præstekraver, rødtrum, skehejre, skovsnepe, stenvender, storke, trane og trapper) samt vandhøns	15. aug.-31. dec.
Måger (undtagen havmåger)	1. aug.-31. januar
Taffeland	15. aug.-31. januar
Duehøg og spurvehøg (alle andre rov-fugle er totalfredet)	1. nov.-31. marts
Musvåge	1. nov.-31. januar
Ederfugl	1. okt.-31. januar
Fasanhaner	1. okt.-31. dec.
Fasanhøner	21. okt.-31. nov.
Dykænder (undtagen ederfugl, der kun må jages fra 1. september til 28. februar, rødhovedet and, der er totalfredet, skalleslugere, der kun må jages fra 18. september til 31. januar, og taffeland, der kun må jages fra 15. august til 31. januar)	1. sept.-28. februar
*) Svømmeænder har i de senere år været fredet til og med 14. aug.	

Agerhøne, grouse og vagtel	18. sept.-1.nov.
Urhane (hønen er totalfredet)	15. juli-31. juli
Alkefugle, allike, kjoever, lappedykkere, lommer, skalleslugere, stormfugle, sjagger, solsort og andre drosler ..	18. sept.-31. januar
Skovsneppe	24. sept.-7. april

Totalfredet: Bramgås, gravand, gøg, klyde, præstekraver, ravn, samtlige rovfugle, der ikke er nævnt forud, altså alle falke (undt. vandrefalk), fiskeørn, glenter, gribbe, vintermusvåge og ørne; dernæst rødhovedet and, rørdrum, skehejre, spætter, stenvender, steppehøne, storke, sule, svaner, terner, tjurhane og -høne, trane, trapper, turteldue, tyrkisk due, ugler, urhøne og vendehals.

Desuden er alle i jagtloven ikke særlig nævnte fugle totalfredet.

Dykænder samt andre fugle og pattedyr (undt. sæler) må fra motorbåd ikke jages fra 31. maj til 1. oktober og i Øresund overhovedet ikke hele året.

Iøvrigt henvises til meddelelserne i »Dansk Jagttidende«.

UNDTAGELSER

Øen Als:

- Råbukke fra 15. maj til 15. juli.
- Råvildt fra 1. november til 31. december.
- Harer fra 1. november til 18. december.
- Fasanhaner fra 1. november til 31. december.
- Fasanhøner fra 21. november til 30. november.
- Skovduer fra 15. august til 31. december.

SÆRFREDNINGER

for de sønderjydske landsdele undtagen Als

Harer må jages fra 15. oktober til 18. december.

Fasanhaner fra 15. november til 31. december.

Fasanhøner totalfredet i 1963.

Rømø:

- Råbukke fredet fra 15. juni til 14. juli.
- Råvildt fra 1. oktober til 19. november og fra 19. december til 31. december.

Ribe amt:

Fasanhøner fredet.

Ringkøbing amt:

Fasanhøner fredet.

De sønderjydske landsdele:

Harer fredet til og med 14. oktober.

Vedrørende særfredninger tilrådes det at følge med, hvad der kommer af bekendtgørelser fra landbrugs- og statsministeriet i sommerens løb.

FREDNINGSTIDER FOR FERSKVANDSFISK

Gedde	40 cm	ingen
Laks	40 cm	1. okt.—31. marts
Havørred	40 cm	1. novbr.—31. jan.
— (i laksevande)	40 cm	1. okt.—31. marts
Søørred	40 cm	1. novbr.—31. jan.
Bækørred	25 cm	1. novbr.—31. jan.
Sandart	40 cm	1. maj—31. maj
Al	34,5 cm	ingen
Helt og Snæbel	35 cm	15. novbr.—14. dec.
Krebs, hun	9 cm	1. okt.—31. juli
— han	9 cm	1. okt.—31. marts

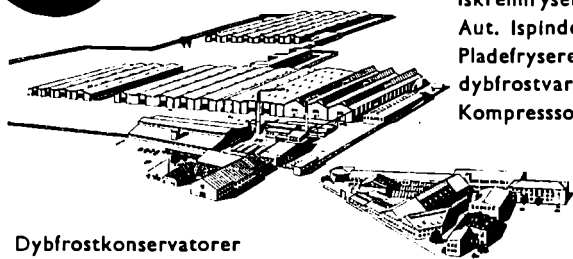
For fisk af nedennævnte art er fastsat følgende mindstemål, regnet fra snudespids til halefinnens spids (total længde).

Al	345 mm
Laks	400 mm
Havørred	400 mm
Helt	350 mm
Snæbel	350 mm
Gedde	400 mm
Bækørred	250 mm

Mere end 60 års erfaring i
KØLETEKNIK —

— bag hver detalje ...

Iskremfrysere
 Aut. Ispindel-frysere
 Pladefrysere for
 dybfrostvarer
 Kompressorer

Dybfrostkonservatorer
 Iskremkonservatorer . Køleskabe
 Selvbetjeningskølediske
 Hjemmefrysere m. m.

BRØDRENE GRAM A/S, VOJENS. TELF. (045) 4 14 21

DEN NORDSLESVIGSKE FOLKEBANK

GRAASTEN BANK

HADERSLEV BANK

FOLKEBANKEN FOR ALS OG SUNDEVED

TØNDER LANDMANDSBANK

5 GODE BANKFORBINDELSER

PORTO-TAKSTER

INDLANDET

Breve indtil 50 g	frankerede	35 øre
over 50—250 g	»	60 »
over 250—1 kg	»	120 »
Brevkort, enkelte	»	25 »
med betalt svar	»	50 »

Tryksager indtil 50 g		15 øre
over 50—250 g		25 »
over 250 g—1 kg		90 »

do. indtil 7 kg, alene indeholdende
reliefskrift til brug for blinde er portofrie.

Vareprøver

indtil 50 g	frankerede	15 øre
50—250 g	»	25 »
250—500 g	»	90 »

Blandede forsendelser:

Som for forretningspapirer, såfremt forsendelsen indeholder sådanne, ellers som for tryksager.

Brevpakker indtil en vægt af 250 g koster 60 øre, over 250 g indtil 1 kg koster 90 øre. — 45 × 20 × 10 cm.

Rulleform 45 × 15 cm. *Må ikke indeholde skriftlige meddelelser. Skal påtegnes »brevpakke«.*

For anbefaling af breve, brevkort, tryksager, vareprøver og blandede forsendelser betales yderligere 60 øre; anbefalede forsendelser skal forudfrankeres.

»Søndagsbreve«. Foruden den almindelige porto erlægges 55 øre. På konvolutten skal der stå: »Søndagsbrev« og den forsynes med diagonalkryds.

Søndagsbreve udbringes *kun i postkontorernes bydistrikter* og ved enkelte postekspeditioner.

Værdiporto

indtil 1000 kr.		150 øre
for hver følg. 2000 kr.		10 »

Pakker må som regel ikke være over 1,50 m i nogen retning, dog kan pakker i rulle- eller stangform være indtil 2 m lange.
 Rumfang ikke over 1 m³
 Pakker må ikke veje over 20 kg.
 Taksten for alm. pakker er:
 Vægtporto

	Voluminøse pakker og forsigtig- pakker øre	alm. pakker øre	Grønland øre
Vægt indtil 1 kg	180	120	225
over 1 til 5 kg	230	150	350
over 5 til 10 kg	420	275	600
over 10 til 15 kg	750	500	1000
over 15 til 20 kg	1430	950	1500

Foruden alm. pakkeporto skal betales tillægstakst for:
 Ilpakker: pr. 5 kg eller del heraf 300 øre
 Anbefaling: pr. forsendelse 150 »
 Værdipakker: værdiporto som for breve.

Luftpostpakker: pr. kg 100 øre
 Il- og luftpostpakker, der ønskes udbragt straks efter ankomsten til bestemmelsesposthuset må tillige sendes som »Ekspresspakke«.

Ekspresudbringning

i indre distrikt pr. 5 kg 150 øre
 i ydre distrikt kun indtil 5 kg 600 »
 Nattakst fra kl. 21,30—7,00 det dobbelte.

Postanvisninger

Beløb indtil 25 kr. 50 øre
 » 25—1000 » 80 »
 » 1000—2000 » 120 »
 » 2000—3000 » 150 »
 Indbetalingskort (Giro) 40 »

Postoprævninger og postindkasseringer

Beløb indtil 25 kr. 120 øre
 » 25—1000 » 150 »
 » 1000—2000 » 225 »
 » 2000—3000 » 300 »
 Kun giro » 3000—4000 » 360 »

Ekspresudbringning

	i det indre ekspresdistrikt	i det ydre ekspresdistrikt
Pakker	160 øre pr. 5 kg	6 kr.*)
Andre forsendelser	150 øre	5 kr.

For udbringning mellem kl. 21,30 og 7,00 betales det dobbelte. Sådant udbringning finder kun sted, når forsendelsen bærer en af afsenderen underskrevet påtegning derom.

UDLANDET

	Finland, Island Norge og Sverige	Øvrige udland	
Breve indtil 20 g	35 øre	60 øre	Største vægt 2 kg
250 g	60 »	pr. overskydende	
250—500 g	120 »	20 g 35 øre	
Breve over 500 g takseres som til øvrige udland efter hele vægten.			

Brevkort, enkelte	25 øre	35 øre
m. svar	50 »	70 »

Tryksager, indtil 50 g	15 øre	pr. 50 g	15 øre	3 kg
»	»	250 g	25 »	(en enkelt bog
»	»	1000 g	90 »	dog 5 kg)
»	over 1000 g som øvrige udland efter hele vægten.			

Særlig grænseporto**) til Tyskland (især Flensborg): Brevkort 25 øre og breve indtil 20 g: 35 øre. 30 km i luftlinie fra afsendelses-posthus til modtager-posthus.

Udlandspakketakster: Spørg postkontoret.

Banepakker

Enkelte stykker ilgods af indtil 25 kg's vægt befordres uden fragtbrev mellem alle jernbanestationer og billetsalgssteder samt flere dampskibsselskabers anløbspladser, når de er påklæbet banemærker, som nedenstående skema viser:

Vægt		indtil			
		5 kg	175 øre	
over 5 kg	»	10 kg	250 øre	
»	10 kg	»	15 kg	325 øre
»	15 kg	»	20 kg	400 øre
»	20 kg	»	25 kg	475 øre

*) Kun af vægt indtil 5 kg.

**) Om grænseportoområdets udstrækning spørg postkontoret.

Drægtighedstabel

Drægtighedens begyndelse	Fødsel kan ventes hos:			
	Hopper 329-345 dage	Køer 279-282 dage	Får 144-152 dage	Søer 112-115 dage
Januar 1	December 2	Oktober 8	Juni 2	April 25
" 8	" 9	" 15	" 9	Maj 2
" 15	" 16	" 22	" 16	" 9
" 22	" 23	" 29	" 23	" 16
" 29	" 30	November 5	" 30	" 23
Februar 5	Januar 6	November 12	Juli 7	Maj 30
" 12	" 13	" 19	" 14	Juni 6
" 19	" 20	" 26	" 21	" 13
" 26	" 27	December 3	" 28	" 20
Marts 5	Februar 3	December 10	August 4	Juni 27
" 12	" 10	" 17	" 11	Juli 4
" 19	" 17	" 24	" 18	" 11
" 26	" 24	" 31	" 25	" 18
April 2	Marts 3	Januar 7	September 1	Juli 25
" 9	" 10	" 14	" 8	August 1
" 16	" 17	" 21	" 15	" 8
" 23	" 24	" 28	" 22	" 15
" 30	" 31	Februar 4	" 29	" 22
Maj 7	April 7	Februar 11	Oktober 6	August 29
" 14	" 14	" 18	" 13	September 5
" 21	" 21	" 25	" 20	" 12
" 28	" 28	Marts 4	" 27	" 19
Juni 4	Maj 5	Marts 11	November 3	September 26
" 11	" 12	" 18	" 10	Oktober 3
" 18	" 19	" 25	" 17	" 10
" 25	" 26	April 1	" 24	" 17
Juli 2	Juni 2	April 8	December 1	Oktober 24
" 9	" 9	" 15	" 8	" 31
" 16	" 16	" 22	" 15	" November 7
" 23	" 23	" 29	" 22	" 14
" 30	" 30	Maj 6	" 29	" 21
August 6	Juli 7	Maj 13	Januar 5	November 28
" 13	" 14	" 20	" 12	December 5
" 20	" 21	" 27	" 19	" 12
" 27	" 28	Juni 3	" 26	" 19
September 3	August 4	Juni 10	Februar 2	December 26
" 10	" 11	" 17	" 9	Januar 2
" 17	" 18	" 24	" 16	" 9
" 24	" 25	Juli 1	" 23	" 16

Drægtighedstabel

Drægtighedens begyndelse	Fødsel kan ventes hos:					
	Hopper 329-345 dage	Køer 279-282 dage	Får 144-152 dage	Sær 112-115 dage		
Oktober 1	September 1	Juli 8	Marts 2	Januar 23		
" 8	" 8	" 15	" 9	" 30		
" 15	" 15	" 22	" 16	Februar 6		
" 22	" 22	" 29	" 23	" 13		
" 29	" 29	August 5	" 30	" 20		
November 5	Oktober 6	August 12	April 6	Februar 27		
" 12	" 13	" 19	" 13	Marts 6		
" 19	" 20	" 26	" 20	" 13		
" 26	" 27	September 2	" 27	" 20		
December 3	November 3	September 9	Maj 4	Marts 27		
" 10	" 10	" 16	" 11	April 3		
" 17	" 17	" 23	" 18	" 10		
" 24	" 24	" 30	" 25	" 17		

MARKEDSFORTEGNELSE 1964

Haderslev amt

Haderslev, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg. Hver mandag grisemarked.

Aabenraa amt

Aabenraa, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg. 11. febr., 21. juli og 15. dec. heste.

Hellevad, 6. maj og 14. okt. marked med heste og levekvæg.

Kliplev, 9. april og 10. sept. marked med heste og levekvæg.

Sønderborg amt

Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Skovby (Als), 25. sept. heste.

Tønder amt

Arnum, 4. maj og 7. okt. marked med heste og levekvæg.

Løgumkloster, 18. aug. heste.

Røme, 15. aug. fåremarked, (afholdes hvert år 3 lørdag i aug.)

Skærbæk, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg. Anden og fjerde fredag hver måned levekvæg.

Tønder, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Vejle amt

Brande, 3. marts, 7. april, 5. maj, 24. juli, 1. sept. og 13. nov. heste.

Egtved, 4. maj og 1. okt. heste.

Give, hver tirsdag med slagtekvæg.

Jelling, 22. sept. heste.

Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Vejle, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg; 6. febr., 2. og 30. april og 24. sept. heste.

Ringkøbing amt

Dalager, 27. aug. heste.

Herning, 8. jan., 7. febr., 6. marts, 14. april, 5. maj, 26. juni, 18. juli, 28. aug., 2. okt., 6. nov. og 9. dec. heste. Hver tirsdag eksportmarked for slagtekvæg. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag.

Holstebro, hver mandag eksportmarked for slagtekvæg. Hver torsdag marked for levekvæg og grisemarked; 10. jan., 14. febr., 20. marts 17. april, 6. maj, 11. juni, 24. juli, 10. sept., 9. okt. og 20. nov. heste samt levekvæg.

Lemvig, hver torsdag marked for heste og slagtekvæg.

Skjern, hver onsdag marked for heste og slagtekvæg. Hver lørdag marked for levekvæg.

Ulfborg, 26. aug. heste og levekvæg.

Vinderup, 28. april og 7. okt. heste.

Ribe amt

Brørup, hver mandag eksportmarked for heste og slagtekvæg. 15. jan., 19. febr., 18. marts, 8. og 22. april, 27. maj, 15. juli, 19. aug., 2. og 16. sept., 7., 21., og 28. okt., 4. og 18. nov., 2. og 16. dec. levekvæg. 11. marts, 6. maj, og 23. sept. heste og levekvæg.

Bække, 13. maj og 18. sept. heste.

Esbjerg, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg.

Grindsted, 12. marts, 23. april, 14. maj, 24. juni, 25. juli, 3. sept., 13. okt. og 21. nov. heste. Hver mandag marked for heste og slagtekvæg. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.

Ho, 29. aug. fåremarked.

Holsted, 6. jan., 9. april, 31. aug. og 11. nov. marked med heste og slagtekvæg.

Ribe, 13. marts, 17. april, 1. maj, 7. aug., 11. sept., 9. og 23. okt. og 13. nov. marked med heste og levekvæg. Hver mandag marked for slagtekvæg.

Varde, hver torsdag i april og okt. og hver første og tredje torsdag i de øvrige måneder marked med heste og levekvæg. Torvedag hver torsdag.

Vejen, 15. april, 26. juni og 9. sept. heste.

Vorbasse, 4. april, 23. juli og 12. okt. heste.

Ølgod, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Kvæg- og hestemarkeder i Sydslesvig 1964

Husum amt

Bredsted, kvægmarkeder afholdes (magerkvæg) 17. og 24. april, 1., 8., 15., 22., og 29. maj, 2., 9., 16., 23. og 30. oktober, 6., 13., 20., og

27. november, (heste) 14. marts, 12. juni, 19. september og 16. oktober – om fredagen afholdes der grisemarked (falder denne dag på en helligdag, afholdes grisemarkedet om lørdagen).

Fjælde (Viöl), (kvæg og heste) 21. april, 21. september, (hornkvæg) 5. maj.

Husum, (hornkvæg, magerkvæg og får) 8., 15., 22. og 29. januar, 5., 12., 19. og 26. februar, 4., 11., 18. og 25. marts, 1., 8., 15., 22. og 29. april, 6., 13., 20. og 27. maj, 3. juni, 1., 8., 15., 22. og 29. oktober, 5., 12., 19. og 26. november, 2. og 9. december, (slagtekvæg) 24. juni, 1., 8., 15., 22., og 29. juli, 5., 12., 19. og 26. august, 2., 9., 16., 23. og 30. september, 7., 14., 21. og 28. oktober, 4., 11., 17. og 25. november – om torsdagen afholdes grisemarked, (falder denne dag på en helligdag, afholdes grisemarkedet på en onsdag).

Langhorn, (kvæg og får) 25. april, 17. oktober, (heste) 8. august (2 dage).

Flensborg amt

Esgebæk, (kvæg og heste) 4. og 11. maj, 5. og 26. oktober.

Flensborg, hver mandag formiddag afholdes grisemarked, (falder denne dag på en helligdag, afholdes markedet den efterfølgende hverdag).

Slesvig amt

Frederiksstad, (heste) 21. juli, 8. september, 6. oktober og 17. november.

Slesvig, (heste og føl) 4. september. Om lørdagen afholdes grise-marked, (dog ikke, hvis denne dag falder på en helligdag).

Sønder Brarup, (heste) 27. juli.

Sønder Stabel, (kvæg) 21. april og 10. oktober.

Ejdersted amt

Tønning, (magerkvæg) 6., 13., 20. og 27. april, 4., 11. og 25. maj, (kvæg) 1., 8. og 15. juni, 1., 8., 15., 22. og 29. juli, 5., 12., 19. og 26. august, 2., 9., 16., 23. og 30. september, 7., 14., 21. og 28. oktober, 4. og 11. november, (heste og kvæg) 8. maj (3 dage) og 14. august (3 dage). Der afholdes grisemarked mandag formiddag, (falder denne dag på en helligdag, afholdes grisemarkedet på den forudgående lørdag).

Rensborg Nørreamt

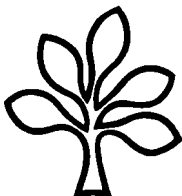
Rensborg, (hornkvæg og heste) 13. januar og 23. marts, (Rotenhöferhornkvæg og heste) 27. april, (magerkvæg) 4. maj, (hornkvæg og heste) 22. juni og 21. september, (Rotenhöferhornkvæg og heste) 26. oktober, (magerkvæg) 2. november, »Nutzhieh« (heste, hornkvæg, får og svin) hver mandag, (falder denne dag på en helligdag, afholdes markedet på den efterfølgende hverdag), om torsdagen afholdes grise- og fjerkræmarked, (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag).

Sydtønder amt

- Læk**, (grise) 6., 13., 20. og 27. januar, 3., 10., 17. og 24. februar, (grise og får) 2., 9., 16., 23. og 31. marts, (heste) 2. marts, (grise og får) 6., 13., 20. og 27. april, (heste) 27. april, (grise og får) 4., 11., 19. og 25. maj, (heste) 11. og 25. maj, (grise og får) 1., 8., 15., 22. og 29. juni, (grise) 6., 13., 20. og 27. juli, (magerkvæg og grise) 3., 10., 17., 24. og 31. august, (heste) 3. og 31. august, (magerkvæg og grise) 7., 14., 21. og 28. september, (heste) 14. september, (magerkvæg og grise) 5., 12., 19. og 26. oktober, (heste) 5. og 19. oktober, (magerkvæg og grise) 2., 9., 16., 23. og 30. november, (heste) 2. november, (grise) 7., 14., 21. og 28. december.
- Nibøl**, (grise) 7., 14., 21. og 28. januar, 4., 11., 18. og 25. februar, 3., 10., 17., 24. og 31. marts, (grise, får og magerkvæg) 7., 14., 21. og 28. april, 5., 12., 19. og 26. maj, (grise og får) 2., 9., 16., 23. og 30. juni, (heste og føl) 14. og 15. juni, (grise) 7., 14., 21. og 28. juli, (grise og slagtekvæg) 4., 11., 18. og 25. august, 1., 8., 15., 22. og 29. september, 6., 13., 20. og 27. oktober, (heste) 20. oktober, (grise, slagtekvæg, får og lam) 3., 10., 17. og 24. november, (grise) 1., 8., 15., 22. og 29. december.
- Vyk/Før**, (heste, føl, hornkvæg, ungvæg, kalve, svin, grise, får og vædere) 17. oktober.

Krammarkeder i Sydslesvig 1964

- Bredsted**, 22., 23. og 24. maj, 11., 12. og 13. september.
- Egernførde**, 15., 16. og 17. marts (f. m. den 14. marts), 28. og 30. juni (f. m. den 27. juni), 20., 21. og 22. september (f. m. den 19. september).
- Flensborg**, 3., 4., 5., 6. og 7. april, 11., 12., 13., 14. og 15. september.
- Frederiksstad**, 21. og 22. juli.
- Garding**, 18. og 19. juni.
- Husum**, 28., 29., 30. og 31. maj, 17., 18., 19. og 20. september.
- Kappel**, 3. og 4. maj, 1. og 2. november.
- Langhorn**, 8. og 9. august.
- Læk**, 10. og 11. maj (f. m. den 9. maj), 11. og 12. oktober (f. m. den 10. oktober).
- Nibøl**, 13., 14. og 15. juni.
- Rensborg**, 20., 21., 22. og 23. marts, 19., 20., 21. og 22. juni, 25., 26., 27. og 28. september.
- Satrup**, 4., 5. og 6. september.
- Slesvig**, 1., 2., 3. og 4. maj, 30. august, 1., 2., 3., 4., 5. og 6. september.
- Svavsted**, 15. september.
- Sørup**, 29., 30. og 31. maj.
- Sønder Brarup**, 25., 26., 27. og 28. juli.
- Sønder Stabel**, 21. april, 10. oktober.
- Tønning**, 8., 9. og 10. maj, 14., 15. og 16. august.
- Fjølde (Viöl)**, 21. april, 21. september.
- Vesterland**, 18., 19., 20. og 21. september.
- Vyk/Før**, 17., 18. og 19. oktober.

GYLDENDALS BIBLIOTEK

Her får De — i 50 smukke billigudgaver — de fleste af de bøger, De gennem årene har været ked af, at De ikke nåede at læse — eller selv at få købt!

Gyldendals Bibliotek er en udsøgt dansk bogsamling — et tværsnit af det bedste, der er skrevet og tænkt på dansk gennem 400 år.

Alene forfatterne navne og titlerne vil med det samme fortælle Dem, at her er et værk, De simpelthen må eje og give videre til Deres børn. Der er ikke noget at betænke sig på — det er års, ja et livs læsning, der tilbydes Dem. Gyldendals erfaringer og teknik inden for billigbogsserierne har gjort det muligt at udsende dette storværk, der udsendes med to bind om måneden, til billigbogspris kr. 8,75 hæftet og kr. 14,75 i en elegant, stærk indbinding.

DEN DANSKE BOGSKAT DE SKAL EJE.

Kendingsbogstaver for motorkøretøjer

Indførelsen af den nye bogstav-betegnelse på bilernes nummerplader har gjort det vanskeligere at finde ud af, hvor bilerne hører hjemme, men også muliggjort, at det er lettere at fastslå bilernes hjemsted og politikreds. De har også til formål at rationalisere motorkontorerens arbejde. Her følger en fortegnelse:

AA	Frbrg. Birk	HH	Store Hedinge
AB	Frbrg. Birk	HM	Præstø
AH	Kbhvns. amts nordre Birk	HR	Vordingborg
AJ		HU	Stege
AK		JA	Rønne
AR	Kbhvns. amts søndre Birk	KA,	KB, KC o.s.v. København
AS		LA	Nykøbing F.
AT		LE	Sakskøbing
AV	Roskilde	LK	Nysted
AY	Køge	LN	Rødby
AZ	Haslev	LR	Maribo
BA	Helsingør	LU	Nakskov
BB	Helsingør	MA	Odense købst.
BE	Hørsholm	MB	Odense købst.
BL	Hillerød	MH	Odense herred
BP	Helsingø	MM	Kerteminde
BS	Frederikssund	MP	Bogense
BV	Frederiksværk	MT	Assens
CA	Holbæk	MX	Middelfart
CE	Nykøbing Sj.	NA	Haderslev
CM	Kalundborg	ND	Frøs
CR	Samsø	NH	Aabenraa
DA	Herning	NL	Sønderborg
DE	Holstebro	NP	Lundtofte-Nybøl
DL	Lemvig	NT	Tønder
DP	Ringkøbing	OA	Nyborg
DS	Skjern	OH	Svendborg
EA	Slagelse	ON	Rudkøbing
ED	Høng	OR	Ærø
EK	Skelskør	OT	Faaborg
EN	Korsør	PA	Sæby
ES	Ringsted	PD	Dronninglund
EX	Sorø	PH	Frederikshavn
HA	Næstved		

PK	Skagen	VL	Randers
PN	Hjørring	VM	Randers
PS	Brønderslev	VR	Mariager
PV	Pandrup	VV	Hobro
RA	Horsens	XA	Aarhus
RB	Horsens	XB	Aarhus
RJ	Silkeborg	XH	Hasle
RR	Skanderborg	XJ	Hasle
SA	Thisted	XL	Hammel
SE	Hassing-Refs	XR	Hads-Ning
SK	Nykøbing M.	XU	Viby
TA	Skive	YA	Fredericia
TH	Viborg	YH	Kolding
TE	Viborg	YJ	Kolding
UA	Nibe	YP	Vejle
UC	Løgstør	YR	Vejle
UH	Aalborg	ZA	Varde
UJ	Aalborg	ZB	Varde
UP	Nørresundby	ZH	Esbjerg
VA	Grenaa	ZN	Ribe
VE	Æbeltoft	ZR	Holsted

FELLA mejetærskere

FELLA pick-up pressere

SIMPLEX-AMAZONE centrifugalspredere

SIMPLEX-AUTOMAT roefodervogne

SIMPLEX-COMBI universalvogne

SIMPLEX-REKORD stålpladekværne

SIMPLEX-SUPER grønthøstere

SIMPLEX-TURBO korntrørringsanlæg

samt alt i landbrugsmaskiner og -redskaber.

Dansk Maskinoplæg A/S

Aabenraa . Telefon (0 46) 2 20 44.

den skridsikre

plastic-støvle ...

til industri og landbrug

Modstandsdygtig mod:

**AJLE-SYRE
KEMIKALIER - M. M.**

**HYTTESKO &
SNØRESKO**

en rigtig
arbejdssko!

Generalimport:

C. BORREGAARD NIELSEN

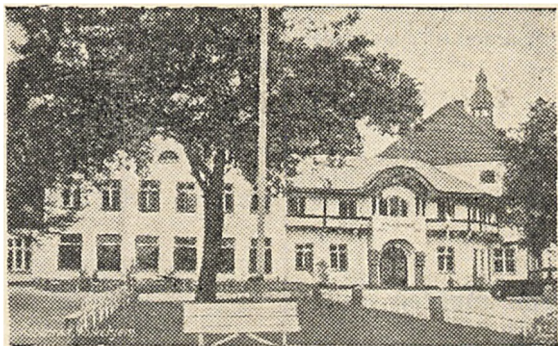
AABENRAA . Telefon (046) 229 50*

Bøger . Reproduktioner

Hans F. Beck

BOGLADEN

Ramsherred 14 . Aabenraa . Telefon (046) 2 38 96

» FOLKEHJEM «
J. HINRICHSSEN . TELEFON 2 28 48 . AABENRAA

„CERES”

KORN- OG FODERSTOFFORRETNING . AKTIESELSKAB

Aabenraa . Telefon 2 13 21*

Moderne **BRILLER** leveres efter lægerecept
Leverandør til sygekassen

Carl A. Lassen

Urmager og guldsmed

Nørreport 20 . A A B E N R A A . Telf. 2 30 58

Moderne møbler

så gå til -

JENSEN & LARSEN

INDEHAVER N. HØYBERG-LARSEN

STOREGADE 5, AABENRAA

A/S Sønderjydske Frøforsyning

FRØAVL og FRØHANDEL

Klinkbjerg 1 . Aabenraa . Telefon (046) 2 30 47

Kontor . Lager . Renseri

Antager avlere af kløver-, græs- og roefrø. Fordelagtige vilkår. Sælger markfrø af de bedste, i forsøgene fastslåede sorter og stammer. - Samtlige leveringer underkastes Statsfrøkontrollens selvvirkende kontrol.

Landbrugsbøger - Regnskabsbøger - Faglitteratur

PETER N. ANDRESEN

Boghandel

AABENRAA

Telefon 2 20 69

J. Thorsmark

Indeh. BRDR. THORSMARK

Aabenraa

Telefon 2 26 73

GULD- og SØLVVARER

URE og OPTIK

BRILLER leveres uden og
med lægerecept

Jasmunds *Kiosker*

Nørreport

Telf. 2 28 12 . 2 22 44

Søndertorv

Telf. 2 28 88 . 2 28 09

A A B E N R A A

*Det store udvalg
til de små priser*

Vestergade 29 . Telefon 2 35 20 . Aabenraa
Sønderborg . Telefon 2 45 00

Anton Nielsen
UDSTYRSFORRETNING
Søndergade 7 . AABENRAA . Telefon 2 41 11

Ældste special-
forretning i
TÆPPER . GARDINER
og UDSTYR

Landbrugsmaskiner

*KØB DERES MASKINER, HVOR DE
KAN FÅ DERES RESERVEDELE —*

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN A/S

Ramsherred 1 . A A B E N R A A . Telf. 2 30 73

J. P. Top's Eftf. A/S

A a b e n r a a

Telefon 2 13 63 . Grundlagt 1897

**JERN OG STÅL . SMEDEARTIKLER
LANDBRUGSREDSKABER
CENTRALVARME-
OG SANITETSARTIKLER**

Tapet og farve . . .

- køber man hos

Niels A. Nielsen & Søn

Ramsherred 10 . A A B E N R A A . Telefon 2 31 28

Rosenwold
SØNDERGADE 8. Tlf. (046) 22116
AABENRAA

S A D E L M A G E R

Søndergade 6 . A A B E N R A A . Telefon 2 21 16

LÆDERVARER GENNEM 125 ÅR

LORENZ HANSEN JR.

A A B E N R A A

Telefon 2 21 38

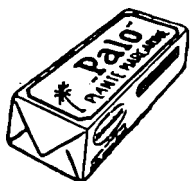
Central-Mejeriet

Aabenraa

anbefaler sine 1. classes produkter

Aabenraa Andels- Svineslagteri

Telefon 2 39 23

„Palo“
PLANTEMARGARINE

Forlang den hos
Deres købmand...

Aabenraa Margarinefabrik

Telefon 2 24 69

A. Weibeck's Eftf.

v/E. Sørensen

Storegade 21 . Aabenraa

Telefon 2 34 80

Specialforretning i

TOBAKSVARER

og **SPIRITUOSER**

STORT UDVALG I PIDER

Herre- og drengetøj ...

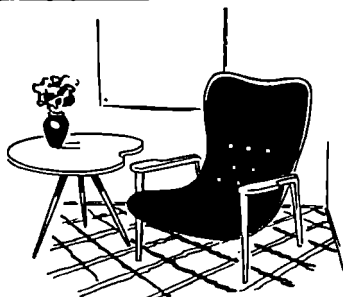
**FIRMAET MED DE
KENDTE
MÆRKEVARER**

HUSK! at alt i herrekonfektion, arbejdstøj, skotøj
og gummistøvler til damer og herrer køber De
bedst og billigst hos

Christian Jacobsen
Herreklædning & Fodtøj

Søndertorv . Telefon 2 23 56 . Aabenraa

Har De en **HYGGE-KROG**, hvor De rigtig kan slappe af efter dagens arbejde?

Hviler De ordentlig i Deres **SENGE**, og giver Deres øvrige møbler Deres sind ro og hvile? Det er meget vigtigt i vor forjagede tid at have et harmonisk sted at trække sig tilbage til.

SKOVS *Møbler* v/ TH. IVERSEN

FJERNSYN
RADIOAPPARATER
LYSEKRONER og
ELEKTRISKE ARTIKLER

Gyldendals Bibliotek

50 bd., der indeholder grundstammen i dansk national-litteratur - pr. bd. kun: 8,75 hæftet og indbundet 14,75.

WOHLENBERG's EFTFL.

Niels Thomsens Boghandel

Grundlagt 1848

Storetorv 5 . Aabenraa . Telefon 2 22 29

ET MODERNE STORMAGASIN MIDT I SØNDERJYLLAND

Gælder det **TRICOTAGE** - så

Sønnichsens Varehus

Storegade 13 . Aabenraa . Telefon 2 27 09

Lad Deres **kontormaskiner** renses og repareres på vort special-værksted -

Asmus Schultz

William Boje's Eftf.
Grundlagt 1905

Aabenraa . Telefon 2 35 26

Forretningen med det store udvalg

Magasin
Brødt. Andersen
AABENRAA

C. C. RODE *JUVELER og GULDSMED*
Grundlagt 1855 . Indehaver Chr. Rode

Storegade 28 . Aabenraa . Telefon 2 22 60

Stort lager i guld-, sølv-, tin- og nikkelvarer

Alt i **ISENKRAM** og **SPORT**

Aabenraa . Telf. 2 32 21

Graasten

**MAGASIN
ALFRED JOHANSEN**

Carl C. Biehl

Graasten . Telefon 5 10 16 - 5 10 17

PAPIR EN GROS . BOGTRYKKERI

Brdr. H. & K. Overgaard

TOMRERFORRETNING

Fredensgade 2 . Graasten . Telefon (046) 5 16 46

**det er dog stadig
den bedste!**

**Andreas M. C. Holst's
Efterflg., Graasten**

Graasten Boghandel

v/Chr. L. Thiesgaard

Nygade 1 . Graasten

Jørgen Inland

Graasten

JENS HANSEN

TAPET- & FARVEHANDEL

Graasten . Telefon (046) 5 12 41

J. Hohwii Christensen

Urmager . Guldsmed

Graasten

AKTIESELSKABET

VITFOSS

Graasten . Telefon 5 16 38

BØGER - PAPIR - FYLDEPENNE
N.C. BOCK's BOGHANDEL
yens ældste **B** Telefon 5 12 34

Folmer Berentzen Graasten
FOTO - KONTORARTIKLER - LYS

Aktieselskabet

Graasten Kulkompagni

TELEFON 5 14 10 . 5 14 11

BRÆNDELSOLIER . CALTEX

Radio-Toft

Graasten . Telefon 5 12 72

Uldall-Jessen

GRAASTEN . TELEFON 5 10 56

ALT I MANUFAKTUR

J. LAUSTEN

ISENKRAM . GLAS . PORCELÆN . KØLESKABE
DUKKEVOGNE . LEGETØJ
Telefon 5 10 44 . Graasten

Helmer & Jørgensen

Sønderborg . Nordborg

**BEDSTE INDKØBSSTED for manufakturvarer,
konfektion, udstyr, herre- og drengebeklædning**

Kulhandel Aktieselskab

Sønderborg
Telefon 2 21 41 (fl. linier)

**DIREKTE IMPORT AF FAST OG
FLYDENDE BRÆNDSSEL**

Brødrene Eegholm

Sønderborg . Telefon 2 12 12

ELEKTRISKE ARTIKLER EN GROS

KØB GODT . KØB BILLIGT . KØB HOS

Hans Hansen & Co. A/s

Sønderborg

DET FØRENDE HANDELSHUS

J.H.KOCK ^{A/S}

Sønderborg

Grundlagt 1897 . Telefon 2 30 31 (fl. linier)

**MANUFAKTUR
UDSTYR
TRIKOTAGE**

**Sønderborg
GARN**

DET DANSKE KVALITETSGARN

- let at strikke med -

HANS KNUDSEN

JERN- & STÅLFORRETNING A/S

Sønderborg

*Telefon (044) 2 48 11**

Netzler Efters.^{ca}/₅

P A P I R E N G R O S

Sønderborg . Telefon 2 36 77

Hotel Alssund

S ø n d e r b o r g

DERES HOTEL-HJEM I SØNDERJYLLAND

Telefon 2 30 70

A/5 BROK & CO.

S Ø N D E R B O R G . T E L E F O N * 2 3 1 7 6

BYGGEMATERIALER og STØBEGODS

Den Danske Landmandsbank

Aktieselskab

Sønderborg afdeling

ALLE BANKFORRETNINGER UDFØRES

Ulkebøl afdeling . Broager afdeling

Axel Helmer A/S

Kongelig hofleverandør

*Telefon (044) 2 37 77 **

Isenkram . Glas . Porcelæn

Spare- og Laanekassen for Ulkebøl Sogn

Sønderborg

Jernbanegade 25 . Telefon (044) 2 26 44

ANDREAS CLAUSEN

BOG- og KUNSTHANDEL

Sønderborg . Telefon 2 38 00

BØGER I STUEN . KUNST PÅ I. SAL

Tøj til hele familien

... det betaler sig

Telefon 2 19 45 . Sønderborg

Haderslev-Vojens

SPAREKASSEN

FOR HADERSLEV BYES OMEGN

HJØRNET

GRAVENE—NØRREGADE

HADERSLEV

HADERSLEV KUL- & KOKS-KOMPAGNI A/S

KULIMPORT

BRÆNDELSOLIE og PETROLEUM

Telefon 2 20 12 (3 linier)

Kontor: Nørregade 27

J. C. Dirks

INSTALLATIONSFORRETNING

Haderslev . Telefon (045) 2 26 31

**ALT I MODERNE BELYSNING, VARME OG
SANITÆRE INSTALLATIONER**

Haderslev Amts Sparekasse

GRAVENE 7 . TELEFON 2 25 44

INDLÅN:

modtages til bedst mulige forrentning

UDLÅN:

hypoteker, håndpant, kaution, kassekreditter

Michelsen & Jacobi

- KENDT FOR GODE KVALITETER . . .

V. FAHRENDORFF & SØN

GULD . SØLV . URE . OPTIK

Nørregade 20 . Haderslev . Telefon 2 26 44

RESERVERET

SSV

Carl Nielsen's Boghandel

Grundlagt 1765

BOGBINDERI

Kontorartikler . Regne- og skrivemaskiner
Nørregade 25 . Haderslev . Telefon 2 23 71

Ole Jensen's bageri

anbefales

Gåskærsgade . Haderslev . Telefon 2 26 70

Filial: HJORTEBROVEJ . Telefon 2 24 33

A/S Severin Schmidt

PAPIR EN GROS

POSEFABRIKATION . PAPIRVAREFABRIK

ALT I MODERNE KONTORMASKINER

Haderslev

Kosmorama

HADERSLEV . TLF. 2 34 78

Telefon 2 29 62 . Nørregade 2

BYENS FØRENDE FORRETNING I BRANCHEN

A/s Nicolai Outzen

Haderslev . Telefon 2 30 20

KUL . KOKS . BRIKETTER

BRÆNDELSOLIER

PETROLEUM

Holm & Molzen A-S

Haderslev . Telefon 2 37 01 (3 linier)

J. B. Jørgensen

Gravene 5 . Haderslev . Telefon (045) 2 27 29

GARN og TRIKOTAGE

Denham Tweed

fra

M. Schaumann's

Klædefabrik

v / M. & K. SCHAU MANN

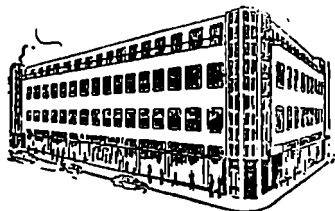
Haderslev

Gå strøgtur hos

A/S M. C. Brincken's & Søn

DEN GAMLE FORRETNING

MED DE NYE VARER —

A. Hundevadt - Haderslev

Haderslev Bys Spare- og Laanekasse

Nørregade 32 . Telefon 2 11 22

UDFØRER ALLE SLAGS SPAREKASSEFORRETNINGER

Box anlæg

Paul Christiansen og Søn A/s

BYGNINGSARTIKLER . BETONVAREFABRIK

FÆRDIGBLANDET BETON

Haderslev . Telefon 2 35 70

SPEDITION KLOSTER

HADERSLEV

ALPINA

Peter Henningsen

URE . GULD- og SØLVVARER

Haderslev

Telefon 2 21 69

J. S. Christensen

Aktieselskab

Haderslev . Telefon 2 27 45

JULIUS NIELSEN

KORN- OG TØMMERFORRETNING A/S

Vojens

Telefon 4 13 15

Skodborg

Skodborg Korn- og Foderstofforretning A/s

Telefon (048) 4 81 04

KORN . FODERSTOFFER . KUNSTGØDNING

Skodborg og Omegns Spare- og Laanekasse

Stiftet 1884

Skodborg . Telefon (048) 4 81 06

Garantikapital og reserver: ca. 455.000 kr.

Toftlund - Branderup - Agerskov

Andels-Kartoffelmelsfabrikken

» Sønderjylland «

Toftlund

Chr. Tandrup **Urmager- og guldsmedeforretning**
Toftlund . Telefon 3 13 42

Toftlund og Omegns Sparekasse

Telefon 3 13 38

INDSKUD MODTAGES TIL FORRENTNING

Indbetalingssteder: **Branderup** og **Arrild**

Anton Petersen

KORN . FODERSTOFFER . BRÆNDSEL

Toftlund . Telefon 3 10 36 (fl. linier)

M. Skov

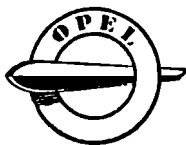
FJERNSYN og RADIO

Telefon Toftlund 3 11 45

H. WOBESER

BLIKKENSLAGER- og INSTALLATIONSFORRETNING

Toftlund . Telefon 3 11 26

Peter Henriksen

Aut. forhandler

Toftlund . Telefon 3 11 22 (fl. linier)

DUCOLAKERERI

Mathias P. Høeg

v/Niels Høeg

Toftlund

BUTIKSMONTAGE

for kolonial og manufaktur m. m.

BUTIKSINVENTAR

Telefon 3 11 11 . 3 11 12

Godsk Hansen & Søn

Møbelforretning

Toftlund . Telefon 3 10 33

P. OLESEN

Telefon 3 10 35 . Toftlund

KOLONIAL og KØKKENUDSTYR

Chr. Jensen

v/SØREN JENSEN

Grundlagt 1877

MANUFAKTUR . KONFEKTION

Toftlund . Telefon 3 13 37

A. H. ULLERUP & SØN - Toftlund

Kolonialafdelingen: Telefon 3 12 33 . Postgiro 42923

Isenkramafdelingen: Telefon 3 12 34 . Postgiro 8599

VELKLÆDT - så

Otto Frej

Toftlund . Telefon 3 12 58

Skræddermester . Herreekvipering

Haglskade-Forsikrings-Foreningen for Nordslesvig

(oprettet 1875, gensldig) . Reservekapital ca. 250.000 kr.

Indmeldelser modtages af tillidsmændene, kredsformændene
og ved henvendelse til D. Sørensen, Toftlund, telefon 3 13 43
(bedst mellem kl. 9-12). - (Efter kl. 17 ved telefon 3 13 19)

CARL TRUELSEN

v/Peter Truelsen . Agerskov . Telefon 3 33 03

KOLONIAL og ISENKRAM

BEDRE KAFFE NÆPPE
END DEN FRA

JEPPE

Telefon Toftlund 3 13 53

Toftlund Korn- og Foderstofforretning A/S

Telefon 3 15 46

Thomas Bojsen, »Frem«

Branderup . Telefon 35231

KOLONIAL

KORN- og

FODERSTOFFORRETNING

Tirslund Brugsforening

Telefon Bevtoft 4 42 30

Agerskov Sogns Spare- og Laanekasse

Telefon Agerskov 3 31 13

Agerskov og Omegns Brugsforening

v/V. Madsen - bringes i velvillig erindring

KOLONIAL: TELEFON 3 31 15

Rødning Tømmerhandel

CHR. J. RAVN

Telefon (048) 4 11 49 . Telefon (048) 4 12 09

- maskiner . FARMALL traktorer

P. LINDBERG

MASKINFORRETNING

Rødning . Telefon (048) 4 12 34 . 4 12 35

Frøs Herreds Sparekasse

i Rødning

Stiftet 1872

Telefon (048) 4 13 36

Rødning og Omegns Brugsforening

Rødning . Telefon (048) 4 13 10

Holst's Boghandel

Rødning . Telefon (048) 4 11 33

KUNST . PAPIR . FYLDEPENNE . KONTORARTIKLER

MØBELHUSET

»VESTA«

v/V. Andersson

Rødning . Telefon (048) 4 14 42

Det moderne bolighus -

Stort udvalg i

MØBLER . TÆPPER . SENGETØJ m. m.

GRAM SLOTSKRO

ET PLETSKUD I SØNDERJYLLAND -

v/bestyrer Rich. Madsen

Telefon (048) 2 16 14 . 2 16 18

GRAM OG NYBØL GODSER A/S

Gram Tæppefabrik ^{A/S}

Gram . Telefon (048) 2 14 28

N. TIMMERMANN

Gram Savværk

Kontor: Telefon Gram *(048) 2 13 26

TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . SAVVÆRKSEFFEKTER

KUL . KOKS . OLIE

^{A/S} GRAM BANK

»HOTEL GRAM«

LIGE I CENTRUM

RESTAURATION . PENSION . STOR DANSESAL

Firma- og familiefester arrangeres gerne

A. Lautrup . Telefon (048) 2 14 22

Tønder Andelsslagteri

Tønder . Telefon 2 23 56 . 2 23 57

Tønder Mejeri A/S

v/Chr. Petersen

anbefaler alle mejeriprodukter

Vor Bager

KONDITIONER . CAFE . KONFEKTURE

Tønder . v/Chr. Buch

J. N. Jepsen, Storegade 5, Tønder

Telefon 2 23 41

BØGER . PAPIR . KUNST

ANBEFALER ALT I SKØN- OG FAGLITTERATUR

Tønder Kafferisteri A/S

Telefon 2 23 17 . Tønder . Telefon 2 23 18

Johs. Thomsen's Eftf.

Indeh. Peter Christensen

Telefon privat 2 14 51

Tønder

Telefon 2 14 50

Træløst . Bygningsartikler

Støbegods

Kul . Brændselolier

Altid gode, rene olier fra eget

elektrisk tankanlæg

Den Danske Landmandsbank

Aktieselskab

TØNDER AFDELING

Telefon 2 21 22

ENHVER ART AF BANKFORRETNINGER UDFØRES

Vekselkontor i Sæd

AKSEL MICHELSEN

Telefon Tønder 2 11 11 •

KUL og TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . STØBEGODS
Formbrændselsfabrik . ORA brændselsolier . Cementvarefabrik

Th. Laursens Bogtrykkeri

Jernbanegade 8 . Tønder . Telefon 2 15 50

BOGTRYK . OFFSET . BOGBIND

Rømø

Alfred Schmidt

Kongsmark . Telefon Rømø 5 52 10

KOLONIAL . ISENKRAM . TEKSTILVARER

Kaffe i bedste kvaliteter . Fineste vine

TURISTVARER

Stort udvalg i vellagrede tobaksvarer

Løgumkloster

ENHVER HUSMODERS ØNSKE er at få vasket hos

CENTRALVASKERIET . Løgumkloster

Telefon 4 36 47

HURTIGT . BEHAGELIGT . ØKONOMISK

De kender vognen - den kommer overalt!

Løgumkloster Bank

Aktieselskab

Kontortid: 9—12 og 14—16

lørdag 9—12

Telefon 4 35 18 *

Agentur i **Bedsted Lø**

ALLE BANKFORRETNINGER UDFØRES

Sydslesvig

*** UNDER OPHOLD I FLENSBORG**

bor og spiser man godt på det nyrestaurerede

»**FLENSBORGHUS**«

Nørregade 76

Flensborg

Telefon 61 05

SKAL DE BRUGE TYSKE BØGER . . .

skriv til

DANSK BOGHANDEL

Nørregade 74

Flensborg

Telefon 57 09

SÜDSCHLESWIGISCHE

HEIMAT ZEITUNG

ARTHUR WIESE

ROM . LIKØR . VIN
STORT UDVALG . AFLAGREDE KVALITETER

Salg: Storegade 48 . Nørregaardender 19 a . Telf. 39 03
Flensborg

»ASP - HOLMBLAD« LYS køber man i

DANSK BOGHANDEL

Nørregade 74 Flensborg Telefon 57 09

— *det levende lys* —

UNION BANK

Aktieselskab
FLENSBORG

anbefaler sig med oprettelse af DM-konti, især for
danske eksportører. — Mange handelsfirmaer
benytter sig allerede af denne mulighed.
Rejsevaluta købes og sælges.

FLENSBORG AVIS

GRÆNSELANDETS ÆLDSTE DAGBLAD

Siden 1869

Borgerforeningen

Holm 17 . Flensborg . Telf. 33 85

SELSKABSLOKALER . RESTAURANT

Huset med de gamle traditioner, moderne og hyggeligt.

Egen parkeringsplads

Europavej 3 - overfor ZOB

FOTO-DROGERIE SVENNINGSEN FLENSBORG

Toosbüystrasse 13 og Filiale Grosse Strasse 29

Telefon 25 95

BAST . BAMBUS . PEDDIGRØR

Camping - artikler

Stort udvalg i fiskeredskaber

SISAL-TÆPPER . JAPAN og CHINA MÅTTER

I nærheden af ZOB

DROGERIE *Traulsen*

FOTO - PARFUMERIE

Flensborg

Südermarkt

STORT UDVALG I

Vine - Spirituosa -

Delikatesser - Chokolade

OTTO STOEHR

Storegade 48 . Flensborg

... OGSA VED RUTEBILSTATIONEN

OTTO NIELSEN

Blad-Centralen . Flensborg . Storegade 83 (Nørretorv)

DANSKE AVISER OG UGEBLADE

Turistkort . Rejselister . Papirvarer

Kontorartikler . Regnestokke

Tag en flaske med hjem fra Sydslesvig

Rom fra Flensborg . Den berømte Bommer-
lunder . Tysk og fransk Cognac . Vodka fra
Rusland og Slivovitz fra Balkan . Vin
fra Rhinen, Mosel, Frankrig og Italien. -
Og alt meget billigere end i Danmark.

VINHANDELEN » NEPTUN «
Flensborg Nørregade 62

20 skridt fra »Flensborghus«

— OG SELV FØLGELIG TALER VI DANSKI

Værktøj - Værktøjsmaskiner - Sanitet

J. H. BECKMANN & CO

FLENSBORG

Nørregade 30-32 - Telefon 71 07 . 71 08 . 71 09

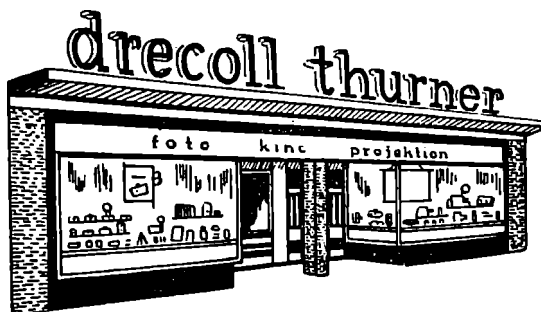
LÆR OM SYDSLESVIG

med udgangspunkt i SLESVIGS DANSKE HOTEL

HOTEL SKANDIA

Lølfuss 89 . Slesvig . Telefon 22 90

BO OG SPIS GODT HER!!!

drecoll - thurner

Holm 10 . Flensborg . Telf. 72 27

Gør holdt hos Holdt

SKANDINAVISK

KIOSK HOLDT

Slesvig . Lollfuss 85 . Telefon 38 17

**ALT GODT PÅ FLASKER
LÆKKERIER og KNAS**

Kyndigt arrangement af
alt vedrørende Deres
udflugt til Slesvig

Mandag lukket

Tal med os om
økonomiske
problemer

ANDELSBANKEN

– banken, hvor alle fordele er Deres

Aabenraa

Telefon (046) 2 15 00*

Haderslev

Telefon (045) 2 13 13

Rødding

Telefon (048) 4 13 13

Sønderborg

Telefon (044) 2 51 51

GRAASTEN ANDESSLAGTERI

Telefon * 5 12 11

UDSALG I

GRAASTEN

Telefon 5 16 55

TINGLEV

Telefon 4 40 07

PADBORG

Telefon 7 33 03

